

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

ΡΑΣΙΔΑΚΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ, ΚΛΕΤΣΑΣ
ΣΩΤΗΡΙΟΣ, ΠΑΤΕΡΑΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, ΤΑΚΟΥ ΘΕΟΠΗ.

ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ. ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ
ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗΣ ΣΤΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Επιβλέπων: Χειμωνάκη Χριστιάνα

ΗΡΑΚΛΕΙΟ

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2016

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ	1
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	2
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	7
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 : ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ	10
1.1 Έννοια Δημιουργικής Λογιστικής.....	10
1.1.1 Ορισμός Δημιουργικής Λογιστικής.....	10
1.1.2 Βασικά Χαρακτηριστικά Δημιουργικής Λογιστικής	12
1.2. Στρατηγικές – Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα	14
1.2.1 Στρατηγικές δημιουργικής λογιστικής- χειραγώγησης κερδών	14
1.2.2 Εξομάλυνση των κερδών	14
1.2.3 Μεγάλα Λουτρά(Big Bath)	15
1.2.4 Θεωρία Προοπτικής (Prospect Theory)	16
1.2.5 Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα (ΔΛΠ)	17
1.2.6 ΔΛΠ και δημιουργική λογιστική	18
1.3 Διαμορφωποίηση δημιουργικής Λογιστικής Άπατης.....	19
1.3.1 Γενικά περί λογιστικής απάτης	19
1.3.2 Αίτια λογιστικών απατών.....	20
1.3.3 Μορφές λογιστικών απατών	20
1.3.4 Εξομάλυνση των κερδών	22
1.3.5 Στρατηγική του «μεγάλου λουτρού» (Big Bath).....	22
1.4 Κίνητρα για πλασματική αύξηση των κερδών.....	23
1.4.1 Μεγιστοποίηση αποζημίωσης στελεχών	23
1.4.2 Αποτίμηση εταιρικής αξίας και τιμής μετοχών	24
1.4.3 Μεγιστοποίηση τιμής μετοχής και κόστους κεφαλαίου	24
1.4.4 Αποφυγή Παραβίασης όρων που αφορούν τα χρέη.....	25
1.5 Γενικά περί Εταιρικών σκανδαλών	25
1.6 Σκάνδαλο Enron	26
1.6.1 Γενική παρουσίαση σκανδάλου Enron	26
1.6.2 Επιπτώσεις στους επενδυτές.....	27

1.6.3 Αποκάλυψη του σκανδάλου	27
1.7 Σκάνδαλο Parmalat	29
1.7.1 Γενική παρουσίαση σκανδάλου Parmalat	29
1.7.2. Αποκάλυψη του σκανδάλου	29
1.8 Σκάνδαλο ETBA	31
1.8.1 Γενική ανάλυση σκανδάλου ETBA	31
1.9 Σκάνδαλο Dynamic Life	33
1.10 Σκάνδαλο της Τράπεζας Κρήτης.....	36
1.10.1 Γενική ανάλυση του σκανδάλου	36
1.10.2 Η αποκάλυψη του σκανδάλου	37
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 : ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ.....	38
2.1 Η έννοια της ελεγκτικής.....	38
2.2 Διακρίσεις της ελεγκτικής.....	39
2.2.1 Εσωτερικός και εξωτερικός έλεγχος	41
2.2.2 Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές	42
2.2.3 Ο ρόλος των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών	43
2.3 Διεθνή και Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα	44
2.3.1 Τα ελεγκτικά πρότυπα στην Ελλάδα.....	45
2.3.2 Δομικά στοιχεία του πλαισίου των Ελληνικών και Διεθνών Ελεγκτικών Προτύπων	46
2.3.3 Οικονομικές απάτες και ελεγκτική	48
2.4 Οικονομικές καταστάσεις και Ελεγκτική.....	50
2.4.1 Οικονομικές Καταστάσεις συμφωνά με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα.....	50
2.4.2 Οικονομικές Καταστάσεις συμφωνά με το Συμβούλιο Προτύπων Χρηματοοικονομικής Λογιστικής (FASB)	51
2.4.3 Η Σημασία του ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων.....	52
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗ ΚΕΡΔΩΝ	54
3.1 ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ.....	54
3.1.1 Ορισμός της έννοιας της χειραγώγησης των κερδών	54
3.1.2 Ανάλυση της έννοιας της χειραγώγησης των κερδών.....	56
3.1.3 Διαφωνίες σχετικά με την χειραγώγηση των κερδών	56
3.1.4 Κλάδοι όπου εντοπίζεται η χειραγώγηση των κερδών	57
3.2 Βασικές τεχνικές χειραγώγησης κερδών	58
3.2.1 Τεχνική «Cookie Jar Reserve»	58

3.2.2 Τεχνική «Throw out a Problem Child»	59
3.2.3 Τεχνική «Big bet on the future»	60
3.2.4 Τεχνική «Flushing» του Επενδυτικού Χαρτοφυλακίου	60
3.2.5 Τεχνική αλλαγής στα GAAP	61
3.2.6 Τεχνική πώλησης και επανεκμίσθωσης.....	62
3.2.7 Τεχνική πρόωρης αποπληρωμής χρεών.....	62
3.2.8 Τεχνική χρήσης παραγώγων	63
3.2.9 Τεχνική «Shrink the ship»	64
3.3 Επιπτώσεις από την χειραγώγηση των κερδών.....	64
3.3.1 Αρνητικές επιπτώσεις της χειραγώγησης των κερδών.....	64
3.3.2 Επιπτώσεις της χειραγώγησης των κερδών για την επιχείρηση	65
3.3.3 Επιπτώσεις της χειραγώγησης των κερδών στην κοινωνία και το κράτος.....	66
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ.....	67
4.1 Οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις των επιχειρήσεων	67
4.1.1 Σκοπός των οικονομικών καταστάσεων	67
4.1.2 Ο ισολογισμός.....	68
4.1.3 Τα αποτελέσματα χρήσεως	68
4.1.4 Τα αποτελέσματα γενικής εκμετάλλευσης	69
4.1.5 Ταμειακές ροές	69
4.2 Ποιοτικά χαρακτηριστικά οικονομικών καταστάσεων	70
4.2.1 Σαφήνεια οικονομικών καταστάσεων	70
4.2.2 Αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων.....	70
4.2.3 Συνάφεια οικονομικών καταστάσεων	71
4.2.4 Συγκρισιμότητα των οικονομικών καταστάσεων	71
4.3 Ανάλυση οικονομικών καταστάσεων	71
4.3.1 Βασικές κατηγορίες αναλυτών	72
4.3.2 Τα είδη της ανάλυσης.....	73
4.3.3. Μέθοδοι της ανάλυσης	74
4.4 Ανάλυση αριθμοδεικτών	74
4.5 Αριθμοδείκτες αποδοτικότητας.....	75
4.5.1 Αριθμοδείκτης μικτού περιθωρίου ή μικτού κέρδους.....	75
4.5.2 Αριθμοδείκτης καθαρού περιθωρίου ή καθαρού κέρδους	76
4.5.3 Αριθμοδείκτης αποδοτικότητας ιδίων κεφαλαίων	77
4.6 Αριθμοδείκτες ρευστότητας	77

4.6.1 Αριθμοδείκτης γενικής ρευστότητας.....	77
4.6.2 Αριθμοδείκτης ειδικής ρευστότητας	78
4.7 Αριθμοδείκτες δραστηριότητας	78
4.7.1 Αριθμοδείκτης ταχύτητας είσπραξης απαιτήσεων	79
4.7.2 Αριθμοδείκτης της ταχύτητας εξόφλησης βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων ...	79
4.7.3 Αριθμοδείκτης της ταχύτητας κυκλοφορίας αποθεμάτων	80
4.8 Αριθμοδείκτες δανειακής επιβάρυνσης.....	80
4.8.1 Αριθμοδείκτης ξένων προς ίδια κεφάλαια	81
4.8.2 Αριθμοδείκτης κάλυψης των τόκων	81
4.9 Αριθμοδείκτες αποτίμησης	82
4.9.1 Αριθμοδείκτης τιμή προς τα κέρδη ανά μετοχή.....	82
4.10 Παραποίηση χρηματοοικονομικών καταστάσεων	83
4.10.1 Κίνητρα για την παραποίηση χρηματοοικονομικών καταστάσεων	84
4.10.2 Πρακτικές παραποίησης χρηματοοικονομικών καταστάσεων	85
4.10.3 Κατηγορίες κινδύνου για την παραποίηση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων	85
4.10.4 Εντοπισμός της παραποίησης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων	86
4.10.5 Τρίγωνο της απάτης.....	86
4.10.6 Το μοντέλο 3Cs του Rezaee	87
4.10.7 Πρόληψη την παραποίησης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων	88
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗ ΗΘΙΚΗ.....	89
5.1 Ενοιολογική προσέγγιση της επιχειρησιακής ηθικής.....	89
5.1.1 Γενικά περί ηθικής και επιχειρήσεων	89
5.1.2 Ορισμός της Επιχειρηματικής ηθικής	89
5.1.3 Προσεγγίσεις της Επιχειρηματικής ηθικής	90
5.1.4 Επιχειρηματική ηθική και οικονομικές απάτες	91
5.1.5 Απουσία επιχειρησιακής ηθικής	92
5.1.6 Το τρίγωνό της επιχειρησιακής ηθικής.....	95
5.2 Λήψη ηθικών επιχειρηματικών αποφάσεων.....	96
5.2.1 Γενικά περί ηθικών επιχειρηματικών αποφάσεων.....	96
5.2.2 Παράγοντες της λήψης ηθικών επιχειρηματικών αποφάσεων	97
5.2.3 Διαδικασία λήψης ηθικών επιχειρηματικών αποφάσεων	97
5.3 Σημαντικότητα της λήψης ηθικών επιχειρηματικών αποφάσεων	98
5.3.1 Η αξία της λήψης ηθικών επιχειρηματικών αποφάσεων.....	98

5.3.2 Κώδικας επιχειρηματικής ηθικής και δεοντολογίας	99
5.3.3 Συστήματα επιχειρηματικής ηθικής	100
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	102
6.1 Γενικά για την έρευνα του Edward Altman.....	102
6.2 Ανάλυση Έρευνας.....	103
6.3 Αποτελέσματα Έρευνας.....	105
6.4 Συμπεράσματα Έρευνας.....	110
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	113
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	113
ΙΣΤΟΛΟΓΙΟ	114
ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	115

Το φαινόμενο της παραποίησης των οικονομικών στοιχείων που δημοσιεύονται και αφορούν την οικονομική πορεία μιας επιχείρησης έχει λάβει μεγάλες διαστάσεις στην σύγχρονη οικονομική πραγματικότητα γενικότερα, αλλά και την ελληνική ειδικότερα. Η παραποίηση των οικονομικών στοιχείων λαμβάνει χώρα μέσω της δημιουργικής λογιστικής, αλλά και της χειραγώγησης των κερδών μιας οικονομικής μονάδας που παρέχουν πληροφόρηση στον επιχειρηματικό κόσμο. Η διαστρέβλωση την πραγματικής εικόνας της επιχείρησης στοχεύει στα οικονομικά οφέλη των ατόμων που διοικούν την οικονομική μονάδα. Με σκοπό την αντιμετώπιση του φαινομένου αυτού τελούνται ελεγκτικές διαδικασίες από τους αρμόδιους επαγγελματίες, που χαρακτηρίζονται ως εσωτερικές και εξωτερικές. Η χειραγώγηση των κερδών που παρουσιάζουν οι επιχειρήσεις πραγματώνεται με την χρήση διαφόρων τεχνικών, που στρεβλώνουν την πραγματική αποδοτικότητα τους, στοχεύοντας στην προσέλκυση πόρων μέσω της επένδυσης. Η διαδικασία αυτή επιφέρει σοβαρά προβλήματα στην πορεία της εκάστοτε επιχείρησης, στον επιχειρηματικό κλάδο της χώρας αλλά και στην κοινωνία γενικότερα. Επιπλέον η παραποίηση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων μιας επιχείρησης αποτελεί σοβαρό ζήτημα για τον επιχειρηματικό χώρο, καθώς οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις καθορίζουν την εικόνα που προβάλλει η επιχείρηση στις αγορές και δημιουργούν προσδοκίες στους επενδυτές. Η ανάλυση των καταστάσεων γίνεται μέσω του υπολογισμού πλήθους αριθμοδεικτών, οι οποίοι επίσης συχνά παραποιούνται για την εξυπηρέτηση σκοπιμοτήτων που συνδέονται με το κέρδος. Απαραίτητη κρίνεται η ανάπτυξη μηχανισμών πρόληψης και αντιμετώπισής του φαινομένου αυτού. Κυρίαρχη είναι η αναγκαιότητα εφαρμογής αρχών επιχειρηματικής ηθικής που θα διέπουν τις συναλλαγές και την πορεία των οικονομικών οντοτήτων. Η λήψη επιχειρηματικών αποφάσεων οφείλει να χαρακτηρίζεται από ηθικές αξίες, οι οποίες δύνανται να αφομοιωθούν από το επιχειρηματικό γίγνεσθαι μέσω της νέας γενιάς και της έμφασης στην εκπαίδευσή της.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ (Στα Αγγλικά)

The phenomenon of misrepresentation of economic data which are published and refer to the financial progress of a business has taken great extents in the economic reality in general and the Greek as well. The misrepresentation of financial records takes place through “creative accounting” and the manipulation of the profits of a company which provides with information the business environment. The distortion of the real depiction of the business aims at the financial benefits of those who run the business. In order to deal with this situation, audits take place by the relevant professional parties both by business and registered auditors. The manipulation of the profits presented by the company occurs with the use of various techniques which distorts the real performance of the business with the ultimate aim of resource attraction through investment. This procedure causes severe problems to the company business field and generally to the society as a whole. Furthermore the distortion of financial records of a company constitutes a major issue for the business environment since it determines its image in the markets and generates expectations to the investors. The analysis of economic data is accomplished through the estimation of a number of indicators which are often distorted in order to serve various purposes related to the business profit. It is considered necessary to take measures to prevent and face this issue. The implementation of moral principles in the business should be a characteristic of high importance of the trades and the progress of a company. The decision making process should be characterized by moral values, which ought to be assimilated by the business agenda with the help of the new generation and emphasis given on their education.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παραποίηση των οικονομικών στοιχείων των επιχειρήσεων, με σκοπό την εξαγωγή χειραγωγημένων πληροφοριών για την εικόνα και την πορεία τους στον γενικότερο επιχειρηματικό κλάδο, πλέον αποτελεί αρκετά συχνό φαινόμενο. Τα οικονομικά στοιχεία σχετικά με την εκάστοτε οικονομική οντότητα προωθούνται στους ενδιαφερομένους χειραγωγημένα, μέσω των παραποιημένων οικονομικών καταστάσεων που δημοσιοποιούνται. Η διαδικασία αυτή συμπεριλαμβάνεται στην έννοια της δημιουργικής λογιστικής, η οποία συνδυαστικά με τις περιπτώσεις χειραγώγησης των κερδών αποσκοπούν στην παροχή λανθασμένων πληροφοριών στον επενδυτικό και οικονομικό κλάδο, στοχεύοντας την πραγμάτωση των συμφερόντων της οικονομικής μονάδας. Αναλυτικότερα, το φαινόμενο της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων μέσω της δημιουργικής ή επινοητικής λογιστικής συχνά υποκινείται από τους διοικούντες, οι οποίοι δύνανται να την πραγματοποιήσουν λόγω της εύκολης πρόσβασης τους. Η κατάσταση αυτή παρουσιάζει τόσο στοιχεία παράνομης πράξης, όταν τελείται με δόλιο τρόπο, αλλά δύνανται και να μην ξεπερνά τα όρια της νομοθεσίας σε συγκεκριμένες περιπτώσεις. Η σύνθετη φύση του φαινομένου αυτού, έχει πολλές και ποικίλες διαστάσεις, οι οποίες αναλύονται στην εργασία αυτή. Εκτενέστερα, η εργασία αποτελείται από πέντε κεφάλαια τα όποια εξετάζουν σφαιρικά την διαδικασία παραποίησης οικονομικών καταστάσεων στον επιχειρηματικό τρόπο, τις επιπτώσεις της, τα μέσα αντιμετώπισης της αλλά και τις σημαντικές επιπτώσεις της στο οικονομικό γίγνεσθαι, αλλά και στην ελληνική πραγματικότητα ειδικότερα.

Το πρώτο κεφάλαιο της εργασίας αναλύει την έννοια της δημιουργικής λογιστικής, με έμφαση στις στρατηγικές που αναπτύχθηκαν στον αντίποδά της, το εύρος της απάτης, τα κίνητρα που οδηγούν σε αυτή, καθώς επίσης γίνεται και παράθεση γνωστών περιπτώσεων οικονομικών απατών. Το δεύτερο κεφάλαιο σχετίζεται με την Ελεγκτική διαδικασία που κινείται στοχεύοντας στην πρόληψη και την καταπολέμηση τέτοιων φαινομένων, αναλύοντας την διάκριση μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου μιας οικονομικής μονάδας. Επιπλέον στο κεφάλαιο αυτό παρατίθενται οι έννοιες των Διεθνών και των Ελληνικών Ελεγκτικών Προτύπων και η συσχέτισή τους με την κατάρτιση των οικονομικών στοιχείων.

Στην συνέχεια το τρίτο κεφάλαιο της εργασίας αναφέρεται στα φαινόμενα χειραγώγησης των κερδών μιας οικονομικής χρήσης των επιχειρηματικών μονάδων, συνδυαστικά με τις βασικότερες τεχνικές της και τις επιπτώσεις που επιφέρει τόσο στην ίδια την επιχείρηση , όσο και στο κοινωνικό σύνολο.

Τέλος στο πέμπτο κεφάλαιο γίνεται ανάλυση του βασικότερου μέσου πρόληψης και αντιμετώπισης της παραποίησης των οικονομικών στοιχείων, καθώς όπως προκύπτει η επιβάρυνση της ελληνικής κοινωνίας και του επιχειρηματικού κλάδου είναι ιδιαίτερως σημαντική. Προβάλλεται λοιπόν η αναγκαιότητα εφαρμογής της επιχειρηματικής ηθικής, η συσχέτισή της με τις οικονομικές απάτες, οι επιπτώσεις από την έλλειψή της αλλά και η αναγκαιότητα λήψης ηθικών επιχειρηματικών αποφάσεων. Η εργασία ολοκληρώνεται με την ανάλυση της έννοια του κώδικα της επιχειρηματικής ηθικής και δεοντολογία, και την σημαντικότητα της εφαρμογής του σε μια οικονομία, όπως η ελληνική. Τονίζεται επίσης η ενδεχόμενη επίλυση του προβλήματος, μέσω της επιμόρφωσης της νέας γενιάς που αναμένεται να στελεχώσει την ελληνική επιχειρηματική οντότητα.

1.1 Έννοια Δημιουργικής Λογιστικής

1.1.1 Ορισμός Δημιουργικής Λογιστικής

Η Δημιουργική ή Επινοητική Λογιστική (Creative Accounting) αποτελεί φαινόμενο που έχει απασχολήσει την ακαδημαϊκή κοινότητα, τους παράγοντες της αγοράς και γενικότερα τους χρήστες των εταιρικών οικονομικών καταστάσεων. Η δημιουργική λογιστική αποτελεί μια νέα μορφή κινδύνου στην παγκοσμιοποιημένη οικονομία και το χρηματοοικονομικό σύστημα. Αποτελεί αναμφισβήτητα ένα σύγχρονο πρόβλημα παρόλο που γεννάται πριν από πολλές δεκαετίες, επομένως σκόπιμο είναι να διευκρινίσουμε το τι συνιστά δημιουργική λογιστική. Η έννοια της δημιουργικής λογιστικής προσδιορίζεται γενικότερα ως χειρισμός των οικονομικών μεγεθών ενάντια στο πνεύμα τους και βεβαίως ως έλλειψη της απεικόνισης της πραγματικής εικόνας μιας επιχείρησης. Μέσω της δημιουργικής λογιστικής και της διαχείρισης των κερδών καταλήγουμε σε παραποιημένες καταστάσεις. Ανατρέχοντας σε μελέτες που έχουν γίνει, είμαστε σε θέση να διακρίνουμε πως δεν καταλήγουν σε ένα μοναδικό ορισμό του όρου με τον οποίο ασχολούμαστε. Καποιες απόψεις σχετικά με τη Δημιουργική Λογιστική που υπάρχουν στη διεθνή βιβλιογραφία και συγκεκριμένα στα πλαίσια της Μεγάλης Βρετανίας είναι οι παρακάτω:

- Ο Ian Griffiths^[1](1986) έχει μια δριμύτερη θεώρηση του θέματος αφού ισχυρίζεται ότι κάθε εταιρεία στην Μεγάλη Βρετανία, την χώρα του, χειραγωγεί τα δημοσιοποιούμενα κέρδη της. Επίσης οι οικονομικές καταστάσεις που δημοσιοποιούνται βασίζονται σε βιβλία που έχουν «μαγειρευτεί με προσοχή» ή πλήρως ωραιοποιηθεί. Τα στοιχεία που δίδονται δύο φορές τον χρόνο στο επενδυτικό κοινό, έχουν όλα παραποιηθεί προκειμένου να διαφυλαχθεί ο ένοχος. Αυτή η εξαπάτηση γίνεται με τέλειο τρόπο ούτως ώστε να είναι πλήρως νόμιμη και καλείται δημιουργική λογιστική.

[1]Griffiths (1986), “The ethics of Creative Accounting”,

Amat et al., p. 3

- Ο Terry Smith(1992), ο οποίος έγινε γνωστός με το βιβλίο του «Accounting for Growth», πήρε θέση επί του θέματος με την άποψη πως η ανάπτυξη των κερδών, που έγινε αντιληπτή από όλους διαδραματίστηκε ως επί των πλείστων την δεκαετία του 1980 και προέκυψε περισσότερο ως συνονθύλευμα διάφορων τεχνασμάτων και λιγότερο ως συνέπεια μιας οικονομικής άνθησης.
- Από την έρευνα του Naser το 1993 προκύπτει ως πόρισμα πως η δημιουργική λογιστική θεωρείται οιωνοί τροποποίηση των πραγματικών λογιστικών καταγραφών, με αποτέλεσμα να γίνονται λογιστικές καταστάσεις που να ικανοποιούν τους άμεσα εμπλεκόμενους μέσω αδυναμιών λογιστικών κανόνων είτε παραβλέποντας την ύπαρξή τους. Ισχυρίζεται επίσης ότι η ελευθερία επιλογής που παρέχεται από το Αγγλοσαξονικό σύστημα λογιστικής μπορεί να οδηγήσει σε κατάχρηση αυτής της ελευθερίας. Πέρα από τους ερευνητές στο Ηνωμένο Βασίλειο, ο Fielding το 1996, από την Αυστραλία επίσης παρουσίασε ότι η δημιουργική λογιστική συνίσταται στην παραγωγή κερδών εκεί όπου δεν υπάρχουν τέτοια στην πραγματικότητα.

Παρά το γεγονός πως το φαινόμενο αυτό συνήθως τελείται χωρίς να συνοπολογίζει τα λογιστικά πρότυπα, συναντάται επίσης της παρερμηνεύσης τους. Αξιοσημείωτο είναι να επισημάνουμε κάποιες ακόμα προσεγγίσεις του όρου της δημιουργικής λογιστικής (creative accounting) που προκύπτουν από διάφορες άλλες αναφορές. Σύμφωνα με αυτές λοιπόν:

Η δημιουργική λογιστική είναι η σκόπιμη άμβλυση των διακυμάνσεων για κάποιο επίπεδο αποδοχών που θεωρείται ότι είναι φυσιολογικό για την επιχείρηση (Barnea).

Ο Copeland τονίζει πως η δημιουργική λογιστική αφορά την επαναλαμβανόμενη επιλογή της λογιστικής μέτρησης ή των κανόνων παροχής στοιχείων σε ένα συγκεκριμένο μοτίβο, με αποτέλεσμα την έκθεση του εισοδήματος με την μικρότερη διακύμανση από τη γενική τάση, από ότι διαφορετικά θα είχε εμφανιστεί.

Ακόμη αναφέρεται ως κάθε ενέργεια εκ μέρους της διοίκησης που επηρεάζει δηλωθέντα εισοδήματα και που δεν παρέχει κανένα πραγματικό οικονομικό πλεονέκτημα για την επιχείρηση και μπορεί πράγματι, σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα, να είναι επιζήμια(Merchant).

Το θέμα της δημιουργικής λογιστικής απασχολεί και άτομα από την χώρα μας, δίνοντας την δική τους οπτική.

- Ο Κουμανάκος (2007) θεωρεί ως Δημιουργική Λογιστική το φαινόμενο κατά το οποίο οι λογιστικοί πόροι μετασχηματίζονται από το πραγματικό τους μέγεθος σε αυτό που ικανοποιεί τα άτομα που καταρτούν τις οικονομικές καταστάσεις, εκμεταλλευόμενοι θεσπισμένα λογιστικά πρότυπα.
- Ο Μπαραλέξης (2004) αναφέρει πως η επινοητική λογιστική διακρίνεται αρχικά σε θεμιτή (legitimate), η οποία κάνει χρήση των ελλείψεων που συναντώνται στα λογιστικά πρότυπα, σε κανόνες και νόμους. Κατά δεύτερον η επινοητική λογιστική χαρακτηρίζεται και ως αθέμιτη (illegitimate) κατά την οποία οι λογιστικές αρχές και νόμοι δεν τηρούνται εξολοκλήρου είτε γίνεται παρερμηνευση των οικονομικών καταστάσεων με αποτέλεσμα να μην είναι αληθείς η εικόνα που αποκομίζει ο επενδυτικός χώρος.

Συγκεντρώνοντας λοιπόν τις δημοσιευμένες θεωρίες που σχετίζονται με την επινοητική ή αλλιώς δημιουργική λογιστική στο συμπέρασμα πως είναι ένα φαινόμενο κοινότυπο, που συναντάτε πλέον σε ευρεία κλίμακα, αλλά και αντιμετωπίζεται ως δόλια και ανεπιθύμητη πρακτική. Οι ανωτέρω θεωρήσεις επί του θέματος συγκλίνουν στο ότι η δημιουργική λογιστική είναι η παραποίηση της υπάρχουσας εικόνας μιας εταιρείας, έχοντας ως σκοπιμότητα την περεταίρω προβολή της συγκεκριμένης επιχείρησης, ώστε να αυξηθούν μακροπρόθεσμα τα κέρδη της. Τέλος παρά τον διαχωρισμό της έννοια αυτής, ο ακρογωνιαίος λίθος και των δυο είναι κοινός.

1.1.2 Βασικά Χαρακτηριστικά Δημιουργικής Λογιστικής

Κατά κύριο λόγο τα χαρακτηριστικά της επινοητικής λογιστικής παρουσιάζονται από τον Rezaee και πιο συγκεκριμένα στο μοντέλο «CRIME» που αναπτύχθηκε από τον ίδιο. Στο συγκεκριμένο μοντέλο αναφέρονται ορισμένοι τρόποι αλλοίωσης των εισροών της επιχείρησης, επιτρέποντας μέσω αυτού και την στρέβλωση των αντίστοιχων οικονομικών αποτελεσμάτων. Υπάρχουν ωστόσο και κάποιοι παράγοντες που ευνοούν την κατάσταση αυτή και παρατίθενται στο μοντέλο του Rezaee.

Αναλυτικότερα το όνομα του μοντέλου «CRIME» προκύπτει από τα αρχικά γράμματα των λέξεων Cooks, Recipes, Incentives, Monitoring και τέλος Results. Η χρήση των λέξεων αυτών ενίοτε είναι μεταφορική, επομένως ως μάγειρες νοούνται τα άμεσα εμπλεκόμενα άτομα, συνήθως

με ιδιαίτερο κύρος και υψηλές θέσεις στις αντίστοιχες επιχειρήσεις που σχετίζονται με φαινόμενα επινοητικής λογιστικής, όπως για παράδειγμα πρόεδροι ή διευθυντές αυτών. Την κατάσταση αυτή επιβεβαιώνουν και αρκετές μελέτες, βάσει των όποιων στην συντριπτική πλειοψηφία των λογιστικών παραβάσεων που διαπιστώθηκαν άμεση συμμετοχή σε αυτές είχαν υψηλόβαθμα στελέχη, οδηγώντας μας στο συμπέρασμα πως η ευθύνη δεν βαρύνει συνολικά τους λογιστές των επιχειρήσεων.

Ακόμη στο μοντέλο με τον όρο «συνταγές» παρουσιάζονται οι διάφορες εικόνες που θα μπορούσαν να έχουν οι αρχικές οικονομικές καταστάσεις μετά την εσκεμμένη τροποποίησή τους, με περισσότερο σοβαρές περιπτώσεις αυτές που προκύπτουν από την ύπαρξη συναλλαγών εντός των οικονομικών καταστάσεων που δεν συνάδουν με την πραγματικότητα της επιχείρησης. Βασικός πυλώνας μελέτης του φαινομένου σαφώς είναι τα κίνητρα που το υποκινούν, τα οποία κατά βάση είναι οικονομικά και έχουν ως απώτερο σκοπό για παράδειγμα την επίλυση προβλημάτων ρευστοποίησης κεφαλαίων ή την επιδίωξη των στελεχών να δημιουργήσουν μια ελκυστική εικόνα της επιχείρησης για νέους επενδυτές. Επιπροσθέτως το μοντέλο χαρακτηρίζει ορισμένα από τα κίνητρα ως «ψυχωτικά», τα οποία σχετίζονται με την ενδεχόμενη έξη κάποιων από τα υψηλόβαθμα στελέχη της εκάστοτε επιχείρησης να εμπλέκονται σε οικονομικές μηχανοραφίες και πιθανότατα απάτες. Τα προσωπικά χαρακτηριστικά επομένως των ατόμων που είναι συνυφασμένα με φαινόμενα επινοητικής λογιστικής, σύμφωνα με τον Rezaee, υποδηλώνουν προσωπικότητες με εγωκεντρικά στοιχεία και σαφώς ηγετικές τάσεις. Στο ίδιο πνεύμα με τον όρο «επίβλεψη» στοχεύει στα χαρακτηριστικά του ελέγχου, δηλαδή στην ποιότητα του αλλά και την έκταση του σε σχέση με τον εσωτερικό έλεγχο αλλά και σε σχέση με τον εξωτερικό. Κύριο μέλημα της επίβλεψης στο μοντέλο αυτό είναι η αποσαφήνιση των ευθυνών ανάμεσα στους ίδιους τους ελεγκτές και τα διοικητικά μέλη της επιχείρησης που βρίσκεται υπό καθεστώς ελέγχου.

Συμπερασματικά από το μοντέλο του Rezaee προκύπτει πως η διαδικασία της αλλοίωσης των οικονομικών καταστάσεων είναι ιδιαίτερα επιζήμια για την επιχείρηση που φέρεται να την πραγματοποιεί, καθώς θεωρείται σημαντικό αδίκημα κατά της φήμης της. Η εμπλοκή μιας επιχείρησης σε ένα τέτοιας φύσεως απόπημα δύναται να επιφέρει αμαύρωση της εικόνας της στον επενδυτικό και επιχειρησιακό κόσμο, με επακόλουθο την μείωση της φερεγγυότητας της και την υποτίμηση της αξίας των μετοχών της. Τέλος συνηθισμένο είναι το φαινόμενο οι επιχειρήσεις που εμπλέκονται σε τέτοια σκάνδαλα να επιτηρούνται στην συνέχεια, να τους επιβάλλονται χρηματικά πρόστιμα, ακόμα και να περιορίζεται η ελευθερία των υπαίτιων.

1.2. Στρατηγικές – Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα

1.2.1 Στρατηγικές δημιουργικής λογιστικής- χειραγώγησης κερδών

Η ωραιοποίηση των οικονομικών καταστάσεων λαμβάνει χώρα κυρίως στην τελευταία γραμμή του λογαριασμού αποτελέσματος, δηλαδή στα κέρδη. Η χειραγώγηση των κερδών δύναται να γίνει με λογιστικά ή με πραγματικά μέσα. Αρχικά στη χειραγώγηση με λογιστικά μέσα τα στελέχη παραποιούν τα δεδουλευμένα χωρίς να υπάρχουν συνέπειες στην ταμιακή ροή, ενώ με πραγματικά μέσα τα στελέχη ενεργούν με τέτοιο τρόπο ώστε να επηρεάζεται η ταμιακή ροή της εταιρείας. Οι κυριότερες στρατηγικές χειραγώγησης κερδών είναι η εξομάλυνση κερδών (Income smoothing) και τα «Μεγάλα Λουτρά» (Big Bath Accounting). Η εφαρμογή τους από τα στελέχη των εταιριών μπορεί να γίνει είτε συνδυαστικά είτε ξεχωριστά σε διαφορετικά χρονικά σημεία, με σκοπό την επίτευξη των μακροπρόθεσμων στόχων της χειραγώγησης των κερδών.

1.2.2 Εξομάλυνση των κερδών

Η εξομάλυνση ή αλλιώς ομαλοποίηση των κερδών (Income smoothing) αποτελεί την πλέον συνηθισμένη μορφή χειραγώγησης των κερδών στο φαινόμενο της δημιουργικής λογιστικής. Οι επιχειρήσεις χρησιμοποιούν την εξομάλυνση για να παρουσιάσουν σταθερή αύξηση στα κέρδη τους, έχοντας ως προϋπόθεση πως οι εταιρείες πρέπει να παράγουν πολύ υψηλά κέρδη έτσι ώστε η οικονομική απόδοση να είναι πάνω από το μέσο όρο για μμεγάλο χρονικό διάστημα. Η σταθερότητα αυτή θα δώσει έναυσμα για τη δημιουργία προβλέψεων με τις οποίες θα ρυθμίζονται οι ροές όταν χρειάζεται. Ειδικότερα πρόκειται για μια μείωση στη διακύμανση των κερδών, η οποία αυξάνει την αξιοπιστία των κερδών στους επενδυτικούς κύκλους καθώς τα δημοσιευμένα κέρδη είναι πολύ κοντά στα αναμενόμενα. Η αύξηση στην αξία της εταιρείας από τη δημοσίευση υψηλότερων κερδών μετριάζεται με μια μεγαλύτερη απόκλιση που μειώνει την αναφερόμενη αξιοπιστία των δημοσιευμένων κερδών. Πολλές εταιρείες όπως για παράδειγμα η Coca-Cola, η General Electric και η Microsoft στρέφονται σε αυτή τη μορφή χειραγώγησης των κερδών τους, αποφεύγοντας την δημοσίευση μέρους των κερδών σε «καλές περιόδους» μέσω της δημιουργίας αποθεματικών (earnings Bank) και να δημοσιοποιούν αυτά τα κέρδη σε «κακές χρονιές» σύμφωνα με τους Wild, Bernstein και Subramanyam (2001).

Μια πρώτη έρευνα για την εξομάλυνση των κερδών από τα στελέχη πραγματοποίησε ο Herworth (1953), αν και περισσότερο επισταμένη έρευνα πραγματοποίησε ο Gordon (1964). Οι πρώτες έρευνες υπέθεταν ότι οι μάνατζερ ωθούνταν να μειώσουν τη διακύμανση των κερδών στοχεύοντας στη μείωση του κινδύνου της εταιρείας όπως γίνεται αντιληπτό από την αγορά (Cushing (1969), Ronen και Sadan (1975), Beidleman (1973)).

Όπως αναφέρει ο Fern (1994) μεταγενέστερες έρευνες υπέθεταν ότι οι κεφαλαιαγορές ήταν «αποτελεσματικές» και ότι οι επενδυτές δεν παραπλανούνταν από λογιστικά τετρίπια. Οι Beattie et.al. (1994) έγραψαν ότι η εξομάλυνση των κερδών αποτελεί μια φυσιολογική συμπεριφορά που βασίζεται στις υποθέσεις ότι οι μάνατζερ λειτουργούν με σκοπό τη μεγιστοποίηση της χρησιμότητας τους. Ακόμη οι διακυμάνσεις και η αδυναμία πρόβλεψης των κερδών είναι οι συνηθισμένοι προσδιοριστικοί παράγοντες των μέτρων του κινδύνου της αγοράς.

Πάρα το γεγονός πως υφίσταται πληθώρα εμπειρικών μελετών που στοχεύουν στην έρευνα του βαθμού κατά τον οποίο η εξομάλυνση του εισοδήματος παρατηρείται, έχει σημειωθεί μικρή εξερεύνηση των αιτιών που ωθούν ένα διαχειριστή ορθολογικά να επιθυμεί να εξομαλυνθούν τα έσοδα της εταιρείας του. Η πίεση είναι πολύ μεγαλύτερη για τους μάνατζερ των εισηγμένων εταιρειών στο χρηματιστήριο, καθώς καλούνται συνεχώς να δημοσιεύουν ομαλοποιημένη χρονοσειρά κερδών. Η διακύμανση των κερδών δεν θα είχε κανένα κόστος για τους μάνατζερ και τις επιχειρήσεις τους, επομένως και αυτοί θα έχαναν τα κίνητρα τους να εξομαλύνουν τα κέρδη, μόνο εάν οι αγορές ήταν τέλειες.

Παράγοντες που κάνουν τη διακύμανση των κερδών να κοστίζει, και πόσο μάλλον για τις εισηγμένες εταιρείες πολύ περισσότερο θεωρούνται το κόστος αντιπροσώπευσης των ξένων και ίδιων κεφαλαίων, οι φόροι εισοδήματος, η ασυμμετρία στην πληροφόρηση μεταξύ αυτών που έχουν πρόσβαση στην εταιρεία και αυτών που δεν έχουν, και για τους διοικούντες η αποστρόφη του ρίσκου.

1.2.3 Μεγάλα Λουτρά(Big Bath)

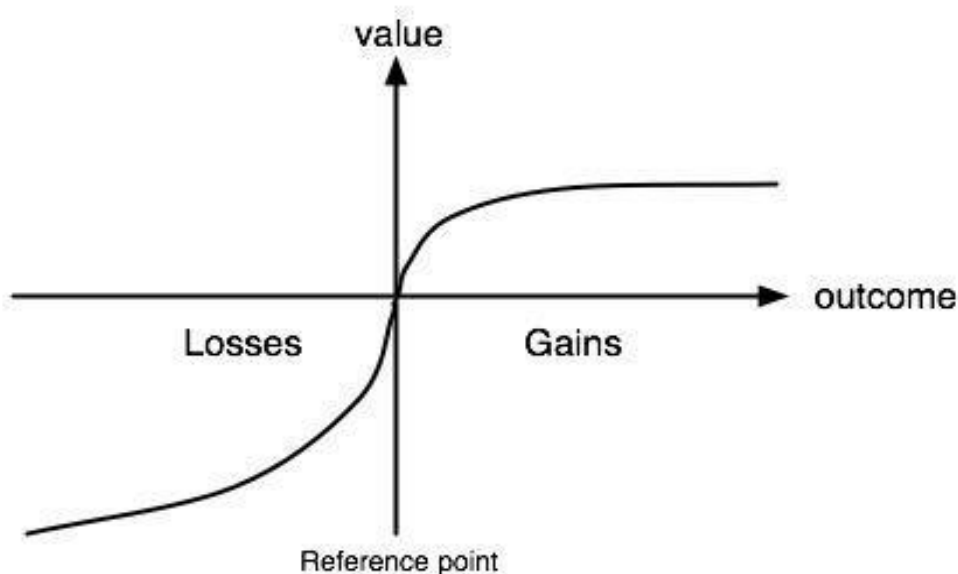
Ουσιαστικά η στρατηγική του «Big Bath» είναι μια τεχνική διαχείρισης των κερδών σύμφωνα με την οποία κάποια εφάπαξ χρέωση λαμβάνεται στα έσοδα προκειμένου να μειωθούν τα περιουσιακά στοιχεία, με

αποτέλεσμα τη μείωση των δαπανών και κατ' επέκταση ανάκαμψη των μελλοντικών κερδών. Μέσω της συρρίκνωσης ή της διαγραφής περιουσιακών στοιχείων από τα οικονομικά βιβλία θα παρατηρηθούν χαμηλότερα καθαρά έσοδα για αυτό το έτος, στοχεύοντας στο να υλοποιηθεί το «Big Bath» σε ένα οικονομικό έτος ώστε να αυξηθούν τα καθαρά έσοδα στις επόμενες λογιστικές χρήσεις. Η καταγραφή μιας προβλεπόμενης χρέωσης έναντι των εσόδων για το κόστος εφαρμογής των αλλαγών, είναι επιτρεπτή από τις Γενικές Αρχές Λογιστικής (GAAP), ωστόσο η εκτιμωμένη αυτή ζημία δεν αναφέρεται σαν επαναλαμβανόμενη χρέωση έναντι των εσόδων, επομένως δεν αναφέρεται στα τακτικά λειτουργικά αποτελέσματα των κερδών. Συνήθως η τεχνική αυτή χρησιμοποιείται, σε περιπτώσεις όπου οι πωλήσεις είναι κάτω από άλλους εξωτερικούς παράγοντες όπως για παράδειγμα η αλλαγή διοίκησης, η συγχώνευση ή αναδιάρθρωση, η αναδιοργάνωση τυχόν προβληματικού δανεισμού. Ακόμη οι εταιρείες, συχνά περιμένουν έως ότου υπάρξει μια «κακή χρονιά» ώστε να χρησιμοποιήσουν την τεχνική του «Μεγάλου Λουτρού» για να «καθαρίσουν» τον ισολογισμό. Παρά το γεγονός ότι η διαδικασία αναστέλλεται από ελεγκτές, εξακολουθεί να γίνεται χρήση της στρατηγικής αυτής. Αυτό προσφέρει μια ευκαιρία να διαγράφονται όλες οι παλιές «αμαρτίες» και επιπλέον διευκολύνει τη διοίκηση για μελλοντική αύξηση κερδών, δημιουργώντας την εντύπωση ενός λαμπρού οικονομικού μέλλοντος. Συμπερασματικά η χρησιμοποίηση της στρατηγικής του «Big Bath Accounting» σε εταιρείες από τις αντίστοιχες διοικήσεις τους παρατηρείται όταν τα νέα για τα κέρδη της είναι δυσοίωνα , ενώ προβαίνουν στην τεχνική της εξομάλυνσης κερδών όταν τα νέα είναι καλά.

1.2.4 Θεωρία Προοπτικής (Prospect Theory)

Η θεωρία προοπτικής σχετίζεται άμεσα με το διάγραμμα (Σχήμα 1) με την μορφή S, το οποίο σύμφωνα με τη θεωρία των Kahneman και Tversky(1979), οι διοικήσεις έχουν αν επιλέξουν ανάμεσα σε επικίνδυνες εναλλακτικές λύσεις ανάλογα με το σημείο αναφοράς τους. Η θεωρία αυτή παρουσιάζει μια κριτική της θεωρίας της χρησιμότητας για αποφάσεις που πραγματοποιούνται σε καταστάσεις κινδύνου. Το διάγραμμα S παρουσιάζει ότι η λειτουργία της αξίας είναι πιο απότομή για τις απώλειες από ότι για τα κέρδη. Επειδή η καμπύλη αξίας είναι συνήθως κυρτή για τις απώλειες και κοίλη για τα κέρδη διαφέρουν οι

επιλογές στα διάφορα σημεία αναφοράς. Ο κυριότερος παράγοντας που επηρεάζει τις αποφάσεις των επενδυτών είναι τα κέρδη σε μεγαλύτερο βαθμό από τις ζημιές που θα προκύψουν. Θα λέγαμε δηλαδή ότι η ενόχληση που αισθάνεται κάποιος όταν χάσει ένα χρηματικό ποσό είναι μεγαλύτερη από την ευχαρίστηση που νιώθει όταν έχει ισόποσα κέρδη. Μέσω της έρευνας αυτής αποδεικνύεται πως η συμπεριφορά των ανθρώπων και η στάση τους όταν αποφασίζουν έχοντας υπόψη τους κινδύνους σχετικά με τα κέρδη είναι διαφορετικές από όταν οι κίνδυνοι αφορούν τις ζημιές. Συνεπώς η εξομάλυνση των κερδών και το «Big Bath» χρησιμοποιούνται κατά κόρων από τους επενδυτές, οι οποίοι αποτιμούν τα κέρδη και τις ζημιές με διαφορετικό τρόπο.

Σχήμα 1: Η λειτουργία της αξίας και τα κέρδη της επιχείρησης (Value function and earnings management)

1.2.5 Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα (ΔΛΠ)

Η νομοθεσία κάθε χώρας ρυθμίζει σχετικά με την δημοσίευση των οικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων, μέσω των λογιστικών προτύπων που έχουν δημοσιευτεί από διοικητικά όργανα και επαγγελματικά λογιστικά σώματα στις εκάστοτε χώρες. Η IASC (International Accounting Standards Committee) λαμβάνει υπόψιν της τα σχέδια ή τα Λογιστικά Πρότυπα που έχουν εκδοθεί σχετικά με ένα ζήτημα και δημιουργεί Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα. Τα ΔΛΠ μπορούν να εφαρμοστούν σχεδόν από το σύνολο των επιχειρήσεων, παρότι έχουν

σχεδιαστεί και αναφέρονται κυρίως σε συναλλαγές κερδοσκοπικών επιχειρήσεων. Η εφαρμογή τους επικεντρώνεται στην αντιμετώπιση ουσιαστικών θεμάτων και πρέπει να γίνεται συνολικά, καθώς κάθε προσπάθεια αναίρεσης επιτρέπεται μόνο αν η δυνατότητα αυτή αναφέρεται στο δημοσιευμένο κείμενο. Η εφαρμογή των ΔΛΠ επηρεάζει την κατανόηση της χρηματοοικονομικής πορείας και της απόδοσης μιας επιχείρησης, την φερεγγυότητα και την προέλευση της λογιστικής πληροφόρησης, όπως προκύπτει από τις λογιστικές καταστάσεις και την επικοινωνία μεταξύ επιχειρήσεων, αναλυτών και επενδυτών. Η μετάβαση στο διεθνές λογιστικό σύστημα και το μεσοδιάστημα που θα παρεμβληθεί έως την πλήρη προσαρμογή και στα ΔΛΠ αποτελεί πρόσφορο έδαφος για «επιδέξια» διαχείριση των λογιστικών μεγεθών και εξομάλυνση των εισροών και εκροών από την πλευρά των επιχειρήσεων, ώστε να βελτιωθεί η εικόνα τους στην αγορά.

1.2.6 ΔΛΠ και δημιουργική λογιστική

Η υιοθέτηση των ΔΛΠ μπορεί να οδηγήσει σε δημιουργική αναπροσαρμογή των λογιστικών μεγεθών και της επιχειρηματικής στρατηγικής των επιχειρήσεων, προκειμένου οι σχετικές επιπτώσεις στα χρηματοοικονομικά και λογιστικά μεγέθη να είναι οι μικρότερες δυνατές.

Η κατάσταση αυτή προκαλεί αβεβαιότητα στο επενδυτικό κοινό σχετικά με την πορεία των επιχειρήσεων, τις προτεραιότητες τους και την στάση τους απέναντι σε λογιστικά ζητήματα. Αρκετά αρνητικές συνέπειες δύναται να επιφέρει ακόμη και η μερική εφαρμογή αλλά και η σκόπιμη καθυστέρηση εφαρμογής των ΔΛΠ, που έχουν ως κίνητρο την αύξηση της κερδοφορίας της εκάστοτε επιχείρησης. Να αποπροσανατολιστούν από την εικόνα που παρουσιάζουν οι δημοσιευμένες οικονομικές καταστάσεις με βάση τρεις βασικές μεθόδους.

- Η πρώτη περίπτωση σχετίζεται με την εκούσια παραβίαση ενός λογιστικού προτύπου, κατά την οποία παρά το γεγονός ότι ένα ή περισσότερα λογιστικά πρότυπα δημιουργηθήκαν ώστε να αντιμετωπίζουν ένα λογιστικό θέμα με συγκεκριμένο τρόπο, η συγκεκριμένη διοίκηση αγνοεί αυτή την συνθήκη και λειτουργεί με τέτοιο τρόπο που να προάγει τα συμφέροντά της. Η δραστηριότητά αυτή από την πλευρά της διοίκησης μπορεί να χαρακτηριστεί ως απάτη, με αποτέλεσμα να προβλέπονται ποινές ακόμη και από τα όργανα της Πολιτείας.

- Η δεύτερη περίπτωση αναφέρεται στα κενά που αφήνει η εφαρμογή κάποιου λογιστικού προτύπου, όπου, όταν κάποιο λογιστικό πρότυπο δεν καθορίζει αυστηρά ένα θέμα τότε η παρέμβαση της δημιουργικής λογιστικής είναι αναπόφευκτη.
- Η τρίτη περίπτωση αναφέρεται στα περιθώρια επιλογών που αφήνουν τα ίδια τα λογιστικά πρότυπα. Στην περίπτωση αυτή παρά το γεγονός ότι υπάρχουν λογιστικά πρότυπα για τον καθορισμό διαφόρων λογιστικών θεμάτων, η διατύπωση τους είναι με υποκειμενικό τρόπο δίνοντας έτσι στην διοίκηση της επιχείρησης την δυνατότητα να τα εφαρμόσει με όποιον τρόπο επιθυμεί.

Εν κατακλείδι, η άνθηση της δημιουργικής λογιστικής προκύπτει μέσω της παραποίησης των κερδών, καθώς από αυτά συνάγονται αποτελέσματα για την βιωσιμότητα της επιχείρησης, για την πορεία της μετοχής αλλά και της εταιρίας. Η αξία της μετοχής μιας εταιρίας αποτελεί την παρούσα αξία μελλοντικών κερδών, επομένως η αύξηση των κερδών σηματοδοτεί αύξηση στην εταιρική αξία και το αντίθετο ισχύει για το ενδεχόμενο μείωσης των κερδών.

1.3 Διαμορφωποίηση δημιουργικής Λογιστικής Άπατης

1.3.1 Γενικά περί λογιστικής απάτης

Στα πλαίσια της δημιουργικής λογιστικής η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων αναφέρεται στον σκόπιμο «χειρισμό» των στοιχείων που περιλαμβάνουν, για παράδειγμα παρατηρείται υπερτίμηση στοιχείων του ενεργητικού, των πωλήσεων και των κερδών ή αντιστρόφως υποτίμηση των υποχρεώσεων, των εξόδων και των ζημιών. Οι τροποποιήσεις αυτές γίνονται ούτως ώστε να προκύψει η επιθυμητή από την επιχείρηση εικόνα των οικονομικών καταστάσεων έχοντας βεβαίως αλλοιώσει την πραγματικότητα. Στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής ο όρος αυτός καλείται ως απάτη (fraud) που πραγματώνεται μέσω της σκόπιμης αλλοίωσης των οικονομικών καταστάσεων, ενώ συχνά η απάτη συνδέεται με την χειραγώγηση των κερδών. Η πραγματοποίηση των παραποιήσεων αυτών γίνεται έχοντας ως μέσα διάφορες μεθόδους που περιλαμβάνονται στον όρο δημιουργική ή αλλιώς επινοητική λογιστική (creative accounting). Όροι τέτοιου είδους στοχεύουν κατά κύριο λόγο στην μεταβολή των αποτελεσμάτων χρήσης, όπως η εξιδανίκευση τους μέσω λανθασμένων λογιστικών καταχωρήσεων. Ανατρέχοντας στο Διεθνές Ελεγκτικό Πρότυπο No 240, το οποίο αναφέρεται στις παραποιημένες και λανθασμένες οικονομικές καταστάσεις, ο όρος «παραποίηση» στοχεύει στην εκούσια, εσκεμμένη ενέργεια από

έναν ή περισσότερους διοικούντες, εργαζόμενους ή τρίτους που έχουν ως αποτέλεσμα την ψεύτικη παρουσίαση των οικονομικών καταστάσεων.

1.3.2 Αίτια λογιστικών απατών

Ως γενεσιουργός αιτία της χειραγώγησης των κερδών μπορούμε να θεωρήσουμε πως λειτουργεί :

- η χρήση κεφαλαίων από την αγορά και ειδικότερα ο δανεισμός από πιστωτικά ιδρύματα αλλά και η άντληση κεφαλαίων από το χρηματιστήριο
- η απόκτηση κερδών από την πλευρά των διοικούντων επί της τιμής της μετοχής
- το πολιτικό κόστος ,η πίεση από τα εργατικά συνδικάτα, η πίεση από τους χρηματοοικονομικούς αναλυτές, η φοροδιαφυγή ή φοροαποφυγή των επιχειρήσεων
- ο ανταγωνισμός των οικονομικών μονάδων εντός ή και όχι του ιδίου κλάδου, αλλά και οι συγχωνεύσεις και οι εξαγορές επιχειρήσεων
- η διανομή μερίσματος ή μερισματική πολιτική των επιχειρήσεων και η αποζημίωση ή οι αμοιβές του Διοικητικού Συμβουλίου

Γενικότερα επικρατεί η αντίληψη πως οι λογιστικές αρχές έχουν αρκετά κενά επιτρέποντας με αυτό τον τρόπο την αλλοίωση των αριθμών είτε με αύξηση είτε με μείωση αυτών. Η ιδανική λύση θα ήταν η θεμελίωση πλήρως κατανοητών κανόνων που να καλύπτουν καθεμιά περίπτωση ξεχωριστά, κάτι τέτοιο βεβαίως είναι αδύνατον.

1.3.3 Μορφές λογιστικών απατών

Η χειραγώγηση των κερδών αποτελεί το κυριότερο μέσο για την βελτίωση της εικόνας των οικονομικών καταστάσεων μιας επιχείρησης, λόγω του ότι τα κέρδη είναι από τα πιο ενδιαφέροντα μεγέθη για τους επενδυτές. Τα κέρδη μπορούν να δώσουν πληροφορίες στους ενδιαφερόμενους για το κατά πόσο μια επιχείρηση έχει δράσει με σκοπό να αυξήσει την αξία της στις κεφαλαιαγορές, καθώς η παρούσα αξία των μελλοντικών κερδών της της επιχείρησης αποδίδει την τιμή της μετοχής της.

Η αύξηση των κερδών αντιπροσωπεύει και αύξηση της εταιρικής αξίας και μείωση αυτής οδηγεί σε μείωση της αξίας της επιχείρησης. Επομένως λόγω της σημαντικότητας των κερδών μιας επιχείρησης είναι δεν είναι ακατανόητη η πρόθεση των διοικήσεων να ωραιοποιήσουν τα δημοσιευμένα κέρδη και οι υπεύθυνοι των λογιστηρίων δίνουν βαρύνουσα σημασία τις επιπτώσεις των λογιστικών τους μεθόδων στην εικόνα της επιχείρησης. Από μια έρευνα που πραγματοποιήθηκε στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής (Graham et. al.2005) απευθυνόμενη σε 400 διοικούντες με σκοπό να καταγραφούν οι κυριότεροι παράγοντες που καθοδηγούν τις αποφάσεις για την χρηματοοικονομική πληροφόρηση πρόκυψε πως το 78% των συμμετεχόντων παραδέχθηκε ότι θα θυσιάζαν ακόμη και την μακροπρόθεσμη ευημερία της επιχείρησης τους προκειμένου να μην αλλοιώσουν την εικόνα και την τάση των αποτελεσμάτων τους. Επομένως αποσαφηνίζεται πως οι διοικούντες θα πρέπει να στραφούν στην εκμάθηση της μεθοδολογίας διαχείρισης των κερδών (earning management). Δυο είναι οι επικρατέστεροι ορισμοί για την διαχείριση των κερδών.

- Η Shipper (1989) αναφέρει πως διαχείριση των κερδών είναι η σκόπιμη παρέμβαση στην δημοσίευση των λογιστικών καταστάσεων μιας επιχείρησης με σκοπό το κέρδος
- Οι Healy και Wahlen (1999) υποστηρίζουν πως η διαχείριση κερδών νοείται ως η αλλοιωμένη από την διοίκηση παρουσίαση των οικονομικών καταστάσεων ώστε να παραπλανηθούν οι ενδιαφερόμενοι για την βαθμό που είναι αποτελεσματική η επιχείρηση, χωρίς ωστόσο να παραβιαστούν ουσιαστικά τα λογιστικά πρότυπα .

Συνεπώς η χρήση λογιστικών τεχνασμάτων από τις επιχειρήσεις δεν συνιστά απαραίτητως παράνομη ενέργεια, ενώ δίνεται βαρύτητα στην επάρκεια των λογιστικών προτύπων και στην ικανότητα των εμπλεκόμενων να διαγνώσουν και να μετριάσουν το πρόβλημα.

Η διαχείριση των αποτελεσμάτων μπορεί να προκύψει λόγω της κρίσης της διοίκησης αρχικά μέσω της διακριτικότητας στη μέθοδο, της εκτίμηση και της δομής. Η διακριτικότητα στην μέθοδο συσχετίζεται με τις μεθόδους LIFO και FIFO, η αντίστοιχη στην εκτίμηση μπορεί να περιλαμβάνει αποφάσεις σχετικές με την ωφέλιμη διάρκεια ζωής της επιχείρησης ή με την απόσβεση για τα περιουσιακά στοιχεία, ενώ τέλος η διακριτικότητα στην δομή σχετίζεται δυνητικά με τα συμβόλαια μισθώσεων.

1.3.4 Εξομάλυνση των κερδών

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, αποτελώντας βασική μορφή της διαχείρισης των αποτελεσμάτων έχει ως στόχο την παρουσίαση σταθερής αύξησης των κερδών μιας επιχείρησης εξαλείφοντας την ευμεταβλητότητά τους. Προαπαιτούμενη για την πραγματοποίηση αυτής είναι η ύπαρξη αρκετά μεγάλων κερδών ώστε η οικονομική απόδοση να είναι πάνω από το μέσο όρο για μεγάλο χρονικό διάστημα. Επακόλουθο της εξομάλυνσης των κερδών είναι η μη δημοσιοποίηση ενός μέρους των κερδών σε καλές χρήσεις διαμέσου της περιόδου δημιουργίας αποθεματικών. Η μείωση της διακύμανσης των κερδών αποτελεί ένδειξη του επιχειρηματικού κινδύνου. Η προσέγγιση των δημοσιευμένων κερδών στα αναμενόμενα προσδίδει αξιοπιστία στα πλαίσια των παραγόντων της χρηματαγοράς και των επενδύσεων, καθώς η μεγάλη απόκλιση από τα αναμενόμενα μειώνει την αξιοπιστία της επιχείρησης έχοντας αντίκτυπο στην εταιρική αξία.

1.3.5 Στρατηγική του «μεγάλου λουτρού» (Big Bath)

Η στρατηγική αυτή στηρίζεται στην πραγμάτωση περισσότερων αποσβέσεων κατά μια εταιρική χρήση, η οποία είναι περίοδος ύφεσης για την εταιρεία ή περίοδος με ασυνήθη γεγονότα, όπως για παράδειγμα η αλλαγή διοίκησης και εφαρμόζεται σε συνδυασμό με στρατηγική αύξησης κερδών για τις μελλοντικές χρήσεις. Ουσιαστικά πραγματοποιείται προεξόφληση της χρηματοοικονομικής επίπτωσης των λογιστικών πληροφοριών, καθώς οι χρήστες δεν δύνανται να επαναλάβουν την μέθοδο αυτή, έχοντας με αυτό τον τρόπο την δυνατότητα να διαγραφούν παλιότερα «μέλανα σημεία» και να διευκολυνθεί η διοίκηση για μελλοντικές αυξήσεις των κερδών. Η διοίκηση μιας επιχείρησης μπορεί να αποκομίσει οφέλη από την πλασματική συρρίκνωση των τρεχόντων κερδών χρησιμοποιώντας ως αποδιοπομπαίους τράγους τις προηγούμενες διοικήσεις, ισχυριζόμενοι πως στο παρελθόν παρουσίαζαν χαμηλά επίπεδα κερδών. Ακόμη οι τεχνικές της μεθόδου αυτής βασίζονται στην λογική πως αν πρέπει κάποια στιγμή να δημοσιευτούν δυσάρεστες εξελίξεις για την εταιρεία είναι ωφελιμότερο να πραγματοποιηθεί η ανακοίνωσή τους άμεσα με σκοπό να δημιουργηθούν οι συνθήκες για αυξήσεις των κερδών στο μέλλον. Επομένως είναι καλύτερα να εκτιμώνται υψηλότερα εξαρχής τα αποτελέσματα μιας επιχείρησης για να αποφεύγονται οι δυσάρεστες εκπλήξεις, κυρίως σε περιπτώσεις αναδιοργάνωσης λειτουργιών και προβληματικού δανεισμού, μείωσης και απαξίωσης κεφαλαίου.

1.4 Κίνητρα για πλασματική αύξηση των κερδών

Η πρώτη κατηγορία παραγόντων που ωθούν στην διαχείριση των κερδών είναι σχετικοί με την προσωπική τους ασφάλεια και εμπλουτισμό, ενώ η δεύτερη σχετίζεται με την επιδίωξη της διοίκησης να παρουσιάσει κέρδη προς όφελος της ίδιας της εταιρείας. Σημαντικό ρόλο παίζουν ακόμη οι αμοιβές των ανωτέρων στελεχών που είναι συνήθως εξαρτώμενες από τα δημοσιευμένα κέρδη, η άσκηση πίεσης στην κυβέρνηση για χρηματοδότηση αλλά και η αύξηση της τιμής της μετοχής.

1.4.1 Μεγιστοποίηση αποζημίωσης στελεχών

Η αμοιβή των στελεχών γίνεται με μισθό συνδυαστικά με κάποια επιπρόσθετα ποσά (bonus) τα οποία συνδέονται με την επίτευξη στόχων. Ακόμη μακροπρόθεσμο κίνητρο για την τακτική αυτή είναι το μετοχικό δικαίωμα προαίρεσης που σχετίζεται με τις τιμές των μετοχών όταν αυτές υπερβαίνουν κάποιο όριο. Αρκετές είναι οι επιχειρήσεις που χρησιμοποιούν πρόγραμμα μέτρησης της αποδοτικότητάς τους σε σχέση με τα δημοσιευμένα λογιστικά μεγέθη. Οι λογιστικές μετρήσεις που λαμβάνονται υπόψιν είναι οι ταμιακές ροές, η απόδοση επί των μετοχών και αυτή επί των επενδυμένων κεφαλαίων, τα κέρδη ανά μετοχή, οι συνολικές αποδόσεις μετοχών και τα λειτουργικά ή καθαρά κέρδη. Τα στελέχη στοχεύοντας στην αύξηση των οικονομικών απολαβών τους, μέσω της μεγιστοποίησης των αποζημιώσεων τους, στρέφονται στην εφαρμογή μεθόδων επινοητικής λογιστικής. Η έρευνα του Healy το 1985 σχετικά με το ζήτημα αυτό, παρουσιάζει πως τα στελέχη με απολαβές που συνδέονταν με τα δημοσιευμένα αποτελέσματα, όταν τα κέρδη αναμένονταν ευνοϊκά και πάνω από κάποιο όριο εφάρμοζαν τεχνάσματα ώστε να έξοδα να περιοριστούν κατά την τρέχουσα χρήση και το υπόλοιπο να μετακυλήσει στις μετέπειτα χρήσεις. Αντιθέτως, όταν το επίπεδο των κερδών ήταν χαμηλότερο του ορίου και στερούσε απολαβές στα στελέχη, τότε μέσω της διακριτικής ευχέρειας τα κέρδη περιορίζονταν ακόμη περισσότερο, μετακυλώντας ένα μέρος τους σε μελλοντικές χρήσεις. Επομένως η αλλοίωση του ύψους των κερδών από τα στελέχη των επιχειρήσεων μέσω της παραποίησης των δημοσιευμένων κερδών γίνεται εφόσον οι ίδιες οι επιχειρήσεις τους παρέχουν τα κίνητρα.

1.4.2 Αποτίμηση εταιρικής αξίας και τιμής μετοχών

Η μελλοντική αξία μιας επιχείρησης συνδέεται άμεσα με την λογιστική αξία αυτής με βάση τον ισολογισμό της, η οποία υπολογίζεται από τα καθαρά περιουσιακά στοιχεία της. Στον ισολογισμό, το ενεργητικό και το παθητικό προέρχονται κατά βάση από προηγούμενες λογιστικές χρήσεις, έτσι και η λογιστική αξία σχετίζεται με το παρελθόν της επιχείρησης. Ένας άλλος παράγοντας που επηρεάζει την μελλοντική αξία είναι οι λειτουργικές ταμειακές ροές οι οποίες, σύμφωνα με την οικονομική θεωρία, μακροχρόνια θα είναι ίσες με τα καθαρά κέρδη της επιχείρησης. Τα δυο αυτά μεγέθη ενδέχεται να διαφοροποιούνται λόγω της εφαρμογής της λογιστικής των δεδουλευμένων σύμφωνα με τα GAAP (generally accepted accounting principles). Οι τιμές των μετοχών συσχετίζονται περισσότερο με τα καθαρά κέρδη παρά με τις λειτουργικές ταμειακές ροές, οδηγώντας στο συμπέρασμα πως τα δημοσιευμένα κέρδη επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό την αποτίμηση της επιχείρησης. Ειδικότερα η αξία της επιχείρησης είναι η παρούσα αξία των μελλοντικών καθαρών κερδών εκτεινόμενων στο άπειρο, χρησιμοποιώντας ένα προεξοφλητικό επιτόκιο προσαρμοσμένο στον κίνδυνο, το οποίο θεωρείται ίσο με το κόστος κεφαλαίου. Προκειμένου να γίνει εφαρμογή του υποδείγματος αυτού είναι απαραίτητη η εκτίμηση των καθαρών κερδών της επιχείρησης για το σύνολο των μελλοντικών χρήσεων, όμως αυτό παρουσιάζει μεγάλο βαθμό δυσκολίας, με αποτέλεσμα να περιορίζουμε τις χρήσεις σε πέντε.

1.4.3 Μεγιστοποίηση τιμής μετοχής και κόστους κεφαλαίου

Αρχικά αρκετές είναι οι εταιρείες που στοχεύοντας στην σταθεροποίηση των κερδών τους στρέφονται σε λογιστικές μεθόδους για την ομαλοποίησή τους και την αύξηση της τιμής της μετοχής τους. Η εξομάλυνση των κερδών δίνει την δυνατότητα στα στελέχη να αυξήσουν τις τιμές των μετοχών μειώνοντας την μεταβλητότητα των δημοσιευμένων κερδών. Η εκτίμηση της ποιότητας των κερδών είναι αυτή που καθορίζει τον βαθμό κατά τον οποίο μπορεί η ομαλοποίηση των κερδών να επηρεάσει την τιμή της μετοχής, καθώς ενσωματώνει πολλούς παράγοντες που φανερώνουν πόσο υγιή είναι τα καθαρά κέρδη της εταιρίας. Η ποιότητα των κερδών χαρακτηρίζεται ως υψηλή όταν κατά την χρησιμοποίησή τους είναι ικανοί να προβλέψουν μελλοντικά κέρδη χωρίς να απαιτείται επιπρόσθετη ανάλυση, ενώ αντιθέτως αν είναι απαραίτητη η ανάλυση χαρακτηρίζονται λιγότερο ποιοτικά.

Επομένως η

χρήση λογιστικών χειρισμών που μειώνουν αποτελέσματα σχετικά με την ποιότητα των κερδών την τιμή της μετοχής και την αξία της εταιρείας, γίνεται όλο και συχνότερο φαινόμενο όσο η μεταβλητότητα των καθαρών κερδών αυξάνεται κατά της διάρκεια μιας λογιστικής χρήσης.

Από την άλλη πλευρά η τάση για μείωση του κόστους κεφαλαίου συνδέεται άμεσα με την πιθανότητα χρεοκοπίας της εταιρείας, καθώς αναλύεται ως ο αναμενόμενος βαθμός οικονομικού κινδύνου που αντιμετωπίζει. Όσο υψηλότερος είναι ο οικονομικός κίνδυνος τόσο παρατηρείται αύξηση του μετοχικού κόστους κεφαλαίου, λόγω του ότι αυξάνεται και αποζημίωση των μετόχων.

1.4.4 Αποφυγή Παραβίασης όρων που αφορούν τα χρέη

Βασική απαίτηση των δανειστών είναι η επίτευξη μιας συγκεκριμένης απόδοσης ή ο ορίζοντας περιορισμού στις επιτρεπόμενες επενδύσεις και στις χρηματοοικονομικές τις δραστηριότητες της επιχείρησης, καθώς η τακτική που ακολουθούν κατά την έκδοση ενός δανείου είναι να ορίζουν λογιστικά μεγέθη ως ρήτρες με βασικό σκοπό να ελέγξουν τις δραστηριότητες της επιχείρησης. Οι όροι που θέτονται για τη σύναψη δανείων δίνουν μεγάλα κίνητρα στα στελέχη των δανειζόμενων επιχειρήσεων να αυξήσουν τα κέρδη προκειμένου να πετύχουν μείωση των περιορισμών που θέτονται στα δάνεια ή ακόμα και να αποφύγουν το κόστος από την παραβίαση των όρων αυτών.

1.5 Γενικά περί Εταιρικών σκανδαλών

Τα λογιστικά τεχνάσματα που χρησιμοποιούνται από τις επιχειρήσεις ενίοτε είναι σύμφωνα με τα λογιστικά πρότυπα και την νομοθεσία, αλλά σε ορισμένες περιπτώσεις δεν ισχύει αυτό και η διαδικασία αυτή θεωρείται λογιστική απάτη. Το θέμα της «ωραιοποίησης» των οικονομικών αποτελεσμάτων, που είναι απόρροια της δημιουργικής λογιστικής, απασχόλησε έντονα τους χρήστες των οικονομικών καταστάσεων παγκοσμίως ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, εξαιτίας των μεγάλων οικονομικών σκανδαλών που ξέσπασαν. Για παράδειγμα τα λογιστικά τεχνάσματα των εταιρειών Enron και WorldCom επιτρέπονταν σύμφωνα με τα αμερικάνικα λογιστικά πρότυπα. Πιο συγκεκριμένα πολλές γνωστές εταιρείες χρησιμοποιούν την μέθοδο εξομάλυνσης των κερδών σύμφωνα με τους Wild, Bernstein και Subramanyam (2001), όπως για παράδειγμα η Coca-Cola, η General Electric αλλά και η

Microsoft. Χαρακτηριστικό παράδειγμα εταιρείας που έχει προβεί σε στρατηγική «μεγάλου λουτρού» είναι η Motorola, που χρέωσε 1,98 δις δολάρια ΗΠΑ για δαπάνες αναδιάρθρωσης στα αποτελέσματα χρήσεως. Γενικότερα μόνο στην περίπτωση που μια επιχείρηση προβεί σε παραβίαση των λογιστικών κανόνων κάνουμε λόγο για παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων η οποία θεωρείται παράνομη πράξη. Ο όρος «παραποίηση» αναφέρεται σε εσκεμμένη ενέργεια που διενεργείται από τους διοικούντες, τους εργαζόμενους ή τρίτα άτομα που έχει ως αποτέλεσμα την ψευδή παρουσίαση των οικονομικών καταστάσεων.

1.6 Σκάνδαλο Enron

1.6.1 Γενική παρουσίαση σκανδάλου Enron

Η Enron είναι γνωστή ως η μεγαλύτερη εταιρεία εμπορίας ενέργειας και έχει κατακτήσει την ένατη θέση στην αμερικανική αγορά. Το μέγεθος της επιχείρησης σε συνδυασμό με την αποκάλυψη των οικονομικών απατών της, συγκλόνισαν τις διεθνείς αγορές σε τόσο μεγάλο βαθμό, ώστε η μετέπειτα «επιδημία» των λογιστικών σκανδάλων ονοματοδοτίθηκε από αυτή. Η δημοσιοποίηση της απάτης και η κάθοδος της Enron ανέδειξε διάφορα ζητήματα, όπως τη σύνδεση μεταξύ των επιχειρηματιών και του πολιτικού συστήματος, τα επακόλουθα των ελεύθερων αγορών, των αλλαγών του ασφαλιστικού συστήματος και το βαθμό ανάμειξης λογιστικών εταιριών σε οικονομικά σκάνδαλα. Η αποκάλυψη του συγκεκριμένου σκανδάλου της Enron έγινε το 2001 και σχετίζονταν με την ίδια την εταιρεία αλλά και την ελεγκτική εταιρεία Arthur Andersen. Κατά τη δεκαετία του 1990 βγήκαν στην επιφάνεια αποκαλύψεις σχετικά με ορισμένες λογιστικές πρακτικές της επιχείρησης με αποτέλεσμα να κηρύξει πτώχευση στις 2 Δεκεμβρίου του 2001, παρά τις προσπάθειες της Dynegy, μιας μικρότερης ενεργειακής εταιρείας. Άμεσο επακόλουθο της δημοσιοποίησης του σκανδάλου ήταν το ότι η αξία των μετοχών της επηρεάστηκε σε μεγάλο βαθμό και παρουσίασε μείωση από τα \$90.00 ανά μετοχή σε περίπου 50¢ ανά μετοχή. Η αποκάλυψη που οδήγησε σε αυτή την αποκαθάλωση ήταν αναφορικά με το γεγονός πως πληθώρα από τα έσοδα της Enron, είχαν προκύψει από συναλλαγές της με οικονομικές οντότητες ειδικού σκοπού τις οποίες είχε η ίδια υπό την επιρροή της, με αυτό τον τρόπο οι οικονομικές της καταστάσεις να μην περιλαμβάνουν τα πραγματικά χρέη και ζημιές της. Στην πτώση βεβαία παρασύρθηκε και η Arthur Andersen, η οποία διαλύθηκε.

1.6.2 Επιπτώσεις στους επενδυτές

Η ραγδαία πτώση της Enron προκάλεσε και για τους επενδυτές που συνδέονταν με αυτή σημαντικές επιπτώσεις, οι οποίες ήταν επακόλουθο την δυσκολίας τους να αντιληφθούν την πραγματική κατάσταση της επιχείρησής αλλά και της δυσκολίας της ίδιας να αποδώσει τα αληθή λογιστικά μεγέθη της στις οικονομικές της καταστάσεις. Ένα από τα σημεία που η δεινή θέση των επενδυτών είναι φανερό είναι η αδυναμία τους να αποσαφηνίσουν σε ποιες χρονικές περιόδους η επιχείρηση είχε κέρδη και σε ποιες ζημίες. Σύμφωνα με τον Lay τονίζεται η πολυπλοκότητα της διοίκησης μιας εταιρείας σε αντίστοιχο μέγεθος όπως η συγκεκριμένη και γίνεται ξεκάθαρο πως η πληροφόρηση των επενδυτών για την πολιτική της και κυρίως η ανούσια πληροφόρηση δεν θα μπορούσε να είναι εφικτή. Η πολυπλοκότητα που χαρακτηρίζει τέτοιες επιχειρήσεις αποδίδεται κυρίως στην στάση της απέναντι στους φορολογικούς κανόνες και την τάση για αποστρόφη του επενδυτικού ρίσκου. Στην Enron συγκεκριμένα η μετακίνηση των μετοχών της στους επενδυτικούς κύκλους δεν γίνονταν με την μέγιστη διαφάνεια, με αποκορύφωμα την παραδοχή πως είναι επανειλημμένα στραφεί σε συναλλαγές με θυγατρικές της, γεγονός που ευνοούσε την εύκολη μετακύλιση ζημιών και κερδών μεταξύ τους. Ακόμη εντοπίστηκαν και διάφορες "συγγενικές" εταιρίες που ήταν υπό της επιρροή του οικονομικό διευθυντή της συγκεκριμένης εταιρίας, του Andrew Fastow. Τέλος το 2001 δηλώθηκε η πρόθεση από πλευράς της Enron να προβεί σε δημοσιοποίηση των στοιχείων αυτών που τροφοδοτούσαν με κέρδη την μητρική επιχείρηση.

1.6.3 Αποκάλυψη του σκανδάλου

Το σκάνδαλο ξεσπά στις 17 Οκτωβρίου του 2001, με την δημοσίευση αρνητικών αποτελεσμάτων του τρίτου τριμήνου της χρήσης, λόγω κάποιας έκτακτης χρέωσης ύψους 1 δισεκατομμυρίου δολαρίων, που σύμφωνα με την διοίκηση προέκυψαν από επιζήμιες επενδυτικές κινήσεις και ενός μεγάλου ποσού που δαπανήθηκε για την επισκευή των παγίων περιουσιακών της στοιχείων. Η κατάσταση αυτή σαφώς επηρέασε την εικόνα της στις αγορές με πτώση της τιμής της μετοχής της σε μία μέρα

στα 20,65 δολάρια, καθώς είχε γνωστοποιηθεί πως ερευνώνται οι κινήσεις της επιχείρησης. Πάρα την προσπάθεια να αποδοθούν οι υπέρογκες αυτές χρεώσεις σε λογικές αιτίες και να επανακτηθεί η φερεγγυότητα της στους επενδυτικούς κύκλους, η διαδικασία της έρευνας έφερε στο φως στοιχεία για ύποπτες συμφωνίες μεταξύ μετόχων και επιχειρησιακές πολιτικές που σκοπό είχαν την αποστροφή του ρίσκου.

Έπειτα από αυτές τις αποκαλύψεις ο Kenneth Lay απομάκρυνε τον Fastow από τα καθήκοντα και τις δικαιοδοσίες του. Η διοίκηση της επιχείρησης πλέον στρέφεται προς τον δανεισμό, χρησιμοποιώντας στο έπακρο την πιστοληπτική της ικανότητα, με σκοπό την επανάκτηση των εμπορικών της χρεογράφων, ώστε να ενισχύσει την ρευστότητά της. Η περιορισμένη δυνατότητα της για δανεισμό σε συνδυασμό με χαμηλά επίπεδα συναλλαγών σε επίπεδο ομολογιών, έθεσε εμπόδια στην πώληση της επιχείρησης καθώς ήταν έντονες οι ανησυχίες πως είχαν διαπραχθεί παραβίαση λογιστικών προτύπων.

Η χαμηλά βαθμολογημένη πιστοληπτική ικανότητα της Enron αποτελούσε την κύρια βραχυπρόθεσμη απειλή για την επιχείρηση, ωστόσο σε αυτή προστέθηκε και μια νέα αποκάλυψη. Η νέα αλλοίωση των οικονομικών καταστάσεων της αφορούσε τα κέρδη της και πιο συγκεκριμένα είχαν παραποιηθεί τα έσοδα της περιόδου των χρήσεων 1997 έως 2000 με το ποσό των 600 περίπου εκατομμυρίων δολαρίων, που προέκυψαν από συνεργασίες ειδικού σκοπού. Η παραποίηση αυτή οδήγησε κατά βάση στην μέγιστη δυνατή ελαχιστοποίηση των κερδών της επιχείρησης κατά την λογιστική χρήση 1997, ανεξάρτητα όμως από την αρνητική πορεία της η Dynegy εξέφρασε την επιθυμία να εξαγοράσει την Enron.

Η Enron στράφηκε στην εκποίηση περιουσιακών της στοιχείων, με σκοπό να αποκομίσει ένα αρκετά μεγάλο ποσό για να διασφαλίσει την σταθερότητα της στις αγορές, ωστόσο αποκαλύφθηκαν εκ νέου στοιχεία που αμαύρωναν την εικόνα της, με αποκορύφωμα τα υψηλά ποσά ύψους 9 δισεκατομμυρίων δολαρίων που είχε υποχρέωση να αποπληρώσει βραχυπρόθεσμα. Επομένως τα βασικά προβλήματα εκείνης της περιόδου ήταν τα υπερβάλλοντα χρέη σε σχέση με τα ρευστά διαθέσιμα της επιχείρησης, αλλά και η ανασφάλεια για την επιτυχή εξέλιξη των μέτρων εκποίησης που έλαβε.

Εν κατακλείδι, στις 28 Νοεμβρίου του 2001 πορεία της Enron δεν είναι πλέον βιώσιμη, καθώς ο βασικός αγοραστής της αποσύρεται και το ενδεχόμενο μιας συγχώνευσης καταρρέει, παρασύροντάς και την πιστοληπτική ικανότητα. Η αξία της στην χρηματαγορές εκμηδενίζεται και η τιμή της μετοχής της κατρακυλά στα 0,61 δολάρια μόλις, ενώ οι υποχρεώσεις της υπερβαίνουν τα 20 δισεκατομμύρια δολάρια και σε συνδυασμό με το γεγονός πως πολλά από τα πάγια της είχα τεθεί ως ενέχυρα σε δανειστές, οδήγησαν την επιχείρηση σε πτώχευση στις 30 Νοεμβρίου 2001.

1.7 Σκάνδαλο Parmalat

1.7.1 Γενική παρουσίαση σκανδάλου Parmalat

Ένα από τα μεγαλύτερα σκάνδαλα της Ευρώπης είναι και αυτό της Ιταλικής, ιδιωτικής εταιρίας με το όνομα Parmalat, η οποία ιδρύθηκε το 1961 από τον Calisto Tanzi και αποτέλεσε μία από τις πιο γνωστές και μεγάλες βιομηχανίες τροφίμων και ιδιαίτερα γαλακτοκομικών προϊόντων βασιζόμενα σε μία καινοτόμο τεχνολογία παστερίωσης. Η έδρα της επιχείρησης ήταν στην Πάρμα της Ιταλίας αν και από το 1974 και μετά η εταιρία απέκτησε διεθνή υπόσταση βοηθούμενη κυρίως από επιδοτήσεις της Ε.Ο.Κ. και δημιούργησε θυγατρικές στην Βραζιλία έπειτα στον Ισημερινό και στη Βενεζουέλα. Παράλληλα ξεκίνησε να φτιάχνει εταιρίες σε χώρες όπου η φορολογία ήταν ιδανική και τους διευκόλυne αρκετά και έστησε εγκαταστάσεις οπουδήποτε το φορολογικό σύστημα ήταν ευνοϊκό. Έτσι, με πολύ γρήγορους ρυθμούς αναδείχθηκε ένα από τα πιο επιτυχημένα μοντέλα της φιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης. Στις αρχές του 1990 η Parmalat ξεκίνησε να μπαίνει στην αγορά του χρηματιστηρίου, ήταν η έβδομή σε σειρά ιταλική βιομηχανία ενώ κατείχε την πρωτιά στην παγκόσμια αγορά γάλακτος μακράς διάρκειας. Το εργατικό δυναμικό της αριθμούσε περίπου 37.000 άτομα, δραστηριοποιούταν σε περισσότερες από 30 χώρες, ενώ μέχρι και το 2002 ο συνολικός της τζίρος ξεπέρασε τα 7,5 δις ευρώ. Ο ιδρυτής της Calisto Tanzi πήρε τη θέση του προέδρου του συνδέσμου των Ιταλικών βιομηχανιών ενώ του αποδόθηκε ο τίτλος του πιο επιτυχημένου βιομηχάνου. Ακόμη οι τιμές των μετοχών εκτοξεύτηκαν στα ύψη.

1.7.2. Αποκάλυψη του σκανδάλου

Η πορεία της εταιρείας ήταν εξαιρετική έως την 11η Νοεμβρίου του 2003, οπότε οι ελεγκτές της άρχισαν να ψάχνουν για μία περίεργη και ύποπτη επένδυση περίπου στα 500 εκατομμύρια ευρώ στην επενδυτική

εταιρία με το όνομα Epirum που είχε την έδρα της στα Νησιά Κέυμαν. Ένας από τους σημαντικότερους διεθνείς οίκους αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας (Standard & Poors) αντιλήφθηκε αμέσως την περίεργη αυτή επένδυση και υποβάθμισε έγκαιρα την μετοχή της εταιρείας. Με τον τρόπο αυτό ξεκίνησε και η πτώση της, καθώς την ίδια στιγμή η επιτροπή της Κεφαλαιαγοράς αντέδρασε και ζήτησε εξηγήσεις, κάλεσε την διοίκηση της εταιρείας να διευκρινίσει τον τρόπο με τον οποίο είχαν σκοπό να αποπληρώσουν τα χρέη τους που έληγαν στο τέλος της ίδιας χρονιάς. Η διοίκηση ανακοίνωσε πως η επιχείρηση διαθέτει 3,95 περίπου δις ευρώ σε κάποιο υποκατάστημά της Bank of America στα νησιά Κέυμαν και για να το αποδείξει προσκόμισε γραπτό έγγραφο της τράπεζας το οποίο και πιστοποιούσε την ύπαρξη του ποσού αυτού. Με αυτό τον τρόπο η επιτροπή καθησυχάστηκε, το ίδιο και οι επενδυτές της εταιρείας. Μέσα στην πάροδο ενός μήνα η Bank of America με δημόσια κοινοποίηση κατήγγειλε πως το έγγραφο που είχε προσκομίσει στην επιτροπή της Κεφαλαιαγοράς η Parmalat για τα 3,9 δις ευρώ ήταν πλαστό. Οι αρχές τότε εξέτασαν το θέμα και εύκολα βγήκε το πόρισμα πως όντως το χαρτί αυτό δεν ήταν τίποτε άλλο από ένα σκαναρισμένο χαρτί με ψευδή στοιχεία. Η τιμή της μετοχής καταρράκωσε με άμεσο αποτέλεσμα πάνω από 15.000 επενδυτές να χάνουν τα χρήματά τους σε μία στιγμή. Σε έρευνες που ακολούθησαν σχετικά με την Parmalat, αποκαλύφθηκε ότι τα χρέη της ξεπερνούσαν τα 14 δις ευρώ, τα οποία συγκαλύπτονταν επί πολλά χρόνια με τρόπο όπως και στην περίπτωση της Enron. Δημιουργώντας ένα περίπλοκο δίκτυο υπεράκτιων εταιριών με επιχειρήσεις που ιδρύονται σε οικονομικά κέντρα με ένα πολύ χαμηλό επίπεδο φόρων που συνήθως βρίσκονται σε νησιά και παρομοιάζονταν ως «φορολογικοί παράδεισοι», όπου η μία εταιρία εμπλεκόταν με την άλλη φορτώνονταν χρέη και ζημιές με αποτέλεσμα να εμφανίζει η μητρική εταιρία διογκωμένο θετικό αποτέλεσμα και να αυξάνει την χρηματιστηριακή της αξία. Παρότι το σοκ από αυτή την αποκάλυψη ήταν μεγάλο, κατηγορήθηκαν για χειραγώγηση των επενδυτών, για εξαπάτηση όπως και για παραπλάνηση τρίτου, η διοίκηση της εταιρείας όπως επίσης και μεγάλες ελεγκτικές εταιρείες, λογιστές και πολλοί συνεργάτες ακόμη και τράπεζες οι οποίες συγκαλύπταν το μεγάλο αυτό σκάνδαλο. Ο Calisto Tanzi καταδικάστηκε σε φυλάκιση 8 ετών και τελικώς το δικαστήριο απάλλαξε τις τράπεζες από τις κατηγορίες.

1.8 Σκάνδαλο ETBA

1.8.1 Γενική ανάλυση σκανδάλου ETBA

Η ελληνική τράπεζα Βιομηχανικής ανάπτυξης SA (ETBA) ιδρύθηκε το 1964 ως κρατική τράπεζα. Ο σκοπός της τράπεζας ήταν τες ριότυνα προωθήσει δραστηριότητες στη βιομηχανία, βιοτεχνία, τουρισμό, ναυτιλία, εμπόριο και γενικά σε οποιαδήποτε δραστηριότητα που θα μπορούσε να συμβάλλει στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας και που συνεπώς θα μπορούσε να συνεισφέρει στην προώθηση της κεφαλαιουχικής αγοράς στην Ελλάδα.

Η ETBA FINANCE ήταν θυγατρική της τράπεζας ETBA και ο στόχος της ήταν να χρηματοδοτεί εταιρείες. Η απάτη που οργανώθηκε από στελέχη της εταιρίας αποκαλύφθηκε προς τα τέλη του 2001. Αυτά τα στελέχη καταχράστηκαν 11 δισεκατομύρια δραχμές (περίπου 32 εκ. σε ευρώ) απο την εταιρία. Η αποκάλυψη της υπόθεσης ξεκίνησε το 1998 με ένα ρεπορτάζ από την Grant Thornton (Διεθνής επιχειρηματικός οργανισμός καλύπτοντας εταιρείες σε παγκοσμιο επίπεδο, αποτελεί έναν απο τους μεγαλύτερους οίκους ανεξάρτητων εταιρειών παροχής ελεγκτικών, φορολογικών και συμβουλευτικών επιχειρήσεων) που διεξήγαγε μια έρευνα για την ETBA FINANCE για τα έτη 1993-1997.

Ο οικονομικός έλεγχος τόνισε την αδυναμία στον εσωτερικό οικονομικό έλεγχο και την έλλειψη στοιχειωδών λειτουργικών κανόνων μέσα στην εταιρεία. Η Grant Thornton επισήμανε την άμεση ανάγκη για την περιγραφή των ευθυνών του κάθε μέλους του προσωπικού έτσι ώστε τα καθήκοντα και οι ρόλοι του κάθε ατόμου να έχουν ξεκάθαρα αποσαφηνιστεί και προσδιοριστεί γραπτώς. Συγκεκριμένα, κάθε φάση συναλλαγής πρέπει να ανταποκρίνεται σε διαφορετικό υπάλληλο για να διευκολύνονται οι διαδικασίες ελέγχου. Στην περίοδο του ρεπορτάζ της Thornton, οι υπάλληλοι της εταιρείας επιτρεπόταν να διαχειρίζονται μόνοι τους όλες τις φάσεις της συναλλαγής οποιαδήποτε άλλη οικονομική δραστηριότητα. Τέτοια πρακτική επέβαλλε μεγάλο οικονομικό κίνδυνο στην εταιρεία, αφού ελέγχοντας όλες τις φάσεις συναλλαγής, υψηλόβαθμα στελέχη θα μπορούσαν να κρύψουν παράνομες δραστηριότητες. Στην πραγματικότητα η Thornton είχε εκφράσει το φόβο της οτι η οργανωμένη αδυναμία της εταιρείας ίσως να νομιμοποιούσε την κατάχρηση των 32 εκ €. Μία απο τις οικονομικές δραστηριότητες ήταν η διαχείριση εταιρειών που βρισκόταν σε κατάσταση κινδύνου και συνθήκες ρευστοποίησης. Στην δεύτερη περίπτωση αναμεσα σε άλλες υποθέσεις ανέλαβε τη διαχείριση των διαθέσιμων μετρητών της. Για να επιτευχθούν μεγαλύτερα κέρδη, αυτά τα μετρητά συνήθως επενδύονταν σε σταθερές καταθέσεις ή σε εξαγορασμένες συμφωνίες μαζί με μετρητά άλλων εταιρειών και αυτών της ETBA σε έναν κοινό λογαριασμό. Έπειτα γινόταν κατανομή δεδουλευμένου τόκου σε έναν λογαριασμό εταιρειών υπό ρευστοποίηση και σε έναν λογαριασμό της ETBA FINANCE, γεγονός που οδήγησε

σε ανορθολογική κατανομή. Η κατανομή αυτή στον κάθε λογαριασμό έπρεπε να είναι ισότιμη. Όμως, αυτή η διαδικασία επέτρεπε στα άτομα που αναμειγνύονταν να κρατάνε για τους ίδιους το επιπρόσθετο δεδουλευμένο τόκο έχοντας συνδυάσει όλα τα μετρητά σε ένα αποταμιευτικό λογαριασμό σε αναλογία με το τι κέρδος θα είχαν εάν είχε επενδυθεί μεμονωμένα. Κατά τη διάρκεια του 1993-1997 τα μετρητά που επενδύθηκαν σε εξαγορασμένες συμφωνίες αναλογούσαν σε αρκετά δις δραχμές και απέφεραν μεγάλο κέρδος με τη βοήθεια των υψηλών επιτοκίων που υπήρχαν στην Ελλάδα τότε. Η διαδικασία χαρακτηρίστηκε από την 'ελλειψη παντελούς διαφάνειας. Η ETBA FINANCE προχώρησε στη διόρθωση της κατάστασης ιδρύοντας ένα συμβούλιο για να επιτηρεί τη διαδικασία. Όμως, αυτοί που προσλήφθηκαν ήταν τα ίδια άτομα που έκριναν τις διαδικασίες για να νομιμοποιήσουν κατά κάποιον τρόπο την όλη διαδικασία που οδήγησε στην υπεξαίρεση.

Μια άλλη πλευρά της ανάρμοστης λογιστικής ήταν όταν το εισόδημα της ETBA FINANCE εμφανίστηκε μειωμένο εξαιτίας της καθυστέρησης στις διαδικασίες ρευστοποίησης των εταιρειών' μέτρα τα οποία λήφθηκαν για τα έξοδα ρευστοποίησης από μία απόφαση του συμβουλίου των διευθυντών χωρίς την ασφάλεια τιμολογίων και την είσπραξη των τελών(κατά τη διάρκεια της οικονομικής περιόδου). Με άλλα λόγια όταν λήφθηκαν τα μέτρα, το εισόδημα της εταιρείας ήταν πιστωμένο και ο προσωρινός λογαριασμός της ρευστοποιημένης εταιρείας ήταν χρεωμένος. Αυτή η λογιστική τακτική λατέληξε σε πληρωμή ΦΠΑ για το εισόδημα σε άλλη χρονική στιγμή αφού πληρώθηκε όταν τελικά εκδόθηκε το τιμολόγιο. Σε μία περίπτωση το 1995 η παροχή εισοδήματος ήταν 126 δις δραχμές ενώ τα εισπραχθέντα τέλη μετά βίας ανέρχονταν στα 20,8 δις δραχμές.

Δεκατέσσερα (14) άτομα κατηγορήθηκαν σε αυτήν την υπόθεση για απάτη, πλαστογραφία και υπεξαίρεση. Πεντε στελέχη εταιρειών, τέσσερις εργαζόμενοι της AVAX SECURITY SA, τρεις διευθυντές της Eurobank και δύο ιδιοκτήτες των εταιρειών που διευκόλυναν χρηματιστηριακές εντολές. Ένας απ τους 14 που κατηγορήθηκαν, ο Γεώργιος Δημητριάδης, έχει μια μικρή μεσητική εταιρεία "Europrofit" και μετέφερε χρηματιστηριακές εντολές μέσω της AVAX SECURITY SA εκ μέρους των πελατών του. Σ' όμφωνα με τις κατηγορίες, εκμεταλλεύτηκε τη γνωριμία του με στελέχη της ETBA FINANCE εξαιτίας της προηγούμενης απασχόλησης του ως διευθυντής τράπεζας και συνεργάστηκε μαζί τους. Το σχέδιο ήταν να εμφανιστεί σαν αντιπρόσωπος της Eurobank, μία εκ των μεγαλύτερων τραπεζών της Ελλάδας για να υποβάλλει προσφορές επιτοκίων στην ETBA και να καταθέσει τα διαθέσιμα μετρητά στην EUROBANK.

Ο Σπύρος Στεφανάτος, Γεωργία Παπαρούνη και ο Δημήτριος Φραγκοδημητρόπουλος ήταν τα τρία μέλη του Συμβουλίου της E.F. Που αξιολογούσαν τις προσφορές βάσει του επιπέδου του προσφερόμενου επιτοκίου της ασφάλειας της επένδυσης και αποφάσιζαν εάν τα χρήματα έπρεπε να κατατεθούν στην EUROBANK. Με αυτόν τον τρόπο μεγάλα χρηματικά ποσά στάλθηκαν στην EUROBANK- στον λογαριασμό του Δημητριάδη. Όμως αντί να κατατεθούν για να τοκίζονται ο Δημητριάδης μετέφερε τα λεφτά είτε σε offshore εταιρείες (απο 1996-1999) είτε

στον τραπεζικό λογαριασμό μιας ηλικιωμένης γυναίκας, γιαγιά του Δημητρίου Καμπανέλλη, εναν απο τους 14 που κατηγορήθηκαν. Έπειτα, τα χρήματα αυτλα απο αυτούς τους λογαριασμούς κατατέθηκαν σε ένα μεσιτικό λογαριασμό με την AVAX SECURITY για να επενδυθούν στο χρηματιστήριο. Ο σκοπός αυτής της απάτης για αυτούς που αναμειχθηκαν ήταν να μοιραστούν τα κέρδη απο το χρηματιστήριο αφού θα επέστρεφαν στην Ε.Φ.το επιτοκιο που θα είχε αποκτηθεί εαν τα χρήματα θα είχαν κατατεθεί στην τράπεζα. Η απάτη δεν ήρθε στο φως ώσπου μια πτώση στο χρηματιστήριο εμπόδισε τα συνένοχα στελέχη της εταιρείας να επιστρέψουν τα κεφάλαια μετρητών που χρησιμοποιούσαν για δικό τους κέρδος.

Η κομπίνα οργανώθηκε το 1997. Όταν ξεκίνησαν συζητήσεις για την ιδιωτικοποίηση της Ε.Φ. Εκείνοι οι οποίοι ήταν στην απάτη διέκοψαν προσωρινά τις δραστηριότητες τους, εξαιτίας του φόβου μήπως αποκαλυφθεί και ακολουθήσει έρευνα των κεφαλαίων της εταιρείας. Μετα απο έναν χρόνο όμως, αυτοί συνέχισαν χωρίς κανένα εμπόδιο. Συνολικά επένδυσαν 26 δις δραχμες (περιπου 75 εκ.ευρώ) εκ των οποίων τα 11 δις δραχμές(32 εκ.ευρώ) ποτέ δεν επιστράφηκαν. Η δίκη των 13 διήρκησε 9 μήνες και η ετυμηγορία βγήκε το Φεβρουάριο του 2008 στην οποία κάποιοι καταδικάστηκαν σε ισόβια καθειρξη, άλλοι σε 10ετη και 20μηνη και αλλοι αθώωθηκαν. Αξίζει να προστεθεί ότι πολλοί πίστευαν πψς ο τρόπος που ητράπεζα διευθυνόταν και το μέγεθος της δε θα μπορούσε να περάσει απαρατήρητο απο τον ορκωτό ελεγκτή εάν αυτός είχε σχεδιάσει σωστά τον έλεγχο και αν η δουλειά του πραγματικά βασιζόταν σε υψηλά ποιοτικά επίπεδα. Αρχικά καταδικάστηκε σε 11 χρονια κάθειρξης αλλα επειτα οι κατηγορίες αποσύρθηκαν λογω παραγραφής του αδικήματος.

1.9 Σκάνδαλο Dynamic Life

Η Dynamic Life SA ξεκίνησε την επιχειρηματική της δραστηριότητα το 1996. Ιδρύθηκε για να συνεχίσει το έργο της “Δύναμης Ζωής”, που το 1994 ήταν η πρώτη εταιρεία στην Ελλάδα που ξεκίνησε και δραστηριοποιήθηκε στον τομέα των franchise. Σύμφωνα με την Νατάσα Μπογκατιώτη, πρόεδρο της εταιρείας, στόχος της ήταν να δημιουργήσει τις κατάλληλες προϋποθέσεις που θα μετέτρεπαν τη γυμναστική σε δυναμικές επιχειρήσεις και γενικότερα να ενισχύσει την κουλτούρα του αθλητισμού και της άσκησης στην Ελλάδα. Η Νατασα Μπογκατιώτη ήταν ένα αποφασιστικό άτομο και προσηλωμένο στην επιχειρηματική δραστηριότητα. Εφαρμόζοντας τους στόχους απο τη μία πλευρά, επικεντρώθηκε στις προδιαγραφές των εγκαταστάσεων και της οργάνωσης των γυμναστηρίων και απο την άλλη πλευρά στην αλλαγή της λογικής γυμναστηρίων και των υπαλλήλων στοχεύοντας στην μακροπρόθεσμη βελτίωση της εικόνας της γυμναστικής και του fitness στους Έλληνες. Επιπρόσθετα επεκτάθηκε στο εμπόριο αθλητικού εξοπλισμού και συνεργάστηκε με τις μεγαλύτερες εταιρείες του εξωτερικού επιτυγχάνοντας έτσι τους καλύτερους όρους στο εμπόριο.

Οι καταγεγραμμένες επωνυμίες ήταν Universal studios by Natasha. Η εταιρεία ήταν εισηγμένη στο χρηματιστήριο ανάμεσα στις πιο δυναμικές και γρήγορα αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις στο Χρηματιστήριο Αθηνών το Σεπτέμβριο του 2002 με αρχική μετοχή στα 1.40 ευρώ. Οι πωλήσεις και τα κέρδη της εταιρείας έδειχναν γρήγορη ανάπτυξη μέχρι που άρχισαν τα προβλήματα. Η “Δύναμη ζωής” είχε επικεντρωθεί κυρίως στην ανάπτυξη τριετών προγραμμάτων στο οποίο πρόγραμμα υπήρχαν λάθη οργάνωσης και εισπραξης των συνδρομών εις βάρος των πελατών. Έτσι έπειτα από έντονη αντίδραση συλλόγων ενάντια στην παραπλανητική τακτική της επιχείρησης η εταιρεία διέκοψε το πρόγραμμα συνδρομής το οποίο προκάλεσε την κατάρρευση της “Δύναμη ζωής”. Αργότερα παρουσίασε νέο πρόγραμμα που άκουγε στο όνομα “Being Best” το οποίο πρωτοεμφανίστηκε την άνοιξη του 2004 και συνέπεσε με τα πρώτα απαράδεκτα περιστατικά που οδήγησε τα franchise γυμναστήρια να χαλαρώνουν τους δεσμούς με την εταιρεία καθώς οι ιδιοκτήτες ξεκίνησαν να εγγράφουν νέα μέλη χωρίς να το γνωστοποιούν στην εταιρεία.

Προς τα τέλη του 2004, έρευνα που διεξήχθη από την επιτροπή της κεφαλαιοαγοράς, αποκαλύφθηκε η ανάμειξη της εταιρείας σε ανάρμοστες λογιστικές πρακτικές. Η επιτροπή επέβαλλε πρόστιμο 1,5 εκατ. Ευρώ στην Νατασα Μπουγκατιώτη επειδή είχε δημοσιεύσει ανακριβείς και παραπλανητικές πληροφορίες μέσα από λογιστικές δηλώσεις τις οποίες η εταιρεία αποκάλυψε στη διάρκεια του πρώτου εξαμήνου του 2004. Συγκεκριμένα στις παγιωμένες οικονομικές δηλώσεις στις 30 Ιουνίου 2004 τα οικονομικά ποσά είχαν πλαστογραφηθεί καθώς ο τζίρος της εταιρείας είχε αυξηθεί κατά 3 εκατ. ευρώ που όμως ήταν ανύπαρκτα. Αυτό έγινε μέσω μιας θυγατρικής στο εξωτερικό που άνηκε εξόλοκληρου στην ίδια. Με αυτήν τη μέθοδο ο παγιωμένος τζίρος παρουσίασε εμφανή αύξηση κατά 62% σε σύγκριση με την πρώτη περίοδο του 2003 ενώ η πραγματική αύξηση του τζίρου ήταν 15%. Για τον ίδιο λόγο και επειδή απέκρυψαν από το δημόσιο την επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης της εταιρείας στο τρίτο τέταρτο του 2004 επιβλήθηκε πρόστιμο σε στελέχη της εταιρείας και στην υπεύθυνη του λογιστηρίου. Παρόλο αυτών των προστίμων η εικόνα σχετικά με τις δραστηριότητες της εταιρείας στο Χρηματιστήριο Αθηνών παρέμεινε θολή. Η εταιρεία αργότερα παρουσίασε σχεδόν στάσιμες πωλήσεις σε σύγκριση με αυτές του πρώτου τετάρτου του 2004. Η εταιρεία απέκτησε μόλις 5000 καινούρια μέλη που αντιστοιχούν σε 45 καινούρια μέλη ανά γυμναστήριο. Αυτά τα καινούρια μέλη στην Ελλάδα και στο εξωτερικό έκαναν εγγραφή στην 100% θυγατρική εταιρεία στο εξωτερικό που διοικούσε το Being Best και δεν ήταν εδραιωμένη. Η ιστορία περιπλέκεται ακόμα περισσότερο εάν λάβουμε υπόψη την πρόθεση της εταιρείας να προχωρήσει σε έκδοση μετοχών που ακολούθησε την αγορά των μετοχών της από τον πρώην πλειοκτήτη που φαίνεται να έχει παίξει ρόλο στρατηγικού επενδυτή. Όλα αυτά συνέβησαν πριν τις 12 Δεκεμβρίου 2004, όταν η επιτροπή της

Κεφαλαιοαγοράς αποφάσισε να αναστείλει το εμπόριο των μετοχών, βασιζόμενη στο επιχείρημα ότι η διοίκηση της εταιρείας δεν μπόρεσε να ποβάλλει ικανοποιητικές εξηγήσεις για τις δραστηριότητες της επιχείρησης. Στις 14 Ιανουαρίου 2005, η επιτροπή της Κεφαλαιοαγοράς κατέθεσε αίτημα στο

Πρωτοδικείο Αθηνών ζητώντας οικονομικό έλεγχο της “Δύναμης ζωής Α.Ε.”. Ο ορκωτός λογιστής που έκανε τον οικονομικό έλεγχο στις δηλώσεις του 2004, αμφισβήτησε την αξιοπιστία των λογαριασμών για το λόγο ότι δεν υποδείκνυαν μια υγιή επιχείρηση. Επιπλέον, η ικανότητα της εταιρείας να συνεχίσει τις δραστηριότητες της ήταν αμφίβολη και αντιμετώπισε πρόβλημα ρευστότητας. Εάν τα σχόλια του ελεγκτή είχαν αποτυπωθεί στις οικονομικές δηλώσεις της εταιρείας η ολοκληρωμένη εικόνα της θα ήταν τελείως διαφορετική. Σε αυτή την περίπτωση θα είχε εμφανιστεί ζημία 6 εκατομμυρίων ευρώ αντί για το ποσό των 560.413.51 κέρδος προ φόρων. Επίσης, εάν οι προβλέψεις ζημιάς είχαν γίνει για τις εκκρεμείς δίκες εναντίον της εταιρείας ποσού 23.700.000 ευρώ, οι ζημιές στο εισόδημα θα ήταν ακόμη περισσότερες.

Σύμφωνα με όλα όσα έχουν προαναφερθεί είναι λογικό να αναρωτιέται κανείς γιατί ο ορκωτός λογιστής τελικά υπέγραψε την αναφορά του ελεγκτή και άφησε την εταιρεία να συνεχίσουν τις επικίνδυνες επιχειρηματικές δραστηριότητες. Ο απόηχος αυτού ήταν ότι η επιτροπή Λογιστικών Προτύπων διέταξε εξέταση της ποιότητας ελέγχου που έγινε από τον ορκωτό λογιστή και τις πιθανές παραλείψεις του κατά τη διάρκεια του ελέγχου των οικονομικών δηλώσεων της εταιρείας. Ιδιαίτερη αναφορά έγινε στο ποσό των 3 εκατ. ευρώ που αφορούσε τη δήλωση για το εισόδημα αλλά για μελλοντικά οικονομικά έτη και όχι για το οικονομικό έτος που γινόταν ο έλεγχος. Γενικά φαίνεται να υπήρχε ένα σχέδιο για να αποκτήσουν διεθνή εμβέλεια με το πρόγραμμα “Being best” για να καλύψουν ζημιές που συνέβησαν στην Ελλάδα. Καθώς αυτό το σχέδιο δε λειτούργησε, έγιναν προσπάθειες να κρατήσουν τα μερίδια τους γιατί διαφορετικά οι τιμές των μετοχών θα κατέρρεαν. Οι λανθασμένες πρακτικές της λογιστικής φαίνεται να υιοθετήθηκαν ως έσχατη λύση για να καλυφθούν τα προβλήματα της εταιρείας.

1.10 Σκάνδαλο της Τράπεζας Κρήτης

1.10.1 Γενική ανάλυση του σκανδάλου

Στην ελληνική πραγματικότητα το πλέον γνωστό οικονομικό σκάνδαλο είναι αυτό της Τράπεζας Κρήτης, που είναι ευρέως διαδεδομένο ως «σκάνδαλο Κοσκωτά». Το σκάνδαλο διαδραματίστηκε στα τέλη της δεκαετίας του 1980 και έλαβε όχι μόνο οικονομικές αλλά και πολιτικές διαστάσεις, καθώς σε αυτό ενεπλάκησαν τόσο τραπεζίτες όσο και πολιτικοί. Η κατάσταση αυτή έλαβε πολύ μεγάλη έκταση κατά το χρονικό αυτό διάστημα, έχοντας σαν πρωταγωνιστή τον τραπεζίτη Γιώργο Κοσκωτά αλλά και κορυφαία κυβερνητικά στελέχη εκείνης της περιόδου.

Επικεντρώνοντας στην προσωπικότητα του συγκεκριμένου τραπεζίτη, γεννήθηκε στην Αθήνα το 1953, το 1970 μετοίκησε στην Αμερική, ωστόσο επέστρεψε ξανά στην χώρα του μέσα την ίδια δεκαετία. Παρά την ολιγοετή παραμονή του στην Αμερική βρέθηκε κατηγορούμενος για σωρεία αδικημάτων, πιο συγκεκριμένα κατηγορήθηκε για 60 που ως βάση είχαν την διάπραξη απάτης και την τέλεση πλαστογραφίας. Μετά την επιστροφή του στην Ελλάδα εν έτη 1979 αποκτά μια θέση ως εργαζόμενος στην Τράπεζα Κρήτης και συγκεκριμένα στο οικονομικό της τμήμα. Ένα μόνο έτος αργότερα κατακτά την θέση του διευθυντή συναλλάγματος στην ίδια τράπεζα, ενώ τον επόμενο χρόνο του ανατέθηκε η θέση του αναπληρωτή προϊσταμένου του τμήματος όπου εργαζόταν, αναλαμβάνοντας την εκτέλεση καθηκόντων σε αυτό. Λόγω της υψηλόβαθμη πλέον θέσης του στην Τράπεζα Κρήτης οι αυξημένες αρμοδιότητες του τον διευκόλυναν να προβεί στην κατάχρηση μεγάλων χρηματικών ποσών από τα αποθεματικά κεφάλαια της τράπεζας.

Η Τράπεζα Κρήτης το 1984 πωλήθηκε αντί 9 εκατομμυρίων δολάριων, τα οποία ο συγκεκριμένος τραπεζίτης Κοσκωτάς διέθεσε και κατάκτησε το 95% των μετοχών της. Παρά το υπέρογκο ποσό που βρέθηκε να έχει στην κατοχή του ο Γιώργος Κοσκωτάς δεν κίνησε υποψίες, ενώ το ποσό στην πραγματικότητα προέρχονταν από τα αποθεματικά της ίδιας της τράπεζας. Η πορεία του Κοσκωτά δεν σταματά εκεί, σε λίγα μόλις χρόνια είναι ιδιοκτήτης ακόμη της εκδοτικής εταιρίας Γραμμή Α.Ε. συνδυαστικά με πέντε περιοδικά, τρεις εφημερίδες και ένα ραδιοφωνικό σταθμό, ενώ ταυτόχρονα υπήρξε και μεγαλομέτοχος της ποδοσφαιρικής ομάδας του Ολυμπιακού. Η ανάπτυξη του κολοσσού αυτού συγκέντρωσε να νήματα της ενημέρωσης στα χέρια του Κοσκωτά, με αποτέλεσμα να αναπτύξει συνδέσμου με την τότε κυβέρνηση παρέχοντας της στήριξη μέσω του τύπου, ενώ και οι δραστηριότητες του ίδιου λάμβαναν πολιτική κάλυψη.

1.10.2 Η αποκάλυψη του σκανδάλου

Η τράπεζα της Ελλάδος αποφασίζει το 1987 να πραγματοποιήσει ελεγκτικές διαδικασίες σχετικά με την Τράπεζα Κρήτης. Η απόφαση αυτή άρχισε να αποκαλύπτει το παρασκήνιο του κολοσσού του Κοσκωτά, λόγω των συναλλαγών των εταιριών του με το κεντρικό της υποκατάστημα. Στοχεύοντας στην παραπλάνηση των ερευνών ο Κοσκωτάς, αντικατέστησε έγγραφα πρωταρχικής σημασίας για τον έλεγχο με αντίστοιχα πλαστά. Τον επόμενο χρόνο, παράδωσε προς έλεγχο φωτοαντίγραφα πλαστογραφημένων από τον ίδιο εγγράφων, μέσω υψηλόβαθμου στελέχους της τράπεζας. Τα έγγραφα αυτά είχαν την μορφή επιστολών προς τον ίδιο με θέμα την πίστωση πολλών εκατομμυρίων δολαρίων. Η πρώτη επιστολή είχε ως αποστολέα επενδυτική εταιρία της Νέας Υόρκης, ενώ η δεύτερη μια τράπεζα στις ΗΠΑ. Ωστόσο οι ίδιες επιστολές είχαν ήδη καταχωρηθεί στον ετήσιο έλεγχο της τράπεζας, με αποτέλεσμα οι ελεγκτές να μην πειστούν για την γνησιότητα τους. Οι ελεγκτές εσκεμμένα ενημέρωσαν τον Κοσκωτά πως ο έλεγχος βαίνει ομαλά, οδηγώντας τον στη βεβαιότητα ότι είχε καλύψει την απάτη του. Επιπλέον, το παρελθόν του άρχισαν να ερευνούν και οι ανταγωνιστικοί εκδοτικοί οίκοι, καθώς η πορεία του κολοσσού του δημιουργούσε υποψίες.

Η μεγάλη αποκάλυψη έγινε από τον Επίτροπο Σπύρο Παπαδάτο και σχετιζόταν με την υπεξαίρεση 33,5 δισεκατομμυρίων δραχμών από την Τράπεζα Κρήτης. Αφότου το σκάνδαλο δημοσιοποιήθηκε ο Κοσκωτάς διέφυγε στην Βραζιλία, αλλά η σύλληψή του πραγματοποιήθηκε στις ΗΠΑ στις 23 Νοεμβρίου 1988, από όπου και εκδόθηκε στις ελληνικές αρχές. Ακολούθησε δίκη από το Ειδικό Δικαστήριο που διήρκησε 10 μήνες με έκβαση την καταδίκη του σε 25 έτη κάθειρξης. Ποινές ακόμη επιρρίφθηκαν και στον ορκωτό λογιστή που είχε υπό τον έλεγχό του την Τράπεζα Κρήτης. Η καταδίκη του ήταν ύψους 12 ετών, ενώ εκδιώχθηκε και από το Σώμα Ορκωτών Λογιστών, καθώς του απαγγέλθηκαν κατηγορίες για συμμετοχή και κάλυψη απάτης. Ωστόσο έως και σήμερα δεν είναι γνωστό αν ο Ορκωτός Λογιστής ήταν όντως συνένοχος ή αν παραπλανήθηκε.

2.1 Η έννοια της ελεγκτικής

Η ελεγκτική αποτελεί ένα διαφορετικό επαγγελματικό κλάδο στα πλαίσια της οικονομικής επιστητής και της διοίκησης, ο οποίος πραγματεύεται τους γενικούς κανόνες, όρους και προϋποθέσεις για τη διενέργεια του ελέγχου σε κάθε επιχείρηση, οικονομική μονάδα, ή φορέα που έχει ως στόχο τη διαφύλαξη και τη σωστή διαχείριση των οικονομικών πόρων, αλλά και την ανάπτυξη και αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού. Η ελεγκτική έχει δύο όψεις, είναι συγχρόνως τόσο επιστήμη όσο και τεχνική. Αρχικά επιστήμη θεωρείται καθώς μέσα από τη διερεύνηση παρέχει συνεχώς καινούργια γνώση και τεχνική και συνδυάζοντας την παραγόμενη επιστημονική γνώση, ικανοποιεί τις ανάγκες του ελέγχου και τον πραγματοποιεί. Οι βασικοί πυλώνες με τους οποίους ασχολείται είναι τρεις:

- Αρχικά το αντικείμενο του ελέγχου και εκτενέστερα το τι ελέγχεται, γιατί είναι αναγκαίος ο έλεγχος και ποιοι σκοποί επιδιώκονται μέσω αυτού. Οι διοικούντες την επιχείρηση, οι μέτοχοι, οι πιστωτές και γενικότερα οι συναλλασσόμενοι με αυτή, είναι οι άμεσα ενδιαφερόμενοι για τη διενέργεια του ελέγχου.
- Το υποκείμενο του ελέγχου είναι συνυφασμένο με τον ελεγκτή. Αφορά το ποια πρόσωπα διενεργούν τον έλεγχο, τα προσόντα τους, ποιες προδιαγραφές πρέπει να πληρούν ώστε να είναι σε θέση να ανταποκριθούν στα ελεγκτικά τους καθήκοντα.
- Οι διαδικασίες ελέγχου είναι επιστημονικές μέθοδοι και τεχνικές που χρησιμοποιούνται για τη διενέργεια του ελέγχου με σκοπό την ολοκλήρωσή του.

Προκειμένου να διαφυλαχτεί ο ρόλος της λογιστικής, αναπτύχθηκε ο κλάδος της ελεγκτικής που έρχεται να εξασφαλίσει το ορθό αποτέλεσμα της λογιστικής πρακτικής. Απαραίτητο υπόβαθρο της ελεγκτικής αποτελεί η βαθιά γνώση της λογιστικής και φορολογικής νομοθεσίας. Στον όρο της ελεγκτικής μπορούμε ακόμη να συμπεριλάβουμε την ιδιότητα της ως την σφαιρική αξιολόγηση των οικονομικών καταστάσεων, με σκοπό να εξαχθούν αμερόληπτα συμπεράσματα αναφορικά με την αποτελεσματικότητα της κερδοσκοπικής πολιτικής της επιχείρησης. Ακόμη σύμφωνα με το οικονομικό επιμελητήριο της Ελλάδας προκύπτει πως «Ελεγκτική είναι σύνολο κανόνων, αρχών και ενεργειών, με βάση τις οποίες διενεργείται κάθε Λογιστικό-

διαχειριστικός έλεγχος με σκοπό τη διατύπωση αιτιολογημένων συμπερασμάτων σχετικά με κάποια οικονομική διαχείριση.» [3]

Όσον αφορά τους στόχους, την οργάνωση και την διεξαγωγή του επιθεωρησιακού ελέγχου σε μια οικονομική μονάδα, ο William Leonard τονίζει πως « Με τον έλεγχο ανιχνεύονται οι ενδεχόμενες επικίνδυνες ελλείψεις, εντοπίζονται σημεία που προσφέρουν δυνατότητες μελλοντικής επεκτάσεως, εξουδετερώνονται οι σπατάλες και περιορίζονται οι δαπάνες, διαπιστώνεται αν η παραγωγική δραστηριότητα ανταποκρίνεται προς τα προκαθορισμένα standards παραγωγής, αξιολογούνται τα εφαρμοζόμενα συστήματα ελέγχου εξασφαλίζεται η προσαρμογή της παραγωγικής διαδικασίας και των εργασιακών μεθόδων προς τον επιδιωκόμενο στόχο, ελέγχονται τα διάφορα προγράμματα εργασίας και οι στόχοι τους, μελετώνται καινούργιες ιδέες, καινούργιες δυνατότητες ανάπτυξης, καινούργιοι τύποι τεχνικού εξοπλισμού. Με την επιθεώρηση και τον έλεγχο εξακριβώνεται αν η επιχειρησιακή μονάδα λειτουργεί στο επιθυμητό επίπεδο αποδοτικότητας.»[4]

Το γεγονός πως συχνά παρατηρείται το φαινόμενο οι διοικούντες την επιχείρηση να μην έχουν την άμεση επίβλεψη όλων των ενεργειών αναθέτοντας τις σε στελέχη τους, προκαλεί έντονο προβληματισμό, ο οποίος τίθεται σε κάθε μορφή οργάνωσης της επιχείρησης. Επομένως ο κίνδυνος ανακολουθιών και παρεκκλίσεων του αποτελέσματος και του αρχικού σχεδιασμού είναι αυξημένος. Οι παρεκκλίσεις λοιπόν γίνονται αντιληπτές από του διοικούντες καθυστερημένα και κυρίως λόγω των δυσμενών συνέπειών τους με αποτέλεσμα το καθήκον του ελέγχου να είναι να αξιολογήσει το σύστημα οργάνωσης και πληροφόρησης της επιχείρησης. Βασικός σκοπός αυτής είναι να επαληθευτεί πως το σύστημα οργάνωσης της επιχείρησης αποδίδει τα αναμενόμενα αποτελέσματα, αλλά και το σύστημα πληροφόρησης παράγει δεδομένα που απεικονίζουν ορθά την πραγματικότητα.

2.2 Διακρίσεις της ελεγκτικής

Η έννοια της ελεγκτικής είναι ιδιαίτερως ευρεία, για την καλύτερή κατανόηση της λοιπόν γίνεται διάκριση σε ειδικότερα πλαίσια σχετικά με τις πολιτικές των διαφόρων επιχειρήσεων με βάση ορισμένα κριτήρια. Η

[3]Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδος , Σεμινάρια Ελεγκτικής, Εισηγητής Αλέξης Αστρίτης.

[4]Έλεγχος της Επιχειρήσεως , Εκδόσεις Hellnews , William Leonard.

διάκριση ξεκινά από την έκταση των ελέγχων, σχετικά με την οποία διακρίνονται σε γενικούς και ειδικούς. Οι γενικοί έλεγχοι αναφέρονται σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο κατά την οποία τίθεται υπό καθεστώς ελέγχου το σύνολο της διαχείρισης της επιχείρησης, ενώ οι ειδικοί επικεντρώνονται περισσότερο σε επί μέρους ζητήματα. Οι έλεγχοι ακόμη διακρίνονται σύμφωνα με τον σκοπό που εξυπηρετούν σε προληπτικούς και κατασταλτικούς. Οι προληπτικοί λαμβάνουν χώρα κατά την διάρκεια μιας οικονομικής συναλλαγής και στοχεύουν στο να λειτουργήσουν προληπτικά για την αποφυγή πιθανών σφαλμάτων, ενώ οι κατασταλτικοί πραγματοποιούνται αργότερα και στοχεύουν στην ανίχνευση ήδη τελεσμένων σφαλμάτων ή παραλείψεων. Η διάρκεια ενός ελέγχου μπορεί να τον διαχωρίσει σε μόνιμο ή διαρκή, τακτικό ή περιοδικό και έκτακτο ή περιστασιακό. Η πρώτη κατηγορία ελέγχων αφορά αυτούς που τελούνται συνεχώς, δηλαδή αδιάκοπα κατά την διάρκεια της χρήσης, ενώ οι τακτικοί ή περιοδικοί δεν χαρακτηρίζονται από συνέχεια αλλά πραγματοποιούνται με περιοδικό τρόπο σε ορισμένα χρονικά διαστήματα. Τέλος οι έκτακτοι ή περιστασιακοί έλεγχοι δεν γίνονται προγραμματισμένα, αλλά κάτω από ειδικές συνθήκες. Τέλος σε σχέση με το πρόσωπο που τελεί τον έλεγχο προκύπτουν οι έλεγχοι εσωτερικής φύσης γίνονται με πρωτοβουλία της ίδιας της επιχείρησης και πραγματοποιούνται από άτομα που σχετίζονται με αυτή, ενώ οι εξωτερικοί τελούνται από εξειδικευμένα άτομα ανεξάρτητα από την εκάστοτε επιχείρηση που ασκούν το επάγγελμα του ελεγκτή.

Επιπροσθέτως, η έννοια του ελέγχου μπορεί να διακριθεί με βάση τον σκοπό για τον οποίο διενεργείται αλλά και το σύνολο το πληροφοριών από το οποίο καλούνται οι ελεγκτές να εξάγουν συμπεράσματα, σε δύο κατηγορίες.

- Ένας έλεγχος χαρακτηρίζεται ως οικονομικός, όταν το αντικείμενο που ερευνάται είναι οι πολιτικές της εκάστοτε επιχείρησης που σχετίζονται με την οικονομική και λογιστική φύση της, όπως για παράδειγμα η καταγραφή συναλλαγών στις οικονομικές της καταστάσεις ή η δημοσίευση των οικονομικών στοιχείων που ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα. Συνεπώς σχετίζεται με την φερεγγυότητα και την κανονικότητα των οικονομικών στοιχείων που ωθεί μια επιχείρηση στις αγορές.
- Ο διαχειριστικός έλεγχος είναι μια ιδιαίτερη κατηγορία, καθώς το αντικείμενο του είναι να ερευνηθεί κατά πόσο η επιχείρηση κατόρθωσε στο πέρασμα των οικονομικών χρήσεων να υλοποιήσει τους στόχους της. Μέσω αυτού επομένως παρέχονται κίνητρα στην επιχείρηση να αξιοποιήσει στο μέγιστο δυνατό βαθμό τα αποτελέσματα κάθε οικονομικής χρήσης.

2.2.1 Εσωτερικός και εξωτερικός έλεγχος

Στην περίπτωση αυτή θεωρούμε ως υποκείμενο του ελέγχου τον Ελεγκτή, δηλαδή το πρόσωπο που προετοιμάζει, προγραμματίζει και τελικά διενεργεί την όλη ελεγκτική διαδικασία και διακρίνονται σε εσωτερικούς και εξωτερικούς ελεγκτές. Ως εσωτερικός ελεγκτής χαρακτηρίζεται το άτομο το οποίο συνήθως σχετίζεται με την επιχείρηση που τελεί υπό καθεστώς ελέγχου, αρκετές φορές εργάζεται σε αυτή ως στέλεχος και με αυτό τον τρόπο αποκτά πρόσθετες αρμοδιότητες. Ο εσωτερικός ελεγκτής έχει ως στόχο να αποτρέψει πιθανά λάθη και παραπτώματα μέσω του ελέγχου των πράξεων της επιχείρησης σχετικά με την διαχείριση και τις οικονομικές καταγραφές.

Για την βελτιστοποίηση της αποτελεσματικότητας των ελέγχων οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να είναι πλήρως ανεξάρτητοι από τους ελεγχόμενους, ενώ οι αρμοδιότητες τους δεν είναι κοινές για το σύνολο των ελεγχόμενων επιχειρήσεων. Ο εσωτερικό έλεγχος δύναται να στοχεύει μόνο σε ζητήματα όπως το κατά πόσο οι κανονισμοί της επιχείρησης τηρούνται από τους εργαζομένους. Ακόμη συνήθως οι εσωτερικοί ελεγκτές εξετάζουν λειτουργικά θέματα, τροφοδοτώντας την διοίκηση με πληροφορίες απαραίτητες για την χάραξη μιας ορθής πολιτικής. Ο εσωτερικός ελεγκτής οφείλει να βρίσκεται σε διαρκή ετοιμότητα και ευαισθησία για την ανακάλυψη γεγονότων εντός της επιχείρησης που απαιτούν την ενημέρωση των υψηλόβαθμων στελεχών. Ακόμη υφίσταται διαφοροποίηση μεταξύ των εσωτερικών ελεγκτών από τους Ορκωτούς ελεγκτές λογιστές, καθώς οι δεύτεροι θεωρούνται περισσότερο φερέγγυοι από τους τρίτους. Η διαπίστωση αυτή στηρίζεται στο γεγονός πως οι εσωτερικοί ελεγκτές είναι εν μέρει αποστασιοποιημένοι από τους διοικούντες τα τμήματα όπου διενεργείται ο έλεγχος, ωστόσο αποτελούν κομμάτι της εκάστοτε επιχείρησης και είναι άμεσα συνδεδεμένοι μαζί της. Συνεπώς υφίσταται η έλλειψη εμπιστοσύνης στα πορίσματα και τις πληροφορίες των εσωτερικών ελεγκτών, κυρίως λόγω ελλείψεως ανεξαρτησίας ως προς την επιχείρηση. Η αναγκαιότητα τέλεσης εσωτερικών ελέγχων σε οικονομικές μονάδες και κρατικούς οργανισμούς αυξάνεται ραγδαία, με αποτέλεσμα στις περισσότερες ανεπτυγμένες οικονομίες έχουν συσταθεί Ινστιτούτα Εσωτερικών Ελεγκτών (Ι.Ε.Ε.), τα οποία προωθούν σε νέες επιχειρηματικές δραστηριότητες τον εσωτερικό έλεγχο.

Στην περίπτωση του εξωτερικού ελεγκτή απεναντίας δεν νοείται καμία σύνδεση μεταξύ του ατόμου που ασκεί τον έλεγχο και της επιχείρησης που τον υφίσταται. Ο ελεγκτής οφείλει να είναι πλήρως ανεξάρτητος, να μην έχει υπαλληλική σχέση με την ελεγχόμενη επιχείρηση και να μην δέχεται επιρροές από τους διοικούντες. Η πολυπλοκότητα της κατάστασης αυτής γεννά την ανάγκη θεσμοθέτησης του λειτουργήματος αυτού, κυρίως λόγω του μεγάλου εύρους δραστηριότητας των ατόμων που το ασκούν. Στην Ελλάδα το 1955 έχουμε την θεσμοθέτηση αυτή και την αναγνώριση του επαγγέλματος των Ορκωτών Λογιστών μέσω του Ν.Δ.3329/1955 «περί συστάσεως Σώματος Ελλήνων Ορκωτών Λογιστών». Τα άτομα που απαρτίζουν το Σώμα Ελλήνων Ορκωτών Λογιστών το οποίο ξεκίνησε την λειτουργία του το 1956, πρέπει να χαρακτηρίζονται από επαγγελματικά προσόντα και να συνδυάζουν την υπευθυνότητα, την ανεξαρτησία και την διαφάνεια στην άσκηση του λειτουργήματος τους με βάση τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα αλλά και την ισχύουσα νομοθεσία. Η επίτευξη ενός ελέγχου συνοδεύεται από το αντίστοιχο πιστοποιητικό, το οποίο βεβαιώνει την νομιμότητα της διαχείρισης μιας επιχείρησης.

2.2.2 Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές

Οι ορκωτοί ελεγκτές λογιστές είναι αναγνωρισμένοι από την Πολιτεία ή την αναγνωρισμένη λογιστική οργάνωση της εκάστοτε χώρας, ειδικοί επαγγελματίες με βασικό τους καθήκον τον έλεγχο των δημοσιοποιημένων οικονομικών καταστάσεων, με τρόπο υπεύθυνο, αντικειμενικό και ανεξάρτητο από κάθε επιρροή. Επομένως το επάγγελμα του ορκωτού ελεγκτή λογιστή απαιτεί ειδική επιστημονική εκπαίδευση και κατάρτιση σε σχέση με την Λογιστική, την Ελεγκτική, την Οργανωτική, το Εμπορικό δίκαιο, την ιδιωτική οικονομική και άλλους κλάδους που συσχετίζονται με την οργάνωση και τη λειτουργία των οικονομικών μονάδων. Ακόμη για τους ορκωτούς ελεγκτές λογιστές βασική προϋπόθεση είναι να έχουν μεγάλη πείρα και να διακρίνονται για το κύρος τους, την αμεροληψία, την ευθυκρισία, την εχεμύθεια και, προπαντός το ήθος τους καθώς η άσκηση του επαγγέλματος τους συνδέεται με μεγάλα οικονομικά συμφέροντα της ιδιωτικής και της δημόσιας οικονομικής ζωής. Την υποχρέωση να υπαχθούν στον έλεγχο των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών για τις οικονομικές τους καταστάσεις έχουν οι επιχειρήσεις που πληρούν τα κριτήρια του κωδ. Ν. 2190/20, και αν πρόκειται για Ανώνυμη εταιρία, Εταιρεία περιορισμένη ευθύνη,

Ετερόρρυθμη και Ομόρρυθμη εταιρία. Για να υπαχθεί μια επιχείρηση στον έλεγχο των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών θα πρέπει επί δύο συνεχείς χρήσεις τα στοιχεία των οικονομικών τους καταστάσεων να υπερβούν τα δύο από τα τρία ακόλουθα κριτήρια. Τα όρια αυτά που ισχύουν από την 1/1/2002 και αναπροσαρμόζονται κατά περιόδους είναι: Σύνολο Ενεργητικού 1,5 εκατ. ευρώ , Κύκλος εργασιών 3,0 εκατ. Ευρώ και Προσωπικό 50 άτομα. Στην Ελλάδα, όπως προαναφέρθηκε το λειτούργημα των ορκωτών ελεγκτών λογιστών τελείται από τα μέλη του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών (Σ.Ο.ΕΑ) και σχετικά με αυτό το άρθρο 2 του ΠΔ 226/1992 επικεντρώνεται στα ζητήματα που στοχεύει. Βασικές σκοπιμότητες του σώματος αναλυτικότερα είναι η εξαγωγή πορίσματος σχετικά με την οικονομική διαχείριση της εκάστοτε οικονομικής μονάδας χωρίς να συνυπολογίζεται η νομική της μορφή, ακόμη ο έλεγχος να τελείται από άτομα φερέγγυα που να πληρούν τις προδιαγραφές των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών και να προκύπτουν αξιόπιστα συμπεράσματα που να στηρίζονται στην ελληνική νομοθεσία αλλά και στα Ελεγκτικά πρότυπα.

2.2.3 Ο ρόλος των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών

Στην ελληνική νομοθεσία το άρθρο 3 του ΠΔ 226/92 αναφέρει τις ακριβείς αρμοδιότητες του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών και έχοντας ως βάση αυτό οι ελεγκτές που το απαρτίζουν είναι αρμόδιοι να προβούν σε ελέγχους λογιστικών καταστάσεων και στοιχείων που να σχετίζονται με τους εξής:

- Νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, με εξαίρεση μορφές τοπικής αυτοδιοίκησης, και νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου που σχετίζονται κοινωφελείς σκοπούς.
- Τραπεζικά ιδρύματα, εταιρείες διαχείρισης αμοιβαίων κεφαλαίων, ασφαλιστικές εταιρείες, εταιρείες επενδύσεων χαρτοφυλακίου, εταιρείες χρηματοδοτικών μισθώσεων και ενώσεις συνεταιριστικών οργανώσεων.
- Ανώνυμες εταιρείες (Α.Ε), εταιρείες περιορισμένης ευθύνης(Ε.Π.Ε.) και κοινοπραξίες αυτών, σύμφωνα με τον Ν. 2190/1920.

Οι ανωτέρω οικονομικές μονάδες υποχρεούνται σε ετήσιο έλεγχο από ορκωτούς ελεγκτές, όταν πληρούν δύο από τις τρεις προϋποθέσεις που σχετίζονται με τον αριθμό εργαζόμενων, το ύψος πωλήσεων και τέλος το

ύψος του ενεργητικού. Αντιθέτως αν δεν πληρούν αυτές τις προϋποθέσεις, τότε ελέγχονται από ελεγκτές όχι ορκωτούς, αλλά απλούς αποφοίτους οικονομικών σχολών. Τέλος ο ευρύτερος δημόσιος τομέας, ο οποίος δεν αναφέρεται στα ανωτέρω άρθρα, εμπίπτει σε έλεγχο από το Ελεγκτικό Συνέδριο του κράτους. Επιπροσθέτως, η διαδικασία του ελέγχου τελείται σύμφωνα με τον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας περί πραγματογνωμοσύνης. Στην χώρα μας επομένως σύμφωνα με τον Π. . 226/92, όπου τα εμπορικά βιβλία αποτελούν αποδεικτικά στοιχεία, το δικαστήριο δύναται αντί αυτών, να ζητήσει την πραγματογνωμοσύνη ενός ορκωτού ελεγκτή, καθώς θεωρούνται εξίσου αξιόπιστα στοιχεία.

Συμπερασματικά ο ρόλος του Ορκωτού Ελεγκτή Λογιστή είναι ιδιαίτερα πολύπλοκος, λόγω των πολλαπλών ευθυνών που επωμίζεται, άτομα που απαρτίζουν το σώμα αυτό λοιπόν δικαίως πρέπει να τηρούν κάποιες ελάχιστες προϋποθέσεις σχετικά με τα εργασιακά τους προσόντα, το ήθος και την ακεραιότητά του χαρακτήρα τους. Τα άτομα που πληρούν το σύνολο των προϋποθέσεων αποκτούν την άδεια ασκήσεως του επαγγέλματος του Ορκωτού Ελεγκτή Λογιστή.

2.3 Διεθνή και Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα

Οι ελεγκτές λογιστές δεν λειτουργούν αυθαίρετα, ασκούν το επάγγελμά τους καθοδηγούμενοι από πρότυπα που υπάγονται στην γενικότερη κατηγορία των λογιστικών προτύπων που αναφέρθηκαν στο προηγούμενο κεφάλαιο. Οι βασικές κατευθυντήριες οδηγίες επομένως, που βοηθούν τους ελεγκτές λογιστές στην εκπλήρωση των επαγγελματικών τους υποχρεώσεων είναι γνωστές σαν "Ελεγκτικά Πρότυπα". Η φύση των ελεγκτικών προτύπων είναι διττή, καθώς εκτός του ότι καθοδηγούν τους ελεγκτές στο έργο τους, συνιστούν ταυτόχρονα και το μέτρο για την αξιολόγηση της ποιότητας της εργασίας τους. Στο Ελληνικό Ελεγκτικό Πρότυπο 1.100 που σχετίζεται με την αναβάθμιση της οικονομικής πληροφόρησης στην Ελλάδα, γίνεται ρητή αναφορά στην αναγκαιότητα άσκησης ποιοτικού ελέγχου στο έργο των ελεγκτών. Έχοντας ως στόχο ο ποιοτικός αυτός έλεγχος να είναι αποτελεσματικός γίνεται σκόπιμη η διεξαγωγή ελέγχου που να χαρακτηρίζεται από αμεροληψία και αντικειμενικότητα, βασιζόμενου σε κανόνες με σαφήνεια, καθώς τα ελεγκτικά πρότυπα και αποτελούν τη βάση μιας τέτοιας κρίσης. Γενικότερα ο καθορισμός των ελεγκτικών προτύπων πραγματοποιείται συνήθως από εθνικές ή και διεθνείς οργανώσεις ελεγκτών λογιστών και θεωρούνται ότι τυγχάνουν της γενικής αποδοχής των μελών τους, ωστόσο όπως είναι φυσικό η έκταση και το περιεχόμενο τους διαφέρουν μεταξύ των διαφόρων κρατών.

2.3.1 Τα ελεγκτικά πρότυπα στην Ελλάδα

Σε μια προσπάθεια η διενέργεια των ελέγχων να ανταποκρίνεται σε όσα επιβάλλουν τα διεθνή πρότυπα, κρίνεται αναγκαία η ύπαρξη μιας κοινώς αποδεκτής αντίληψης σχετικά με το τι θεωρείται επαρκής έλεγχος. Η αναγκαιότητα αυτή προκύπτει και από το γεγονός πως θα ρυθμίζει και την άσκηση του ποιοτικού ελέγχου επί του έργου των ελεγκτών με τρόπο δίκαιο και αντικειμενικό, οδηγώντας στη δημιουργία των Ελεγκτικών Προτύπων. Στην Ελλάδα ο έλεγχος, ασκείται από το Σώμα Ορκωτών Λογιστών σε οργανωμένο και υπεύθυνο επίπεδο, το οποίο θεμελιώθηκε έχοντας ως βάση τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα. Οι ιδιομορφίες ωστόσο της φορολογικής νομοθεσίας στην Ελλάδα και κυρίως η εφαρμογή του Κώδικα Φορολογικών Στοιχείων συνετέλεσαν στην διαμόρφωση ενός πλέγματός ελεγκτικών διαδικασιών προσαρμοσμένων στις επικρατούσες συνθήκες της χώρας. Σύμφωνα με τον νομοθεσία λοιπόν, ο Νόμος 2190/1920 «περί Ανωνύμων Εταιρειών»[5] επιβάλλει ορισμένες θεμελιώδεις Λογιστικές Αρχές, παρά τα κενά του σε σχέση με τον τακτικό έλεγχο των Ανωνύμων Εταιρειών. Ένα από τα κυριότερα μελήματα του Σώματος Ορκωτών Λογιστών είναι η σωστή εφαρμογή των αρχών αυτών και όχι μόνο των συγκεκριμένων, με σκοπό να συμβάλουν στην αύξηση της εμπιστοσύνης των τρίτων προσώπων απέναντι στις δημοσιευμένες οικονομικές καταστάσεις των εταιρειών που βρίσκονται υπό έλεγχο.

Τα Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα (ΕΕΠ) λοιπόν σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία και ειδικότερα με το άρθρο 137 του κωδ. νόμου 2190/1920, έχουν διαμορφωθεί έχοντας ως οδηγό τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα της Διεθνούς Ομοσπονδίας Λογιστών. Τα Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα αποτελούν ένα «ενιαίο και ολοκληρωμένο σώμα κανόνων»[6] που οριοθετεί τους οικονομικούς ελέγχους στην Ελλάδα, οι οποίοι διενεργούνται από τα μέλη του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών (Σ.Ο.Ε.Λ), ανεξάρτητα από το εάν οι έλεγχοι αυτοί είναι υποχρεωτικοί ή όχι, ωστόσο η επιλεκτική εφαρμογή τους δεν είναι επιτρεπτή.

[5]Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών 1999, «Ελληνικά Πρότυπα και Επαγγελματική Δεοντολογία», Αθήνα , σελ.16

[6]Καζαντζής Ι. Χρήστος 2006, «Ελεγκτική & Εσωτερικός Έλεγχος: Μια συστηματική προσέγγιση Εννοιών, Αρχών και Προτύπων», Εκδόσεις Business Plus, Αθήνα , σελ.

Η θεσμοθέτηση των ελληνικών ελεγκτικών προτύπων έλαβε χώρα από την Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων και όχι από την Εθνική Οργάνωση των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών. Συγκεκριμένα η διαδικασία ξεκίνησε στις 9 Ιουνίου 2004 μετά από εισήγηση του Εποπτικού Συμβουλίου του Σ.Ο.Ε.Λ., και ακολούθησε δημοσίευσή τους στις 22 Οκτωβρίου 2004 (Φ.Ε.Κ. 1589). Τέλος τα Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα στοχεύουν αφενός στην διευκόλυνση του έργου της ελεγκτικής και αφετέρου στην αξιολόγηση της άσκησης του λειτουργήματος αυτού.

2.3.2 Δομικά στοιχεία του πλαισίου των Ελληνικών και Διεθνών Ελεγκτικών Προτύπων

Ο Πίνακας 1 που ακολουθεί, παρουσιάζει όλα τα δομικά στοιχεία του πλαισίου των ελληνικών και Διεθνών Ελεγκτικών Προτύπων. Στον πίνακα τα δύο κανονιστικά πλαίσια εμφανίζουν κάποιες οριακές διαφορές, οι οποίες αναγράφονται εντός παρενθέσεων στα σχετικά φατνία του πλαισίου και αποτελούν τους όρους που χρησιμοποιούνται εντός των Διεθνών Ελεγκτικών Προτύπων. Με τον τρόπο αυτό διακρίνει τους ελέγχους από τις συγγενείς (συναφείς) υπηρεσίες της ελεγκτικής και της λογιστικής. Συγγενείς υπηρεσίες θεωρούνται οι (ελεγκτικές) επισκοπήσεις, οι συντακτικές εργασίες, αλλά και οι προσυμφωνημένες διαδικασίες. Ωστόσο δεν περιλαμβάνονται άλλες υπηρεσίες που παρέχουν οι ελεγκτές όπως κυρίως η συμβουλευτική σε θέματα επιχειρήσεων, οικονομικά και λογιστικά.

Ακόμη σύμφωνα με το Διεθνές Ελεγκτικό Πρότυπο 910, ο αντικειμενικός σκοπός της ανάθεσης των οικονομικών καταστάσεων, είναι να δοθεί η δυνατότητα στον ελεγκτή να δηλώσει οτιδήποτε έχει αντιληφθεί που τον προδιαθέτει ότι οι οικονομικές καταστάσεις δεν καταρτίστηκαν σύμφωνα με το γενικώς παραδεκτό πλαίσιο οικονομικής εκθέσεως. Η κατάσταση αυτή εκφράζεται στη μορφή της αρνητικής διασφάλισης, για το σκοπό της οποίας στην έκθεση επισκόπησης ο ελεγκτής προκειμένου να είναι σε θέση να καταθέσει το πόρισμά του πρέπει να αποκτά επαρκή και κατάλληλα αποδεικτικά στοιχεία. Όπως απεικονίζεται στον Πίνακα 1, η επισκόπηση στοχεύει στην παροχή μέτριας διασφάλισης σχετικά με την απαλλαγή των οικονομικών καταστάσεων που τίθενται υπό έλεγχο, από λάθη και παραλείψεις.

Επιπλέον συμφωνά με το Διεθνές Ελεγκτικό Πρότυπο 920, ο σκοπός της ανάθεσης στον Ελεγκτή προσυμφωνημένων διαδικασιών, είναι να

εκτελέσει τις ελεγκτικές διαδικασίες, οι οποίες είναι συμφωνημένες μεταξύ αυτού, της ελεγχόμενης οικονομικής οντότητας και τυχόν τρίτων, και να προβεί σε συμπέρασμα με βάση τα πραγματικά πορίσματα. Στη περίπτωση των συμφωνημένων διαδικασιών δεν εκφράζεται καμία διασφάλιση, καθώς ο ελεγκτής απλώς παρέχει μια έκθεση των πραγματικών πορισμάτων, ενώ οι ενδιαφερόμενοι για την έκθεση εκτιμούν τις διαδικασίες και τα πορίσματα του ελεγκτή και εκμαιεύουν τα συμπεράσματα τους. Το Διεθνές Ελεγκτικό Πρότυπο 930 ορίζει, τέλος, ως από την πλευρά του ελεγκτή, σκοπό της ανάθεσης συγκεντρώσεως ή της συντακτικής εργασίας, την αξιοποίηση της λογιστικής εμπειρίας, έναντι της ελεγκτικής, ώστε να λάβει και να επεξεργαστεί την οικονομική πληροφόρηση. Συνεπώς από τα ανωτέρω προκύπτει ότι σύμφωνα με τα ελεγκτικά πρότυπα, οι προσυμφωνημένες διαδικασίες και οι συντακτικές εργασίες, δεν αποφέρουν παροχή διασφάλισης πως οι οικονομικές καταστάσεις καταχωρημένες ορθά, απαλλαγμένες από λάθη και παραλείψεις.

	ΕΛΕΓΧΟΣ	ΣΥΝΑΦΕΙΣ (ΣΥΓΓΕΝΕΙΣ) ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ		
ΦΥΣΗ (ΕΙΔΟΣ)ΤΩΝ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	Έλεγχος	Επισκόπηση	Συμφωνημένες διαδικασίες	Συντακτική εργασία
ΣΧΕΤΙΚΟ (ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟ) ΕΠΙΠΕΔΟ ΤΗΣ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΗΣ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΛΕΓΚΤΗ	Υψηλή, αλλά όχι απόλυτη διασφάλιση	Μέτρια διασφάλιση	Καμία διασφάλιση	Καμία διασφάλιση
ΤΥΠΟΣ ΕΚΘΕΣΗΣ	Θετική διαβεβαίωση (θετική διασφάλιση κανόνων)	Λανθάνουσα διαβεβαίωση (αρνητική διασφάλιση κανόνων)	Παράθεση των ευρημάτων (πραγματικά πορίσματα διαδικασιών)	Προσδιορισμός των παραχθειςών πληροφοριών (πιστοποίηση πληροφοριών που συγκεντρώθηκαν)

Πίνακας 1: Δομικά στοιχεία του πλαισίου των Ελληνικών και Διεθνών Ελεγκτικών Προτύπων.

2.3.3 Οικονομικές απάτες και ελεγκτική

Το Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών έχοντας επίγνωση της επικινδυνότητας που με τις παρούσες οικονομικές συνθήκες διατρέχουν οι επιχειρήσεις αναφορικά με απάτες στελεχών ή τρίτων, καταβάλλει προσπάθεια με σκοπό να προσδιορίσει τις πηγές κινδύνων που προέρχονται οι απάτες. Η διαδικασία αυτή τελείται λαμβάνοντας υπόψη τις υποχρεώσεις και ευθύνες που αντιμετωπίζουν, είτε όταν αυτοί ενεργούν για τον έλεγχο μίας επιχείρησης ή όταν αναλαμβάνουν ως Κύρια Ομάδα Ελεγκτών Ομίλου (ΚΟΕΟ) για το σύνολο των επιχειρήσεων ενός ομίλου.

Η ευθύνη όμως διασφάλισης των περιουσιακών στοιχείων μίας επιχείρησης δεν περιορίζεται στον έλεγχο και άρα τους ελεγκτές. Πρωταρχικές υποχρεώσεις και ευθύνες έχουν τα μέλη των Διοικητικών Συμβουλίων είτε αυτοί ενεργούν ως εκτελεστικά ή μη εκτελεστικά ή ανεξάρτητα μέλη. Η πολυπλοκότητα του νομικού πλαισίου για το θέμα υποχρεώσεων και ευθύνης, οδηγεί τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα να αποσαφηνίζουν το ζήτημα των υποχρεώσεων και ευθυνών των ελεγκτών έχοντας ως βάση το Διεθνές Ελεγκτικό Πρότυπο 600, με ημερομηνία ισχύος για τις οικονομικές χρήσεις που λήγουν μετά τις 15 Δεκεμβρίου 2010. Το συγκεκριμένο ΔΕΠ προσδιόρισε πρόσθετες υποχρεώσεις στη Κύρια Ομάδα Ελεγκτών Ομίλου και τους λοιπούς ελεγκτές που αναλαμβάνουν τον έλεγχο θυγατρικών εταιρειών τους οποίους ονομάζει ως Συστατικούς Ελεγκτές. Ακόμη εστιάζει στους ελέγχους των διαφόρων θυγατρικών εταιρειών ενός ομίλου από τους Συστατικούς Ελεγκτές οι οποίοι δεν αποτελούν μέλη της Κύριας Ομάδας Ελεγκτών Ομίλου δηλαδή ενός ενδοελεγχόμενου δικτύου συγκεκριμένου ελεγκτικού οίκου. Συγκεκριμένα υπογραμμίζει τους ειδικούς κινδύνους ενός ελέγχου που ενεργείται από μικτές ομάδες υποδεικνύοντας ότι σε έναν έλεγχο ομίλου περιλαμβάνεται και ο κίνδυνος μη εντοπισμού μίας απάτης ή ανακρίβειας στις χρηματοοικονομικές αναφορές, αδυναμίες οι οποίες μπορεί να οδηγήσουν σε σημαντικές ανακρίβειες στις Ενοποιημένες Χρηματοοικονομικές Καταστάσεις του Ομίλου και ο κίνδυνος αυτός να μην έχει εντοπιστεί από την Κύρια Ομάδα Ελεγκτών Ομίλου. Στοχεύοντας στην κάλυψη αυτού του κινδύνου το ΔΕΠ 600 ενδυναμώνει τις απαιτήσεις που αφορούν στις υποχρεώσεις της «ΚΟΕΟ» σχετικά με τα θέματα καθοδήγησης, επιστασίας, εκτέλεσης του ελέγχου ενός ομίλου και ειδικότερα στην ανάμιξη της «ΚΟΕΟ» στην εκτελούμενη ελεγκτική εργασία από τον Συστατικό Ελεγκτή. Οι αρχές της σημαντικότητας με βάσει το ΔΕΠ 600 επικεντρώνονται σε συγκεκριμένα χαρακτηριστικά γνωρίσματα, όπως τα ακόλουθα:

- Στη σημαντικότητα σε επίπεδο ομίλου των επιμέρους χρηματοοικονομικών αναφορών .
- Στο κατά πόσο υπάρχει ο σημαντικός κίνδυνος επηρεασμού των Ενοποιημένων Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων του Ομίλου, λόγω της ειδικής φύσεως των καταστάσεων.

Η αρμόδια «ΚΟΕΟ» με σκοπό να προβεί στην αξιολόγηση των παραπάνω παραμέτρων μπορεί να χρησιμοποιήσει δείκτες επιμέτρησης των επιμέρους μερών, όπως το ποσοστό μικτού κέρδους ή λοιπές συγκριτικές μεθόδους μέτρησης. Υπάρχουν όμως και περιπτώσεις οι οποίες δεν επηρεάζουν τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις του ομίλου και όμως αποτελούν σημαντικό κίνδυνο σε επίπεδο ομίλου αν για παράδειγμα αφορούν κρίσιμες δράσεις του ομίλου περί δεοντολογίας ηθικής. Το «ΔΕΠ 600» προσεγγίζει τον έλεγχο «βάσει κινδύνων» και ορίζει την «ΚΟΕΟ» ως εξ ολοκλήρου αρμόδια να ενδυναμώσει την αντίληψη και την γνώση της για τον όμιλο ή των επιμέρους συστατικών ελέγχου καθώς και για το περιβάλλον. Ακόμη, επιβάλλονται στην ΚΟΕΟ σημαντικές απαιτήσεις αναφορικά με τον έλεγχο που θα πρέπει να διενεργήσει για αποκτήσει μια πλήρη αντίληψη για τους Συστατικούς Ελεγκτές ειδικότερα αν προτίθεται να απαιτήσει από αυτούς εκτέλεση εργασιών πληροφόρησης. Ειδικότερα θεωρείται αναγκαίο η «ΚΟΕΟ» να εξετάσει αν ο Συστατικός Ελεγκτής αντιλαμβάνεται και θα συμμορφωθεί με τις απαιτήσεις αρχών ηθικής που εφαρμόζονται στο έλεγχο του ομίλου και ειδικότερα αν είναι ανεξάρτητος. . Πρόσθετα θα πρέπει επίσης να εξεταστεί αν θα συμμετάσχει ενεργά και σε έναν ικανοποιητικό βαθμό στο ελεγκτικό έργο αλλά και αν ο Συστατικός Ελεγκτής λειτουργεί σε ένα θεσμοθετημένο πλαίσιο ελέγχου των ελεγκτών σε σχέση με την ποιότητα εργασίας που εκτελείται και τις δεοντολογικές αρχές που ακολουθούν.

Η σημαντικότητα των πληροφοριών που επηρεάζουν ή όχι τις ενοποιημένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις του ομίλου σύμφωνα με το ΔΕΠ αυτό μετρά η «ΚΟΕΟ» με βάση ορισμένα κριτήρια. Αρχικά είναι αναγκαίος ο προσδιορισμός των παραγόντων σημαντικότητας που επηρεάζουν τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις του, ώστε να σχεδιαστεί ο συνολικός έλεγχος του ομίλου. Επιπλέον η σημαντικότητα μπορεί να προσδιοριστεί για συγκεκριμένες κατηγορίες συναλλαγών, υπολοίπων λογαριασμών και γνωστοποιήσεων, ενώ πρέπει να προσδιορίσει και το βαθμό που είναι σχετική η σημαντικότητα των επιμέρους συστατικών ελέγχου. Τέλος το επίπεδο σημαντικότητας των επιμέρους κομματιών τίθεται σε χαμηλότερο βαθμό από την συνολική σημαντικότητα του ομίλου.

2.4 Οικονομικές καταστάσεις και Ελεγκτική

2.4.1 Οικονομικές Καταστάσεις συμφωνά με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα

Σύμφωνα με το Πλαίσιο Κατάρτισης των .Λ.Π η ύπαρξη των οικονομικών καταστάσεων έχει ως βασικότερο στόχο την παροχή πληροφοριών σχετικά με τη χρηματοοικονομική κατάσταση και τις μεταβολές αυτής αλλά και την αποδοτικότητα, παρέχοντας με αυτό τον τρόπο πληροφόρηση για την λήψη οικονομικών αποφάσεων. Ακόμη από τις οικονομικές καταστάσεις προκύπτουν στοιχεία σχετικά με τα αποτελέσματα της υπευθυνότητας της Διοίκησης για τους χρηματικούς κυρίως πόρους που της έχουν εναποθέσει τρίτα πρόσωπα με την μορφή μετοχών. Ο διττός σκοπός των οικονομικών καταστάσεων γίνεται αποδεκτός από το Συμβούλιο των ΔΛΠ, ωστόσο δίνεται αναλυτικότερη έμφαση στον πρώτο στόχο που αφορά την κάλυψη των πληροφοριακών αναγκών για τη λήψη επιχειρηματικών αποφάσεων.

Ακόμη στο συγκεκριμένο Πλαίσιο αναφέρεται πως όλοι οι χρήστες λαμβάνουν οικονομικές αποφάσεις, προκειμένου να δραστηριοποιηθούν στις χρηματαγορές, όπως για παράδειγμα το πότε θα αγοράσουν, θα κρατήσουν ή θα πωλήσουν μια επένδυση σε μετοχές ή άλλες συμμετοχές. Ακόμη οι επενδυτές καλούνται να εκτιμήσουν την επιμέλεια και υπευθυνότητα της διοικήσεως, τη δυνατότητα της καλύπτει της μισθολογικές τις υποχρεώσεις απέναντι στους εργαζόμενους της, να εκτιμήσουν την εξασφάλιση των δανείων που δόθηκαν στην επιχείρηση, να προσδιορίσουν τη φορολογική πολιτική αλλά και να ρυθμίσουν τις δραστηριότητες της επιχειρήσεως. Τέλος το Συμβούλιο αναγνωρίζει ότι οι Κυβερνήσεις, ενδέχεται να καθορίζουν διαφορετικές προδιαγραφές για δικούς τους σκοπούς, οι οποίες δεν πρέπει, όμως, να επηρεάζουν τις δημοσιευμένες οικονομικές καταστάσεις με σκοπό το κέρδος.

2.4.2 Οικονομικές Καταστάσεις συμφωνά με το Συμβούλιο Προτύπων Χρηματοοικονομικής Λογιστικής (FASB)

Το εννοιολογικό πλαίσιο του FASB μελετά εκτενέστερα τον σκοπό των οικονομικών καταστάσεων, κυρίως με την Οδηγία SFAC 1 (1978) το Συμβούλιο είχε αναγνωρίσει ως σκοπό των οικονομικών καταστάσεων την παροχή χρήσιμων πληροφοριών για τα άτομα των επενδυτικών κύκλων αλλά και για τους πιστωτές, με σκοπό την λήψη οικονομικών αποφάσεων. Οι πληροφορίες που αντλούν από αυτές άτομα που ήδη έχουν επενδύσει ή σκοπεύουν να επενδύσουν, σχετίζονται με την εκτίμηση του μεγέθους, του χρόνου και της αβεβαιότητας ταμειακών ροών που αφορούν επόμενες χρήσεις, όπως τα μερίσματα αλλά και οι πληρωμές των τόκων.

Η ανάλυση σχετικά με τον σκοπό των οικονομικών καταστάσεων από το FASB είχε επιρροές από τα συμπεράσματα της «Trueblood Committee», μιας ειδικής επιτροπής, η οποία το 1973 είχε επισημάνει πως η σκοπιμότητα των οικονομικών καταστάσεων βρίσκεται στην παροχή χρήσιμων πληροφοριών με στόχο τη λήψη οικονομικών αποφάσεων.

Η Επιτροπή αυτή εμβάθυνε στο συγκεκριμένο ζήτημα, αναφέροντας ως στόχους ακόμη την παροχή πληροφοριών χρήσιμων στους επενδυτές και πιστωτές με απώτερο σκοπό την πρόγνωση, την σύγκριση και αξιολόγηση πιθανών ταμειακών ροών. Η παροχή πληροφοριών αυτών προσδίδει την δυνατότητα στους ενδιαφερόμενους να στραφούν στην πρόβλεψη, σύγκριση και αξιολόγηση του δυναμικού δημιουργίας κερδών της επιχείρησης. Επιπρόσθετα αναγνωρίστηκε πως οι εκφρασμένοι στόχοι μπορούν να επιτευχθούν σταδιακά και σε μελλοντικές οικονομικές χρήσεις. Ωστόσο η εξαγωγή συμπερασμάτων για την εικόνα μιας επιχείρησης στις χρηματαγορές μπορεί να πραγματοποιηθεί και από τον Ισολογισμό. Η κατάσταση των αποτελεσμάτων χρήσης τέλος προσδίδει στοιχεία για την αποδοτικότητα, ενώ οι καταστάσεις ταμειακών ροών και οι μεταβολών των Ιδίων Κεφαλαίων αποτυπώνουν τις μεταβολές στην οικονομική θέση της.

2.4.3 Η Σημασία του ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων

Η φερεγγυότητα και η σχετικότητα αποτελούν δύο πρωτεύοντα ποιοτικά χαρακτηριστικά των λογιστικών πληροφοριών, δύο χαρακτηριστικά που κάνουν τις πληροφορίες αυτές χρήσιμες για τη λήψη αποφάσεων. Οι ενδιαφερόμενοι αναζητούν μέσα από τον έλεγχο των ανεξάρτητων ορκωτών ελεγκτών λογιστών διασφάλιση ότι τα δύο αυτά χαρακτηριστικά ενυπάρχουν στις οικονομικές καταστάσεις, η οποία είναι αναγκαία για την πορεία τους. Η βασική ανάγκη του ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων αποδίδεται κατά βάση στην πολυπλοκότητα των συναλλαγών, των οικονομικών συνεπειών και την δυσκολία απόκτησης της πληροφορίας. Επομένως η ελεγχόμενη οικονομική μονάδα αποκτά προστιθέμενη αξία από την διενέργεια ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων αλλά και σημαντικά οφέλη από τον έλεγχο αυτόν. Η ελεγκτική διαδικασία των οικονομικών καταστάσεων δεν μεταβάλλει την αρχική σύνδεση μεταξύ της ελεγχόμενης μονάδας και των χρηστών των οικονομικών καταστάσεων, που χαρακτηρίζεται από την συγκέντρωση, ταξινόμηση και παροχή λογιστικών πληροφοριών, αντιθέτως της διανθίζει με μια δεύτερη επικοινωνιακή διαδικασία μεταξύ του ελεγκτή και των χρηστών.

Την διαδικασία του ελέγχου ακολουθεί η χορήγηση πιστοποιητικού ελέγχου, το οποίο στοχεύει στην διευκόλυνση της αξιολόγησης της ποιότητας των παρεχόμενων πληροφοριών μέσω των οικονομικών καταστάσεων. Η αξιολόγηση βέβαια υλοποιείται μέσω των λογιστικών αρχών και προτύπων, τα οποία σχεδιάζονται βάσει των αναγκών και των προσδοκιών των ενδιαφερομένων. Εν κατακλείδι οι έλεγχοι των οικονομικών καταστάσεων παρέχουν πολλαπλά οικονομικά οφέλη. Στην Ελλάδα μεγάλοι οργανισμοί καταβάλλουν περισσότερα από 250.000 Ευρώ ως αμοιβή της ελεγκτικής διαδικασίας των οικονομικών καταστάσεων ώστε να δύνανται να αξιοποιούν τις τεράστιες δυνατότητες των κεφαλαιαγορών και χρηματαγορών. Λόγω της ιδιότητας του ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων να μειώνει τον κίνδυνο αναξιόπιστης πληροφόρησης και την αβεβαιότητα για την ελεγχόμενη οικονομική μονάδα, οι πιστωτές ενδέχεται να προσφέρουν πιστώσεις με χαμηλότερο επιτόκιο. Ο έλεγχος επομένως βελτιώνει την πιστοληπτική ικανότητα της ελεγχόμενης επιχείρησης, στο μέτρο που παρουσιάζει την πραγματική εικόνα της οικονομικής θέσης και των προοπτικών της επιχείρησης. Οι θετικές επιπτώσεις στην αποδοτικότητα και την ακεραιότητα του προσωπικού της ελεγχόμενης επιχείρησης είναι συχνό φαινόμενο, καθώς η γνώση ότι θα πραγματοποιηθεί ένας ανεξάρτητος έλεγχος περιορίζει τα σφάλματα και μειώνει τη σπατάλη των πόρων. Ο ελεγκτής στα πλαίσια του ελέγχου συνήθως υποβάλλει προτάσεις βελτίωσης των δικλείδων ασφαλείας ώστε να επιτυγχάνεται βελτίωση της αποδοτικότητας των λειτουργιών της ελεγχόμενης επιχείρησης.

3.1 ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

3.1.1 Ορισμός της έννοιας της χειραγώγησης των κερδών

Σε μία οικονομική οντότητα η λογιστική αποτύπωση των κερδών της αντικατοπτρίζει την εικόνα που προβάλλει προς τρίτα άτομα και τα κέρδη λειτουργούν ως δείκτης του κατά πόσο οι πολιτικές της επιχείρησης αυξάνουν την αξία της. Η εταιρική αξία είναι σαφώς συνυφασμένη με την έννοια των κερδών, καθώς η αποτίμηση των μετοχών γίνεται με βάση την παρούσα και την μελλοντική αξία των κερδών της. Η σημαντικότητα λοιπόν των δημοσιευμένων κερδών, στρέφει τους διοικούντες μια οικονομική μονάδα στη προσπάθεια να περιορίσουν τον αντίκτυπο των ενεργειών τους στην εικόνα της επιχείρησης στις χρηματαγορές. Οι προσπάθειες αυτές χειραγώγησης των κερδών αποτελούν κύριο μέλημα της λογιστικής, ωστόσο δεν έχει διατυπωθεί κάποιος ακριβής ορισμός του φαινομένου αυτού, πιθανόν λόγω των διαφορετικών ερμηνειών των εμπειρικών στοιχείων. Η έλλειψη ενός συγκεκριμένου ορισμού στερεί από τους ελεγκτές την δυνατότητα αναγνώρισης των οικονομικών μονάδων που έχουν στραφεί σε αυτή τη διαδικασία, καθώς μόνο εκ των υστέρων μπορούν να εξάγουν συμπεράσματα.

Παρά την αδυναμία αυτή, στο παρελθόν έχουν εκφραστεί απόψεις σχετικά με της χειραγώγησης των κερδών, όπως αυτή του Copeland το 1968. Σύμφωνα με τον προαναφερθέντα ως παραποίηση των οικονομικών αποτελεσμάτων νοείται η προσπάθεια των διοικούντων να τα μεταβάλλει κατά βούληση. Η έννοια βέβαια της χειραγώγησης αποδίδεται πιο σφαιρικά από τους ακόλουθους ερευνητές :

- Ο Dye το 1988 θεωρεί πως η χειραγώγηση των κερδών σχετίζεται με την προσπάθεια των διοικούντων να εκμεταλλευθούν την άνηση πληροφόρηση που λαμβάνουν οι μέτοχοι, καθώς η διοίκηση έχει την δυνατότητα αμεσότερης πληροφόρησης για φλέγοντα εταιρικά ζητήματα. Ακόμη η δημιουργία εξωτερικής ζήτησης για την διαχείριση των κερδών, οφείλεται στο γεγονός πως οι μέτοχοι επωφελούνται από την διατήρηση της τιμής της μετοχής σε υψηλά επίπεδα, αποσκοπώντας σε υψηλά κέρδη από μια ενδεχόμενη πώληση.
- Ο Shipper το 1989 χαρακτηρίζει το φαινόμενο ως επί σκοπού αλλοίωση της διαδικασίας δημοσιοποίησης των οικονομικών καταστάσεων μιας επιχείρησης με σκοπό την κερδοφορία.

- Οι Fischer και Rosenzweig το 1995 χαρακτηρίζουν την διαδικασία αυτή ως μια πολιτική από πλευράς των διοικούντων που στοχεύει στην αλλοίωση των δημοσιευμένων κερδών, χωρίς να υφίσταται αντίστοιχη μεταβολή της κερδοφορίας σε μακροχρόνιο επίπεδο.
- Οι Healy και Wahlen το 1998 έδωσαν έναν ορισμό που είναι αρκετά διαδεδομένος, σύμφωνα με αυτόν η διαχείριση των κερδών πραγματοποιείται στην περίπτωση που οι διοίκηση χρησιμοποιεί την κρίση της κατά την δημοσιοποίηση των οικονομικών καταστάσεων, αλλά και κατά την τέλεση συναλλαγών που μεταβάλουν αυτές. Η πολιτική αυτή ασκείται με στόχο την παραπλάνηση των ενδιαφερομένων για την εικόνα της επιχείρησης στις χρηματαγορές ή την αλλοίωση των αποτελεσμάτων που συνδέονται με τα κέρδη.
- Ο Levitt το 1998 θεώρησε την διαδικασία αυτή ως το σύνολο των πολιτικών που οδηγούν τις οικονομικές καταστάσεις να αντικατοπτρίζουν τις επιθυμίες της διοίκησης, παρά την πραγματική θέση της επιχείρησης.

Τέλος προσέγγιση του ζητήματος γίνεται και από το Διεθνές Ελεγκτικό Πρότυπο 240, σύμφωνα με το οποίο η διαχείριση των κερδών παρουσιάζεται ως την σκόπιμη ενέργεια της διοίκησης, των εργαζομένων ή κάποιου τρίτου ατόμου που σαν επακόλουθο έχει την παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων.

Συγκεντρωτικά, από τους ανωτέρω ορισμούς προκύπτει η σημασία των διαχείρισης ή χειραγώγησης των κερδών και ο κυρίαρχος ρόλος αυτής της διαδικασίας αποδίδεται στην διοίκηση της εκάστοτε επιχείρησης. Ωστόσο δεν γίνεται ξεκάθαρο το όριο μεταξύ της χειραγώγησης των κερδών και των νόμιμων πολιτικών που έχουν κερδοσκοπικό χαρακτήρα. Επιπλέον μια αδυναμία των ορισμών αυτών είναι και το γεγονός πως όλες οι προσπάθειες χειραγώγησης των κερδών δεν έχουν απαραίτητα σκοπό την παραπλάνηση των ενδιαφερομένων για την εικόνα της επιχείρησης. Η κατάσταση αυτή επιβεβαιώνεται από την τάση των επενδυτών να διαχωρίζουν να τακτικά τους κέρδη από τα έκτακτα που ενδέχεται να προκύπτουν από τυχαία, καθώς με αυτόν τον τρόπο δεν στρεβλώνονται τα κέρδη αλλά τονώνεται η αξία της πληροφόρησής σε σχέση με τα δημοσιοποιημένα κέρδη. Συνεπώς η διαχείριση των κερδών δεν αποτελεί πάντα παράνομη πράξη, με αποτέλεσμα το βάρος του διαχωρισμού των δόλιων και μη πολιτικών να επιρρίπτεται στα λογιστικά πρότυπα και στις ικανότητες των ενδιαφερομένων. Συμπερασματικά η χειραγώγηση των κερδών σχετίζεται άμεσα με την έννοια της δημιουργικής λογιστικής, οι μορφές λοιπόν που συναντούμε την εφαρμογή της πολιτικής αυτής αναφέρονται στο πρώτο κεφάλαιο.

3.1.2 Ανάλυση της έννοιας της χειραγώγησης των κερδών

Υπάρχει βέβαια η δυνατότητα διαχωρισμού αυτών των καταστάσεων σε τρεις περιπτώσεις, και αναλυτικότερα στην διακριτικότητα στην μέθοδο, στην εκτίμηση και την δομή. Όπως αναφέρθηκε και στο πρώτο κεφάλαιο σχετικά με την δημιουργική λογιστική, η διακριτικότητα στην μέθοδο αναφέρεται στην επιλογή μεταξύ των μεθόδων LIFO και FIFO, η διακριτικότητα στην εκτίμηση σχετίζεται με αποφάσεις για την ωφέλιμη διάρκεια ζωής, ενώ η διακριτικότητα προς τη δομή αναφέρεται σε περιπτώσεις συμβολαίων μισθώσεων.

Οι πρακτικές διαχείρισης των κερδών ακόμη δύνανται να χαρακτηριστούν ως «ex-ante» και «ex-post». Η πρώτη κατηγορία αφορά λογιστικές πολιτικές που λαμβάνουν χώρα των δεδομένη χρονική στιγμή και στοχεύουν στην αύξηση της πιθανότητας να δημοσιεύει η οικονομική μονάδα κέρδη που να ανταποκρίνονται στη πραγματικότητα αλλά και στην σταθερή ανάπτυξή αυτών. Αντιθέτως, η δεύτερη κατηγορία σχετίζεται με τις προσπάθειες να αντιμετωπιστεί η καθοδική κίνηση των κερδών μέσω λογιστικών πολιτικών που ενδυναμώνουν την τρέχουσα απόδοση των κερδών.

Οι λογιστικοί χειρισμοί που σχετίζονται με την διαχείριση των κερδών χαρακτηρίζονται από κινητικότητα στα πλαίσια των GAAP και στοχεύουν στην διασφάλιση την μακροπρόθεσμη ελευθερίας κινήσεων. Ακόμη δεν εξαρτώνται από συναλλαγές με τρίτους, αλλά περιλαμβάνουν μόνο πληροφορίες για την αιτιολόγηση ενός λογιστικού συμβάντος και όχι το ίδιο το λογιστικό γεγονός. Οι πολιτικές αυτές χρησιμοποιούνται ανεξάρτητα ή και συνδυαστικά με άλλες λογιστικές πολιτικές και επιτρέπουν στους διοικούντες την μείωση της διακύμανσης των δημοσιευμένων αποτελεσμάτων, χωρίς να ωθούν την εταιρία σε δέσμευση για μελλοντικές χρήσεις.

3.1.3 Διαφωνίες σχετικά με την χειραγώγηση των κερδών

Η πολυπλοκότητα του φαινομένου αυτού και δυσκολία διαχωρισμού των περιπτώσεων που αγγίζει την παρανομία και αυτών που κινείται στα πλαίσια της νομιμότητας δημιουργούν διχογνωμίες μεταξύ του νομοθετικού και του ευρύτερου ακαδημαϊκού κύκλου. Αναλυτικότερα,

έχοντας ως βάση την έρευνα των Dechow και Skinner το 2000, ενώ και οι δύο πλευρές θεωρούν την χειραγώγηση των κερδών ως ένα αρνητικό και σαθρό φαινόμενο που κυριαρχεί στον επιχειρησιακό κλάδο, η ακαδημαϊκή κοινότητα δεν εμβαθύνει στις επιπτώσεις της. Επιπλέον από τους Bao και Bao το 2004 παρατίθενται απόψεις που υποστηρίζουν ότι το φαινόμενο αυτό δεν θα έπρεπε να θεωρείται προβληματικής φύσεως. Η διάσταση μεταξύ των δυο κλάδων στηρίζεται αρχικά στις γενικές διαπιστώσεις των ακαδημαϊκών επί του θέματος σε αντίθεση με τους επαγγελματίες του χώρου και οι νομοθέτες λόγω της καθημερινής τριβής τους με το αντικείμενο, σχηματίζουν περισσότερο εμπειριστατωμένα συμπεράσματα. Επιπλέον η ακαδημαϊκή κοινότητα συνηθίζει να επικεντρώνεται στα κίνητρα της χειραγώγησης των κερδών, μέσω συμβάσεων και συμβολαίων, ενώ οι νομοθέτες και οι επαγγελματίες στοχεύουν στα κίνητρα που πηγάζουν από τις αγορές κεφαλαίου. Τέλος η διαφοροποίηση μεταξύ των δύο απόψεων στηρίζεται στο ότι αντιλαμβάνονται με διαφορετικό τρόπο την έκταση της κατευναστικότητας του φαινομένου που χαρακτηρίζει τους επενδυτές.

3.1.4 Κλάδοι οπου εντοπίζεται η χειραγώγηση των κερδών

Η αλλοίωση των οικονομικών καταστάσεων είναι ένα φαινόμενο που συναντάται σε όλους σχεδόν τους κλάδους των επιχειρήσεων και σε κάθε μορφή οικονομικής οντότητας, ωστόσο οι κλάδοι με την μεγαλύτερη ανάμειξη είναι ο κλάδος της αξιοποίησης ακινήτων, οι βιομηχανικές μονάδες, τα τραπεζικά ιδρύματα, οι εταιρείες πετρελαιοειδών, αλλά και οι τομείς των κατασκευών και της υγείας. Ωστόσο το φαινόμενο επεκτείνεται με την ευρύτερη μορφή της δημιουργικής λογιστικής και στον κλάδο της ψηφιακής οικονομίας μέσω του διεθνούς εμπορίου. Επιπροσθέτως η αλλοίωση των οικονομικών καταστάσεων δεν περιορίζεται μόνο σε οικονομικές οντότητες ιδιωτικών συμφερόντων, αλλά επεκτείνονται και στο δημόσιο τομέα και οργανισμούς μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Σε τέτοιες περιπτώσεις η κοινωνική διάσταση της οικονομικής οντότητας λειτουργεί αποτρεπτικά για την αμφισβήτηση της φερεγγυότητας της. Το πρόβλημα λοιπόν σε αυτή την κατηγορία οικονομικών μονάδων δεν έχει οικονομικές κυρίως συνιστώσες, όσο πολιτικές, με αποτέλεσμα να την προσπάθεια δημοσιοποίησης ενός ως επί το πλείστο εικονικού πλεονάσματος. Αναλυτικότερα, η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων συνδέεται με τη διοίκηση της εταιρείας και κατά βάση υψηλόβαθμα στελέχη, ενώ παρατηρείται αδράνεια του εσωτερικού ελέγχου. Συνήθως το φαινόμενο αυτό λαμβάνει χώρα σε μικρές και μεσαίες οντότητες που υφίστανται καταστάσεις οικονομικής στενότητας που βρίσκονται κοντά στη χρεοκοπία ή βιώνουν έντονες μεταβολές στην μετοχική τους αξία και την ηγεσία τους.

3.2 Βασικές τεχνικές χειραγώγησης κερδών

Οι τεχνικές αλλοίωσης των οικονομικών καταστάσεων και κατά βάση των κερδών, μέσω της παραποίησης των καταγεγραμμένων εσόδων ή εξόδων συναντώνται σε ορισμένες επιχειρήσεις οι οποίες κατά τον Richard M. Rockwood [7] ονομάζονται ως «κόκκινες σημαίες». Η δημοσίευσή του «List of Accounting Red Flags» τον Μάιο του 2002 περιέχει λοιπόν τα κύρια βήματα που ακολουθούν αυτή την πολιτική. Οι «κόκκινες σημαίες» στρέφονται σε πραγματοποίηση συγχωνεύσεων και δρουν με βάση το στόχο που έχουν εξ αρχής οριοθετήσει. Επιπλέον πραγματοποιούν την στρατηγική του «μεγάλου λουτρού», που προαναφέρθηκε. Οι επιχειρήσεις αυτές συνηθίζουν να μεταβάλλουν θετικά το κέρδος τους από μετοχικές συναλλαγές, ενώ η πραγματική απόδοση των μετοχών τους χαρακτηρίζεται από καθοδική πορεία και να μην ακολουθούν τους κανόνες απόσβεσης για τα πάγια περιουσιακά τους στοιχεία. Τέλος παρατηρείται πως καταβάλουν μεγάλα χρηματικά ποσά για την μισθοδοσία της διοίκησης και για την αποζημίωση υπαλλήλων, ενώ δημοσιοποιούν υπέρογκα κέρδη εντός μιας λογιστικής χρήσης.

3.2.1 Τεχνική «Cookie Jar Reserve»

Η τεχνική «Cookie Jar Reserve» είναι άμεσα συνυφασμένη με την λογιστική αρχή των δεδουλευμένων, η οποία βασίζεται στις γενικά αποδεκτές λογιστικές αρχές (GAAP). Σύμφωνα λοιπόν με την τεχνική αυτή οι διοικούντες μια επιχείρηση έχουν την υποχρέωση να υπολογίζει τις αναμενόμενες υποχρεώσεις που θα διακανονιστούν ως επακόλουθο οικονομικών συναλλαγών της τρέχουσας οικονομικής χρήσης, με αποτέλεσμα ορισμένα έσοδα και έξοδα να καταχωρούνται έπειτα από υποκειμενική κρίση. Η εκτίμηση της διοίκησης, με βάση την οποία τα αποθεματικά που προέκυψαν σε επικερδής χρήσεις μεταφέρονται σε πιο αντίξοες, εξυπηρετεί κάποια σκοπιμότητα. Η διαδικασία αυτή γίνεται μέσω της καταγραφής μιας δαπάνης από την διοίκηση, η οποία δαπάνη όμως δεν σχετίζεται με την συγκεκριμένη λογιστική χρήση, κατά την οποία συνήθως η επιχείρηση παρουσιάζει κερδοφορία και δημοσιοποιεί την καταγραφή λιγότερων εξόδων σε μελλοντικές χρήσεις. Η εκπόνηση μιας τέτοιας πολιτικής έχει ως αποτέλεσμα την δημιουργία αποθεματικού «cookie jar reserve». Ευνοϊκό έδαφος για την ανάπτυξή του είναι επιχείρησης όπου η διοίκηση εκτιμά το ύψος των επισφαλών πελατών, την απαξίωση των αποθεματικών, το κόστος εγγυήσεων, συντάξεων, πωλήσεων, επιχορηγήσεων και τέλος το κόστος δανεισμού.

[7]List of Accounting Red Flags (Μάιος 2002) στο Focusinvestor.com, ο Richard M. Rockwood

3.2.2 Τεχνική «Throw out a Problem Child»

Η τεχνική αυτή χαρακτηρίζει περιόδους κατά τις οποίες ο βαθμός κερδοφορίας μιας θυγατρικής χαρακτηρίζεται χαμηλός και αναμένεται να συνεχιστεί, ενδεχομένως και να διογκωθεί η πτωτική αυτή τάση σε μελλοντικές χρήσεις. Επομένως η προβληματική θυγατρική συνήθως απομακρύνεται από τον όμιλο, με σκοπό να διαφυλαχτεί η μητρική από πτώση. Η προφύλαξη της μητρικής μπορεί να πραγματοποιηθεί με διάφορους τρόπους. Οι βασικότερες τεχνικές που συναντώνται στην περίπτωση του «Throw out a Problem Child» είναι οι εξής τρείς:

- Η πώληση της θυγατρικής επιχείρησης πραγματοποιείται καθώς κατά την πώληση, το κέρδος ή η απώλεια καταγράφονται στην κατάσταση του λογαριασμού αποτελεσμάτων της δεδομένης οικονομικής χρήσης.
- Η δημιουργία ενός Φορέα Ειδικού Σκοπού για χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία μπορεί να θεωρηθεί ως λύση. Η διοίκηση δύναται να προβεί σε μεταβίβαση χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων σε εταιρικά ειδικού σκοπού, με αποτέλεσμα να θεωρείται ότι έχουν γίνει προϊόν αγοραπωλησίας και να μην καταγράφονται πλέον στον ισολογισμό, ενώ γίνεται και μεταβίβαση του κέρδους ή της ζημίας από την πώληση. Επιπρόσθετα η οικονομική οντότητα που εξυπηρετεί τον ειδικό σκοπό δεν ενοποιείται με τις οικονομικές καταστάσεις του ομίλου.
- Η απόσχιση της θυγατρικής έχει ως αποτέλεσμα οι μετοχές της να μεταβιβάζονται στους υπάρχοντες μετόχους, ώστε να μεταφερθούν τα αρνητικά αποτελέσματα της προβληματικής θυγατρικής, στους μετόχους. Σύμφωνα με τις GAAP τα κέρδη ή οι ζημίες δεν καταγράφονται στις οικονομικές καταστάσεις, καθώς έχει γίνει διαχωρισμός ανάμεσα στα αποτελέσματα της θυγατρικής και της μητρικής.

3.2.3 Τεχνική «Big bet on the future»

Στην διαδικασία των συγχωνεύσεων μεταξύ δύο επιχειρήσεων συχνά συναντάται μια συμφωνία μεταξύ των δυο πλευρών που στοχεύει στην αύξηση των κερδών τόσο στην τρέχουσα όσο και στις μετέπειτα λογιστικές χρήσεις. Η συμφωνία αυτή λειτουργεί ως «στοίχημα» για τις μελλοντικές χρήσεις που αναμένεται να επιφέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα. Η διαδικασία αυτή στοχεύει στην διαγραφή των εφόδων έρευνας και ανάπτυξης για τη εταιρεία που συγχωνεύεται. Το γεγονός πως με βάση τις γενικώς αποδεκτές λογιστικές αρχές των GAAP μια εξαγορά υποχρεούται να καταχωρείται ως μια αγορά, ευνοεί τη διαχείριση των κερδών, καθώς ως διαδικασία αποκρύπτει τρέχοντα αλλά και μελλοντικά έσοδα. Ακόμη βασικός στόχος της τεχνικής αυτής είναι η ενσωμάτωση των κερδών της νέας στον όμιλο επιχείρησης με αυτά της μητρικής και με αυτό τον τρόπο η μητρική αυξάνει τα κέρδη της τρέχουσας οικονομικής χρήσης.

3.2.4 Τεχνική «Flushing» του Επενδυτικού Χαρτοφυλακίου

Οι εταιρείες τείνουν να αγοράζουν συχνά χρεόγραφα άλλων εταιρειών με απώτερο σκοπό είτε να τα επενδύσουν είτε να επιτύχουν κάποια στρατηγική συμφωνία. Γενικότερα το να γίνονται επενδύσεις σε ποσοστό μικρότερο του 20% των μετοχών της άλλης εταιρείας θεωρείται παθητική επένδυση, λόγω της μη υποχρεωτικής συνένωσης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων σύμφωνα με τα GAAP. Με αυτό τον τρόπο προκύπτουν επενδύσεις με τις ακόλουθες μορφές :

- Τα «διαπραγματεύσιμα χρεόγραφα» αποτελούν βάση διαπραγματεύσεων στο χρηματιστήριο, ενώ η οποιαδήποτε μεταβολή της αξίας τους καταγράφεται στο λειτουργικό αποτέλεσμα ως κέρδος ή ζημιά, όταν αυτή προέρχεται από αγοραπωλησίες.
- Η τεχνική που χρησιμοποιεί τα «διαθέσιμα προς πώληση» στηρίζεται στο γεγονός πως κατά τη διάρκεια μιας διαχειριστικής περιόδου οποιαδήποτε αλλαγή στην αξία αγοράς δεν καταγράφεται στο λειτουργικό αποτέλεσμα, αλλά ως κονδύλιο «άλλων μη λειτουργικών εσόδων ή εξόδων» στην τελευταία γραμμή του λογαριασμού αποτελεσμάτων χρήσης. Τα έσοδα ή οι ζημιές που προκύπτουν από την πώληση αξιόγραφων αναφέρονται στο λειτουργικό αποτέλεσμα.

Στην περίπτωση αυτή χρησιμοποιούνται τεχνικές για τη διαχείριση του που σχετίζονται με τις πωλήσεις αξιόγραφων που η αξία τους έχει θετική τάση και το κέρδος που προκύπτει καταγράφεται στο λειτουργικό αποτέλεσμα. Ακόμη συχνά εφαρμόζεται η τεχνική της αλλαγής στην πολιτική διακράτησης αξιόγραφων χαρτοφυλακίου, καθώς παρέχεται η δυνατότητα στους διοικούντες να μεταβάλλουν τον προορισμό ενός αξιόγραφου σύμφωνα με την κρίση τους. Ως εκ τούτου ένα αξιόγραφο που ήταν εξ αρχής προορισμένο για πώληση ενδέχεται να θεωρηθεί προς διαπραγμάτευση. Τέλος συναντάται και η διαγραφή απαξιωμένων χρεογράφων από την πλευρά της διοίκησης, ανεξαρτήτως κατηγορίας στην οποία συμπεριλαμβάνονται.

3.2.5 Τεχνική αλλαγής στα GAAP

Η μεταβολή του τρόπου με τον οποίο μια επιχείρηση χειρίζεται τα οικονομικά της μεγέθη δύναται να ταράξει την αξία των μετοχών, όταν πρόκειται για εισηγμένες επιχειρήσεις καθώς είναι σπάνιο το φαινόμενο να αλλάζουν οι λογιστικές αρχές που έχουν εξ αρχής υιοθετήσει. Επομένως η οποιαδήποτε αλλαγή είναι φρονιμότερο να τελείται με τρόπο τέτοιο ώστε να μην γίνεται αντιληπτή από την αγορά ως μείωση των κερδών. Περιπτώσεις στις οποίες πραγματοποιούνται αλλαγές χωρίς όμως να επηρεαστούν αρνητικά οι τιμές των αξιόγραφων αλλά αντιθέτως να σχηματιστεί θετική εικόνα στους ενδιαφερόμενους επενδυτές είναι εφικτές. Αρχικά η εθελοντική εφαρμογή των νέων λογιστικών προτύπων, καθώς οι νέες τεχνικές που προβάλλονται κατά καιρούς από το Συμβούλιο Λογιστικών Προτύπων για την αντιμετώπιση των λογιστικών θεμάτων προκαλούν συχνές αλλαγές στα λογιστικά πρότυπα. Παρά το γεγονός πως οι αλλαγές επιδιώκουν την καλύτερη απεικόνιση των λογιστικών καταστάσεων, η νέα μέθοδος ευνοεί την χειραγώγηση των κερδών.

Δεύτερη περίπτωση του φαινομένου αυτού είναι η υιοθέτηση νέων κανόνων για την αναγνώριση εσόδων και εξόδων, με σκοπό την καλύτερη απεικόνιση της οικονομικής θέσης μιας επιχείρησης. Μεσώ αυτής της τεχνικής διευκολύνεται η χειραγώγηση των κερδών με την εναλλαγή των τρόπων απόσβεσης των παγίων στοιχείων και αποτίμησης των αποθεμάτων αλλά και τις αναπροσαρμογές της εύλογης αξίας των περιουσιακών στοιχείων του ενεργητικού. Εκτενέστερα, προκύπτει η ανάγκη η μέθοδος με την οποία πολτοποιούνται οι αποσβέσεις περιουσιακών στοιχείων να επανεξετάζεται στη λήξη κάθε οικονομικής

χρήσης και να τροποποιείται αν υφίσταται μεταβολή στο ρυθμό με τον οποίο τα πάγια χάνουν την αξία τους. Αυτή η περίπτωση προβλέπεται από το ΔΛΠ 8 «Λογιστικές Πολιτικές, Μεταβολές των Λογιστικών Εκτιμήσεων και Λάθη», ώστε να διευκολύνεται η λογιστικά αποτύπωση των μεταβολών. Η επιχείρηση αφενός επιλέγει μέθοδο αποτίμησης των παγίων, η διοίκηση αφετέρου δύναται να υπολογίσει με διαφορετικά ποσοστά απόσβεσης, να προβεί σε υποτίμηση περιουσιακών στοιχείων, αλλά και στην διαγραφή μακροχρονίων λειτουργικών περιουσιακών στοιχείων που αποκτήθηκαν πρόσφατα. Επομένως η παρουσίαση αυξημένων κερδών μέσω αυτής της τεχνικής είναι εφικτή.

3.2.6 Τεχνική πώλησης και επανεκμίσθωσης

Η τεχνική της πώλησης και επανεκμίσθωσης, είναι μια τεχνική διαχείρισης των κερδών που χρησιμοποιείται κυρίως στην αγορά ακίνητων με την μορφή «πώλησης και επανεκμίσθωσης με Leasing». Αναλυτικότερα, η εκάστοτε επιχείρηση, που έχει στην κυριότητα της ένα πάγιο στοιχείο, το πωλεί σε μια εταιρεία μορφής leasing, και στη συνέχεια το εκμισθώνει από αυτή. Στην πραγματικότητα η επιχείρηση δεν σταματά να κάνει χρήση του ακινήτου, αλλά με το κέρδος από την εικονική πώληση χρηματοδοτεί τα μισθώματά της προς την εταιρεία leasing, και αποκτά ξανά την κυριότητα του στο τέλος της περιόδου που θα χρειαστεί για να εξοφλήσει όλα τα μισθώματά που αντιστοιχούν την αξία πώλησης συμπεριλαμβανομένων τόκων, εξόδων της διαδικασίας και του σχετικού κέδρου της εταιρείας leasing. Από τα GAAP προκύπτουν οδηγίες σχετικά με το αν μια μίσθωση είναι χρηματοοικονομική ή λειτουργική. Στην περίπτωση που πραγματοποιηθούν απώλειες από τη συναλλαγή, αυτές αναγνωρίζονται απευθείας στα βιβλία του πωλητή, ενώ, αν προκύψει κέρδος αποσβένεται σταδιακά κατά τη διάρκεια της ζωής του περιουσιακού στοιχείου ή σε αναλογία με τις καταβολές του ενοικίου. Τέλος και αυτή η τεχνική ευνοεί την διαδικασία χειραγώγησης των αποτελεσμάτων, καθώς σχετίζεται με την δημιουργία κερδών και ζημιών.

3.2.7 Τεχνική πρόωρης αποπληρωμής χρεών

Ο ισολογισμός μιας επιχείρησης αναφέρει στοιχεία για τις μακροπρόθεσμες οφειλές της στην αναπόσβεστη λογιστική τους αξία. Οφειλές τέτοιου χαρακτήρα, όπως για παράδειγμα τα ομόλογα παρέχουν

την δυνατότητα να αποπληρώνονται πριν από την προσυμφωνημένη λήξη τους, προκαλώντας με αυτό τον τρόπο κέρδη ή ζημίες. Σύμφωνα με τις λογιστικές αρχές οι επιχειρήσεις υποχρεούνται να καταγράφουν το γεγονός αυτό ως έκτακτο στα αποτελέσματα της χρήσης, ωστόσο η διοίκηση δύναται να επηρεάσει το αποτέλεσμα της χρήσης. Η δυνατότητα διαχείρισης των κερδών δίνεται στην διοίκηση καθώς μπορεί να επιλέξει την περίοδο αποπληρωμής του χρέους ανάλογα με το ποιας τα κέρδη επιθυμεί να μεταβάλλει.

3.2.8 Τεχνική χρήσης παραγώγων

Με τον όρο παράγωγο προϊόν στα χρηματοοικονομικά νοείται ένα συμβόλαιο, η αξία του είναι συνδεδεμένη με την αξία κάποιου άλλου βασικότερου προϊόντος και σε αυτή τη διαδικασία υπάρχουν δύο αντισυμβαλλόμενοι, ο αγοραστής και ο πωλητής. Το αξιόγραφο αυτό μεταβάλλει την αξία του βάσει ενός άλλου προϊόντος και δημιουργήθηκε για να εξυπηρετήσει την ανάγκη προστασίας αυτού από τον επιχειρηματικό κίνδυνο. Ο επιχειρηματικός κίνδυνος μπορεί να προκύπτει από μεταβολές στα επιτόκια, στις τιμές των αγαθών και στην τιμή του πετρελαίου, αλλά και από αλλαγές στην συναλλαγματική ισοτιμία και τις καιρικές συνθήκες. Τα πλέον γνωστά προϊόντα αυτού το είδους είναι τα προθεσμιακά συμβόλαια, τα συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης, τα δικαιώματα προαίρεσης, τα προϊόντα δανεισμού τίτλων και ανοιχτές πωλήσεις και τέλος τα Swaps. Η αποτίμηση των στοιχείων αυτών που κρατούνται για εμπορικούς σκοπούς γίνεται κατά βάση στην πραγματική αξία, καθώς εξαίρεση αποτελούν τα παράγωγα που συνδέονται με την παράδοση συμμετοχικών τίτλων που η πραγματική τους αξία δεν μπορεί να εκτιμηθεί αξιόπιστα λόγω του ότι δεν είναι εισηγμένα στο χρηματιστήριο. Η αποτίμηση τους σε αυτή τη περίπτωση γίνεται στο κόστος, ενώ κέρδη και ζημίες που προκύπτουν από την επανεκτίμηση σε πραγματικές αξίες καταχωρούνται στα αποτελέσματα της χρήσης. Οι επιχειρήσεις που στοχεύουν στην ελαχιστοποίηση των ενδεχόμενων ζημιών μιας αρχικής συναλλαγής στρέφονται σε νέα θέση προς την αντίθετη κατεύθυνση, καθώς χρήση των παραγώγων είναι ένα εργαλείο που μετριάξει και αντισταθμίζει τον κίνδυνο. Η χρήση αυτής της τεχνικής ευνοεί την διαχείριση κερδών αλλά ταυτοχρόνως παρέχει προστασία του χαρτοφυλακίου από μια απρόβλεπτη πορεία

της αγοράς

3.2.9 Τεχνική «Shrink the ship»

Μέσω της τεχνικής αυτής πραγματοποιείται η μείωση των κυκλοφορόντων μετοχών στοχεύοντας στην αύξηση του κέρδους ανά μετοχή. Η επαναγορά των ίδιων μετοχών από τις επιχειρήσεις γίνεται ώστε να μην είναι υποχρεωμένες να αναφέρουν κέρδος ή ζημιά από τη συναλλαγή αυτή. Πάρα το γεγονός πως η επαναγορά ιδίων μετοχών θεωρείται παράνομη, μπορεί κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις να γίνει. Τέτοιου είδους προϋποθέσεις είναι η μείωση του κεφαλαίου, η στήριξη της χρηματιστηριακής τιμής στην περίπτωση που η τρέχουσα τιμή είναι σημαντικά χαμηλότερη από αυτή που ορίζεται και η διανομή μετοχών στο προσωπικό της εταιρείας. Στην περίπτωση αυτή η χειραγώγηση των κερδών προκύπτει μέσω της βελτιωμένης εικόνας της απόδοσης των κερδών ανά μετοχή.

3.3 Επιπτώσεις από την χειραγώγηση των κερδών

Οι συνέπειες των πολιτικών διαχείρισης των κερδών στις οικονομικές καταστάσεις που δημοσιοποιούν οι οικονομικές μονάδες μπορούν να διαχωριστούν σε αυτές που γίνονται αντιληπτές μακροπρόθεσμα και σε αυτές που αντιλαμβανόμαστε τα αποτελέσματά τους σε βραχυπρόθεσμο επίπεδο. Αναλύοντας την στρέβλωση των κερδών, προκύπτει πως βραχυπρόθεσμα και μέχρι την αποκάλυψη της εξαπάτησης τα οφέλη που καρπώνεται η εκάστοτε επιχείρηση είναι σημαντικά και επεκτείνονται και σε άλλους τομείς. Αντιθέτως σε μακροπρόθεσμη ανάλυση τα επακόλουθα των τεχνασμάτων αυτών είναι αρνητικά, έως καταστροφικά για την επιχείρηση.

3.3.1 Αρνητικές επιπτώσεις της χειραγώγησης των κερδών

Η δημοσίευση των οικονομικών καταστάσεων, λόγω του φαινομένου της διαστρέβλωσης των κερδών, δεν παρουσιάζει πλήρη πληροφόρηση για την δράση της εταιρείας, ωθώντας την απεικόνιση της οικονομικής θέσης της επιχείρηση να μην αντικατοπτρίζει την πραγματικότητα. Επιπλέον υφίσταται ο ενδεχόμενος εντυπωσιασμός των ενδιαφερόμενων επενδυτών μέσω των τεχνασμάτων που στοχεύουν στη χειραγώγηση των κερδών, ωστόσο αυτή είναι βραχυπρόθεσμη καθώς η αποκάλυψη της απάτης αναμένεται να διορθώσει την στρέβλωση της εικόνας. Σε μακροπρόθεσμη ανάλυση, η κατάσταση αυτή δημιουργεί ένα κλίμα δυσπιστίας από την πλευρά των επίδοξων επενδυτών.

Συχνό είναι επίσης το φαινόμενο της αρνητικής έκβασης περιπτώσεων όπου μια επιχείρηση ασκεί τέτοιες πολιτικές, καθώς όταν καταρρέουν, οι επενδυτές αντιλαμβάνονται ότι εξαπατήθηκαν και δρουν αναλόγως. Συμπερασματικά η

κατάσταση αυτή δημιουργεί σύγχυση στους επιχειρηματικούς κύκλους, καθώς η συχνή παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων αυξάνει την δυσκολία των επενδυτών να κρίνουν την φερεγγυότητα των πληροφοριών που λαμβάνουν.

3.3.2 Επιπτώσεις της χειραγώγησης των κερδών για την επιχείρηση

Η γενικότερη τάση των επενδυτών είναι να επενδύουν σε επιχειρήσεις που είναι οικονομικά ισχυρές καταβάλλοντας χρηματικά ποσά για την απόκτηση μετοχών τους, επομένως στόχος τους είναι ο εντοπισμός επιχειρήσεων οι οποίες να προσφέρουν βραχυπρόθεσμα υψηλά μερίσματα ή υψηλή απόδοση. Η διαδικασία αυτή αυξάνει την χρηματιστηριακή αξία της αντίστοιχης μετοχής, ενώ παράλληλα μειώνει το κόστος κεφαλαίου της επιχείρησης.

Επιπλέον οι τεχνικές αλλοίωσης των δημοσιοποιούμενων οικονομικών στοιχείων, που αποβλέπουν στη βελτίωση της οικονομικής θέσης της επιχείρησης δημιουργούν αίσθηση πιστωτικής ποιότητας για αυτή, με αποτέλεσμα να επωφελείται με μεγαλύτερα διαστήματα πίστωσης από τους προμηθευτές, μείωση των λειτουργικών δαπανών, καλύτερες τιμές, δυνατότητα ασφάλισης πιστώσεων, βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και συνεπώς καλύτερα οικονομικά αποτελέσματα. Η εμφάνιση θετικών οικονομικών πληροφοριών καλλιεργούν ένα κλίμα βεβαιότητας και στους δανειστές με συνέπεια να ευνοούνται με καλύτερα επιτόκια και όρους δανεισμού. Ως αποτέλεσμα αυτών προκύπτουν για την επιχείρηση μειωμένα χρηματοοικονομικά λειτουργικά έξοδα και βραχυπρόθεσμη αύξηση των κερδών. Αλληλένδετες με την εικόνα της εκάστοτε επιχείρησης είναι οι αμοιβές των στελεχών και των υπαλλήλων, επομένως όσο ευνοϊκότερη είναι η κατάσταση στην επιχείρηση τόσο θα αυξάνονται αναλογικά και οι απολαβές των εργαζομένων.

3.3.3 Επιπτώσεις της χειραγώγησης των κερδών στην κοινωνία και το κράτος

Η εμφάνιση χαμηλών μερισμάτων στις χρηματαγορές προκύπτει από την γενικότερη καχυποψία που υφίσταται από τις εποπτικές αρχές έναντι των υψηλών μερισμάτων και κερδών των μεγάλων επιχειρήσεων. Επιπλέον, οι κυβερνήσεις λαμβάνοντας πληροφόρηση που υποδεικνύει μεγάλα κέρδη αναφορικά με κάποιες επιχειρήσεις, στρέφονται σε αύξηση της φορολογίας στοχεύοντας στην αύξηση των κρατικών εσόδων. Συμπερασματικά σε βραχυπρόθεσμο επίπεδο η κοινωνία ευνοείται, καθώς η διατήρηση των θέσεων εργασίας συμβάλει στην αύξηση του πλούτου των εργαζομένων και στην ευημερία της κοινωνίας. Από την άλλη πλευρά το κράτος επωφελείται επίσης, διότι η διατήρηση επιχειρήσεων αυξάνει τα έσοδα από την φορολόγηση τους και από την αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης που δημιουργείται λόγω αυτών. Στην Ελλάδα συγκεκριμένα, παρατηρείται πως οι μεγάλες επιχειρήσεις έχουν την τάση να αυξάνουν, μέσω της παραποίησής στοιχείων, τα κέρδη τους στοχεύοντας στην εξωτερική χρηματοδότηση, όπως έχει αναφερθεί. Την ίδια πολιτική ασκούν και οι μικρές εταιρείες μειώνοντας ωστόσο σκόπιμα τα κέρδη, με σκοπό να ελαχιστοποιήσουν τους φόρους του εισοδήματος.[8]

[8]Baralexis S., (2004) 'Creative accounting in small advancing countries: The Greek case', *Managerial Auditing Journal*, 19(3), p.p. 440 - 4

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ

4.1 Οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις των επιχειρήσεων

4.1.1 Σκοπός των οικονομικών καταστάσεων

Οι επιχειρήσεις έχουν την υποχρέωση να δημοσιοποιούν πληροφορίες, ως ενεργές οικονομικές μονάδες, που να διευκολύνουν την εκτίμηση της θέσης τους από των επιχειρηματικών κλάδο αλλά και την λήψη αποφάσεων οικονομικής φύσεως. Το όργανο μέσω του οποίου πραγματοποιείται η δημοσιοποίηση των χρήσιμων αυτών πληροφοριών είναι οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις της εκάστοτε επιχείρησης. Οι οικονομικές καταστάσεις έχουν την μορφή πινάκων, οι οποίοι είναι πλήρης από πληροφορίες που χρησιμοποιούνται από πληθώρα ατόμων, μεταξύ αυτών μέτοχοι, πιστωτές, εργαζόμενοι στην επιχείρηση, προμηθευτές, οικονομολόγοι αλλά και άτομα του ασφαλιστικού και φορολογικού κλάδου. Το Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο 1 «Παρουσίαση των οικονομικών καταστάσεων», αλλά και η ελληνική εμπορική νομοθεσία καταλήγουν στο ότι οι οικονομικές καταστάσεις περιλαμβάνουν ορισμένα επιμέρους τμήματα. Ο ισολογισμός της επιχείρησης, ο λογαριασμός των αποτελεσμάτων χρήσης, οι ταμειακές ροές είναι από τα πλέον σημαντικά στοιχεία των οικονομικών καταστάσεων. Ακόμα η σημαντικότητα των καταστάσεων των μεταβολών οικονομικής θέσης είναι μεγάλη, καθώς μέσω αυτών καταγράφονται όλες οι μεταβολές των ιδίων κεφαλαίων ή εναλλακτικά οι μεταβολές που σχετίζονται με κεφαλαιακές πράξεις με τους κατόχους της επιχείρησης. Τέλος οι οικονομικές καταστάσεις περιλαμβάνουν σημειώσεις που λειτουργούν επεξηγηματικά και λογιστικές μεθόδους. Ωστόσο από την πλευρά της διοίκησης μιας επιχείρησης υπάρχει η δυνατότητα να συνταχθούν οικονομικές καταστάσεις που να μην έχουν τα χαρακτηριστικά αυτά, αλλά στην περίπτωση αυτή οι καταστάσεις προορίζονται μόνο για εσωτερική χρήση. Στην αντίθετη περίπτωση είναι σαφής η υποχρέωση συμμόρφωσης με τα Λογιστικά Πρότυπα.

Συγκεκριμένα οι επιχειρήσεις που είναι εισηγμένες στο χρηματιστήριο, καθώς επίσης και οι δημόσιες επιχειρήσεις, στην Ελλάδα έχουν την υποχρέωση να δημοσιοποιούν τις οικονομικές τους καταστάσεις σύμφωνα με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα. Λόγω του γεγονότος πως οι δημοσιευμένες αυτές οικονομικές καταστάσεις στοχεύουν στην πληροφόρηση των χρηματοδοτών συνηθίζεται να ονομάζονται χρηματοοικονομικές καταστάσεις.

4.1.2 Ο ισολογισμός

Εντός του εύρους των χρηματοοικονομικών καταστάσεων ο ισολογισμός της εκάστοτε επιχείρησης απεικονίζει την πραγματικότητα της κατά την στιγμή της κατάρτισής του. Η δημοσίευσή του γίνεται σύμφωνα με του Ελληνικό Γενικό Λογιστικό Σχέδιο υποχρεωτικά στο τέλος κάθε χρήσης. Η διαδικασία που ακολουθείται ξεκινά με την καταχώριση του στο βιβλίο απογραφών και ισολογισμών για της οικονομικές μονάδες και στη συνέχεια δημοσιοποιείται σε συνδυασμό με την αντίστοιχη κατάσταση των αποτελεσμάτων χρήσης, τον πίνακα διάθεσης αποτελεσμάτων αλλά και το προσάρτημά που βασίζεται στις ισχύουσα νομοθεσία. Ακόμα ο ισολογισμός προσδίδει πληροφορίες για την επιχειρησιακά περιουσία, καθώς προβάλλει στοιχεία σχετικά με τα περιουσιακά στοιχεία της εκάστοτε επιχείρησης, τις υποχρεώσεις της αλλά και την καθαρή θέση της. Αναλυτικότερα στο ισολογισμό γίνεται διαχωρισμός μεταξύ δύο στηλών. Στην πρώτη στήλη καταγράφονται τα στοιχεία του Ενεργητικού, ενώ στην άλλη του Παθητικού. Επομένως κοινοποιούνται τα στοιχεία της τρέχουσας αλλά και της προηγούμενης οικονομικής χρήσης. Τα περιουσιακά στοιχεία του ενεργητικού που παρουσιάζουν αποσβέσεις απεικονίζονται στην αξία κτήσης ή αναπροσαρμογής. Ακόμη για τα ίδια κεφάλαια καταχωρούνται αποσβέσεις στο σύνολό τους ως το πέρας της τρέχουσας χρήσης. Η ημερομηνία κατά την οποία ολοκληρώνεται ο ισολογισμός είναι η τελευταία ημέρα της χρήσης, επομένως αν η οικονομική χρήση ταυτίζεται με το ημερολογιακό έτος είναι η 31/12, ενώ αν πρόκειται για χρήσης διάρκειας έξι μηνών οι 30/6.

4.1.3 Τα αποτελέσματα χρήσεως

Η κατάσταση των αποτελεσμάτων χρήσεως δίνει πληροφορίες στον επιχειρηματικό κλάδο για το οικονομικό αποτέλεσμα που αφορά την εκάστοτε επιχείρηση, εντός μιας λογιστική χρήσης, αλλά και τους παράγοντες που συνετέλεσαν στην έκβαση αυτού του αποτελέσματος.

Σύμφωνα με το Ελληνικό Γενικό Λογιστικό Σχέδιο οι καταστάσεις αποτελεσμάτων χρήσεως υποχρεωτικά δημοσιοποιούνται στο τέλος της τρέχουσας οικονομικής χρήσης και όπως προαναφέρθηκε καταχωρούνται στο βιβλίο απογραφών και ισολογισμών. Το οικονομικό αποτέλεσμα της

τρέχουσας οικονομικής χρήσης υπολογίζεται αλγεβρικά ως η διαφορά των εσόδων και των εξόδων που πραγματοποίησε η επιχείρηση εντός της οικονομικής χρήσης.

Στην περίπτωση που η διαφορά αυτή προκύπτει θετική, η επιχείρηση παρουσιάζει κέρδη, ενώ στην αντίθετη περίπτωση παρουσιάζει ζημία. Επομένως η κατάσταση των αποτελεσμάτων χρήσης αντικατοπτρίζει την αποδοτικότητα της επιχείρησης ανά οικονομική χρήση. Ακόμη αποτελεί σύνοψη των αποτελεσμάτων εκμετάλλευσης, τα οποία απεικονίζονται στην καθαρή θέση του ισολογισμού.

4.1.4 Τα αποτελέσματα γενικής εκμετάλλευσης

Η κατάσταση των αποτελεσμάτων χρήσεως μιας επιχείρησης αποτελείται από τα επιμέρους αποτελέσματα εκμεταλλεύσεως και το έκτακτο αποτέλεσμα. Το αποτέλεσμα γενικής εκμετάλλευσης παρουσιάζει το αποτέλεσμα της επιχείρησης εντός μίας οικονομικής χρήσης, το οποίο προκύπτει από την εκμετάλλευση διαφόρων δραστηριοτήτων. Σύμφωνα με το Ελληνικό Γενικό Λογιστικό Σχέδιο η κοινοποίηση του λογαριασμού αυτού γίνεται στο τέλος της τρέχουσας οικονομικής χρήσης και ακολουθεί η αποτύπωση τους στο βιβλίο απογραφών και ισολογισμών. Ωστόσο σε αντίθετα με τα παραπάνω μέρη των οικονομικών καταστάσεων η δημοσιοποίηση των αποτελεσμάτων γενικής εκμετάλλευσης δεν είναι υποχρεωτική για την επιχείρηση. Επομένως οι καταστάσεις αυτές δίνουν πληροφορίες για το οργανικό αποτέλεσμα και το μικτό κέρδος της οικονομικής χρήσης που αφορούν.

4.1.5 Ταμειακές ροές

Η κατάσταση των ταμειακών ροών στοχεύει στην πληροφόρηση των ενδιαφερομένων για τις οικονομικές καταστάσεις, προκειμένου να συμπεράνουν το κατά πόσο η επιχείρηση είναι σε θέση να δημιουργήσει ταμειακά διαθέσιμα. Η κατάρτιση των ταμειακών ροών είναι υποχρεωτική για τις επιχειρήσεις με μορφή ανώνυμης εταιρίας που είναι εισηγμένες στο χρηματιστήριο. Η δημοσιοποίηση των καταστάσεων εξυπηρετεί την παροχή πληροφοριών σχετικά με τις πληγές συσσώρευσης ταμειακών ροών κατά την διάρκεια μιας οικονομικής χρήσης, επομένως στοχεύει στις εισροές χρηματικών πόρων. Η δημιουργία ταμειακών ροών ακόμη σχετίζεται με τις δραστηριότητες της επιχείρησης, την σύναψη δανείων, την διαχείριση των διαθεσίμων και την ποιότητα των κερδών της.

4.2 Ποιοτικά χαρακτηριστικά οικονομικών καταστάσεων

Η σημαντικότητα των οικονομικών καταστάσεων για να εξαχθούν αληθή και φερέγγυα συμπεράσματα από τον επιχειρηματικό κόσμο σχετικά με την οικονομική θέση μιας επιχείρησης, δημιουργεί την ανάγκη για την ύπαρξη ποιοτικών προδιαγραφών κατά την κατάρτισή τους. Οι καταστάσεις αυτές δεν είναι δυνατόν να δημοσιοποιούνται αυθαίρετα και χωρίς κανέναν έλεγχο, αντιθέτως οι αρμόδιοι για την κατάρτισή τους, υποχρεούνται να τελούν το έργο τους με συγκεκριμένο τρόπο και έχοντας ως βάση κάποιες αξίες.

4.2.1 Σαφήνεια οικονομικών καταστάσεων

Η δημοσιοποίηση των οικονομικών καταστάσεων στην χρηματοοικονομική αγορά οφείλει να πραγματοποιείται με σαφήνεια, ώστε το περιεχόμενό τους να είναι κατανοητό από τους ενδιαφερόμενους. Επομένως οι πληροφορίες που θα προκύπτουν από τις οικονομικές καταστάσεις θα πρέπει να παράγονται με τέτοιο τρόπο ώρες να είναι αντιληπτό το περιεχόμενό τους από άτομα που σχετίζονται με το οικονομικό γίνεσθαι με την προϋπόθεση πως και τα ίδια χαρακτηρίζονται από τις στοιχειώδεις οικονομικές γνώσεις. Πάρα την αναγκαιότητα για αμεσότητα των οικονομικών καταστάσεων και των ενδιαφερομένων, δεν είναι εφικτή αναστολή τη δημοσιοποίησης στοιχείων που είναι δυσνόητα για τους χρήστες.

4.2.2 Αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων

Απαραίτητη προϋπόθεση για την ορθή κατάρτισή των οικονομικών καταστάσεων είναι να χαρακτηρίζονται από αξιοπιστία, καθώς η εμπιστοσύνη του επιχειρηματικού κλάδου είναι ιδιαιτέρως κλονισμένη. Στόχος των οικονομικών καταστάσεων είναι η διευκόλυνση του κλάδου, ωστόσο αυτό δεν μπορεί να είναι εφικτό στην περίπτωση που οι καταστάσεις είναι επιφορτισμένες με αστοχίες και παραλήψεις. Προκειμένου να χαρακτηριστούν ως φερέγγυες θα πρέπει να αντικατοπτρίζουν τα αληθή οικονομικά μεγέθη και να είναι πλήρεις. Ακόμη για την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων απαιτείται η

καταγραφή του συνόλου των οικονομικών συναλλαγών που αφορούν κυρίως την κίνηση μεγάλων χρηματικών ποσών και βεβαίως στην ημερομηνία που πραγματοποιήθηκαν. Τέλος, είναι απαραίτητη η συνετή και επιφυλακτική αντιμετώπιση γεγονότων που δεν χαρακτηρίζονται από διαύγεια και βεβαιότητα. Στην περίπτωση αυτή θα πρέπει να δημοσιοποιείται η έκταση που λαμβάνει η αβεβαιότητα και η εξωτερίκευση αυτής μέσω των οικονομικών καταστάσεων.

4.2.3 Συνάφεια οικονομικών καταστάσεων

Ο τρόπος παρουσίασης και κατάρτισης των οικονομικών καταστάσεων θα πρέπει να είναι τέτοιος ώστε οι χρήστες τους να είναι σε θέση να αξιολογούν την θέση της επιχείρησης και να προβαίνουν σε αποφάσεις. Οι αποφάσεις των ατόμων που περιλαμβάνονται στους επιχειρησιακούς κύκλους ενδέχεται να επιβεβαιώνουν ή να διαψεύδουν τις προσδοκίες τους ανάλογα με τις οικονομικές καταστάσεις που παρουσιάζει η εκάστοτε οικονομική μονάδα. Η συνάφεια επομένως που χαρακτηρίζει τις δημοσιευμένες καταστάσεις σχετίζεται άμεσα με την σημαντικότητα των πληροφοριών που προβάλλουν, οι οποίες αν είναι ελλείψεις ενδέχεται να ωθήσουν τους επενδυτές σε στρεβλωμένες αποφάσεις.

4.2.4 Συγκρισιμότητα των οικονομικών καταστάσεων

Η αρχή της συγκρισιμότητας των οικονομικών καταστάσεων παραθέτει πως οι ενδιαφερόμενοι θα πρέπει να έχουν την δυνατότητα να προβούν σε διαχρονική σύγκρισή τους ανάμεσα στις οικονομικές χρήσεις, με σκοπό να εξάγουν πόρισμα για την πορεία της οικονομικής θέσης της επιχείρησης. Εκ τούτου, θεωρείται απαραίτητη η χρήση συναφών λογιστικών αρχών και μεθόδων κατά την κατάρτιση των οικονομικών καταστάσεων, διαφορετικά η ενδεχόμενη μεταβολή πρέπει να κοινοποιείται, έχοντας ως βάση τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα. Τέλος κρίνεται σκόπιμη η παράθεση στοιχείων σχετικά με την χρήση λογιστικών μεθόδων σε προγενέστερες οικονομικές χρήσεις.

4.3 Ανάλυση οικονομικών καταστάσεων

Η ανάλυση των πληροφοριών που προκύπτουν από τις οικονομικές καταστάσεις παρέχει στους αναλυτές στοιχεία για την οικονομική πορεία και την περιουσιακή κατάσταση της αντίστοιχης επιχείρησης, μέσω συγκρίσεων που αφορούν την οικονομική της θέση. Πιο συγκεκριμένα με την ανάλυση των οικονομικών καταστάσεων :

- Ελέγχεται η αποδοτικότητα της επιχείρησης, δηλαδή η δυνατότητα κερδοφορίας, έχοντας ως βάση τα κεφάλαια που είναι καταγεγραμμένα στις οικονομικές καταστάσεις
- Ερευνάται η ρευστότητα της εκάστοτε οικονομικής μονάδας, δηλαδή η ικανότητα της να είναι συνεπής στις υποχρεώσεις της κατά την τρέχουσα χρήση.
- Δίνεται βάση στην αξιοπιστία τους αναφορικά με τα ξένα κεφάλαια, μέσω της συνέπειας της επιχείρησης σε υποχρεώσεις που προέρχονται από τον δανεισμό σε μακροπρόθεσμο επίπεδο
- Μελετώνται σε διαχρονικά πλαίσια ο κύκλος εργασιών, τα κέρδη και τα αποθέματα
- Γίνεται έλεγχος σχετικά με την επενδυτική δραστηριότητα και τις ταμειακές ροές

4.3.1 Βασικές κατηγορίες αναλυτών

Η διαδικασία της ανάλυσης των οικονομικών καταστάσεων κεντρίζει κυρίως το ενδιαφέρον των επιχειρηματιών, καθώς αποσκοπούν στην μέγιστη δυνατή πληροφόρηση για την οικονομική θέση της επιχείρησης που σχετίζονται με αυτή. Ωστόσο παρατηρούνται και άλλες κατηγορίες ατόμων που παρουσιάζουν ενδιαφέρον για την χρήση και την ανάλυση των λογιστικών καταστάσεων. Αρχικά, οι διοικούντες μια επιχείρηση ενδιαφέρονται για την ανάλυση τους, με σκοπό να προβούν σε επενδυτικές αποφάσεις, να κινηθούν στις χρηματαγορές και να οργανώσουν την λειτουργία της επιχείρησης. Ακόμη οι μέτοχοι της επιχείρησης είναι θετικοί απέναντι στην ανάλυση και συμμετέχουν σε αυτή. Ο ενδιαφέρον αυτό ενδέχεται να πηγάζει από την επιθυμία τους να αποκτήσουν μετοχές της εν λόγω επιχείρησης, είτε από την ήδη κατοχή μετοχών της. Ωστόσο και στις δύο περιπτώσεις κρίνεται απαραίτητη η γνώση και η πληροφόρηση που μπορούν να λάβουν από την ανάλυση των οικονομικών καταστάσεων, ώστε να λάβουν αποφάσεις σχετικά με την πορεία των επενδυτικών τους σχεδίων. Μέσω της ανάλυσης επιπρόσθετα τους δίνεται η δυνατότητα να καλύψουν την ανάγκη τους για εποπτεία της διοίκησης, καθώς η αξιοπιστία είναι συνήθως περιορισμένη, λόγω των αντικρουόμενων οικονομικών συμφερόντων των δύο πλευρών.

Επιπλέον, μια κατηγορία που συμμετέχει στην ανάλυση των οικονομικών καταστάσεων των οικονομικών μονάδων είναι σαφώς οι πιστωτές τους, οι οποίοι ενδιαφέρονται κατά κύριο λόγο για την αποδοτικότητα του δανειολήπτη τους. Η αποδοτικότητα σχετίζεται με την βιωσιμότητα της επιχείρησης, τόσο σε βραχυχρόνιο όσο και σε μακροχρόνιο επίπεδο, επομένως και με την πιστοληπτική ικανότητα της. Οι πιστωτές αποσκοπούν επίσης στο να λάβουν πληροφόρηση για την οικονομική θέση, η οποία θα πρέπει να επιτρέπει την αποπληρωμή του δανεισμού. Τέλος οι πληροφορίες που αποκομίζουν οι πιστωτές από την ανάλυση των οικονομικών καταστάσεων χρησιμοποιούνται για να αποφασίσουν αν ενέχει κίνδυνο η αγορά μιας επιχείρησης επί πιστώσει.

Η ανάλυση γεννά πληροφόρηση την οποία αποζητούν και οι δημόσιες υπηρεσίες, κατά κύριο λόγο για τον καθορισμό της αξίας ορισμένων προϊόντων και την έγκριση εισόδου μιας επιχείρησης στο χρηματιστήριο. Ακόμη η ανάλυση χρησιμεύει στις δημόσιες υπηρεσίες για την απόδοση της φορολογίας αλλά και την απαλλαγή άλλων από την υποχρέωση καταβολής φόρων. Οι πελάτες των επιχειρήσεων παρουσιάζουν αυξημένο ενδιαφέρον για την ανάλυση, λόγω της σύνδεσης της βιωσιμότητας τους και των εγγυήσεων ή της μακροπρόθεσμης συναλλαγής τους. Τέλος από τους αναλυτές δεν θα μπορούσαν να λείπουν οι εργαζόμενοι της εκάστοτε οικονομικής μονάδας. Συνεπώς το σύνολο των αναλυτών παρουσιάζει αντικρουόμενα συμφέροντα, οδηγώντας την διαδικασία σε μια διαρκή μόχλευση.

4.3.2 Τα είδη της ανάλυσης

Η διαφοροποίηση των ειδών της ανάλυσης των οικονομικών καταστάσεων μια επιχείρησης γίνεται έχοντας ως βάση την θέση του αναλυτή, καθώς χαρακτηρίζεται ως εσωτερική και εξωτερική. Η εσωτερική ανάλυση αφορά αναλυτές που σχετίζονται άμεσα με την επιχείρηση, παρέχοντας τους την δυνατότητα να μελετούν τις διαδικασίες εκ των έσω, σε μια προσπάθεια να αναλύσουν τα οικονομικά στοιχεία εκ μέρους των διοικούντων. Αντιθέτως η εξωτερική ανάλυση σχετίζεται με άτομα που δεν είναι συνδεδεμένα με την επιχείρηση, αλλά στοχεύουν στην αποσαφήνιση της οικονομικής της δυναμικής, μέσω της σταθερότητας των κερδών στην τρέχουσα και σε μελλοντικές χρήσεις.

4.3.3. Μέθοδοι της ανάλυσης

Η μέθοδος ανάλυσης των οικονομικών καταστάσεων στηρίζεται στην σύγκριση της πραγματικότητας της οικονομικής μονάδας και του επιθυμητού σημείου της πορείας της. Επιπλέον ως πρότυπο μέγεθος νοείται αυτό που θα έπρεπε να υφίσταται στην επιχείρηση με δεδομένες τις συνθήκες των χρηματαγορών κατά την χρονική περίοδο της ανάλυσης. Κυρίαρχη μέθοδος είναι η διαστρωματική ή κάθετη ανάλυση του κοινού μεγέθους, κατά την οποία κάθε οικονομικό στοιχείο που είναι καταρτισμένο στον ισολογισμό διαιρείται με το σύνολο του ενεργητικού του ισολογισμού, ή εναλλακτικά με το σύνολο του παθητικού. Ακόμη με αντίστοιχο τρόπο τα στοιχεία των αποτελεσμάτων χρήσεως διαιρούνται με το σύνολο καθαρών πωλήσεων της εκάστοτε οικονομικής χρήσης. Το γεγονός πως από την ανάλυση των οικονομικών αυτών στοιχείων προκύπτουν ποσοστά σε απόλυτα μόνο μεγέθη, αλλά και η δυσκολία ελέγχου αυτών των αλλαγών διαχρονικά, οδηγούν στην ανάγκη έκφρασή των ποσοστών σε απόλυτα μεγέθη. Ωστόσο τα κολλήματα αυτά μπορούν να παραγκωνιστούν με την δημιουργία μιας κοινής συγκριτικής βάσης μεταξύ των οικονομικών στοιχείων του ισολογισμού και των αποτελεσμάτων χρήσεως, ώστε να προβούν στην έκφραση των ποσοστών που αντιστοιχούν στα συνολικά τους μεγέθη. Με αυτή την διαδικασία στην περίπτωση που μια επιχείρηση πραγματοποιήσει επένδυση των κεφαλαίων της σε ποικίλα περιουσιακά στοιχεία, θα αποσαφηνιστεί από την κατάσταση του κοινού μεγέθους το ποσοστό της συνολικής αξίας των επενδύμενων περιουσιακών στοιχείων. Ακόμη ανάλυση του κοινού μεγέθους μιας οικονομικής μονάδας συγκριτικά με την κατάσταση μιας ανταγωνιστικής της, θα εξάγει συμπεράσματα σχετικά με την ορθή ή όχι κατανομή των επενδύσεων της. Γίνεται φανερό μέσω της διαδικασίας αυτής επίσης αν η επιχείρηση έχει προβεί σε μεγάλης σημασίας επενδύσεις σε αποθέματα και απαιτήσεις.

4.4 Ανάλυση αριθμοδεικτών

Η ανάλυση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων των οικονομικών μονάδων γίνεται με τους χρηματοοικονομικούς δείκτες ή αλλιώς αριθμοδείκτες. Οι αριθμοδείκτες αποτελούν μια προσπάθεια να συρρικνωθούν διάφορες οικονομικές μεταβλητές σε έναν αριθμό, ο οποίος προκύπτει ως σχέση ενός στοιχείου του ισολογισμού ή των αποτελεσμάτων χρήσεως διαιρούμενο με κάποιο άλλο. Ωστόσο δεν είναι δυνατή η εξαγωγή της πλήρους εικόνας μιας επιχείρησης από τον υπολογισμό ενός μόνο αριθμοδείκτη, καθώς απαιτείται σύγκριση με αντίστοιχους δείκτες ή με τον ίδιο δείκτη υπολογισμένο με στοιχεία προηγούμενων χρήσεων. Η ανάλυση επομένως με την χρήση αριθμοδεικτών αποτελεί απεικόνιση των της οικονομικής θέσης της επιχείρησης και των προοπτικών της. Η μέθοδος

ανάλυσης με αριθμοδείκτες είναι από τις πλέον διαδεδομένες μεθόδους χρηματοοικονομικής ανάλυσης, ωστόσο παρέχει μόνο ενδείξεις που είναι περισσότερο επικαρπείς αν μελετώνται συνδυαστικά με το γενικότερο περιβάλλον των αγορών. Βασικός σκοπός του υπολογισμού των αριθμοδεικτών είναι η ανάδειξη των σημείων που υστερούν σε μια οικονομική μονάδα. Η ανάλυση διακρίνεται σε διεταιρική και διαχρονική ανάλογα με τις συνθήκες που λαμβάνει χώρα. Αναλυτικότερα, η διεταιρική ανάλυση σχετίζεται με την σύγκριση δύο εταιριών με συγκριτική βάση το μέσο όρο του κλάδου τους, ή και μεταξύ τους και με την ανάλυση των συμπερασμάτων. Η διαχρονική ανάλυση από την άλλη πλευρά σχετίζεται με μια εταιρεία της οποίας τα οικονομικά στοιχεία εξετάζονται και συγκρίνονται διαχρονικά. Οι αριθμοδείκτες παρουσιάζουν μεγάλο εύρος ως προς το χαρακτηριστικό των επιχειρήσεων που εξετάζουν.

4.5 Αριθμοδείκτες αποδοτικότητας

Ο υπολογισμός των δεικτών αυτών παραθέτει πληροφορίες για την αποδοτικότητα μιας επιχείρησης, επικεντρώνοντας στην δυναμικότητα των κερδών και το πόσο ικανή χαρακτηρίζεται η επιχείρηση να παράγει κέρδη. Βασικό παράγοντας επομένως για τον υπολογισμό τους είναι το κέρδος, σε συνδυασμό με άλλα μεγέθη που αφορούν την επιχείρηση. Για παράδειγμα, σε μια επιχείρηση αν προκύπτει αύξηση των κερδών, θα πρέπει να καταγραφθεί σε συνδυασμό με τα απασχολούμενα κεφάλαια για την απόκτηση των συγκεκριμένων κερδών. Οι σημαντικότεροι αριθμοδείκτες αποδοτικότητας είναι οι ακόλουθοι τρεις.

4.5.1 Αριθμοδείκτης μικτού περιθωρίου ή μικτού κέρδους

«Καθαρές Πωλήσεις Χρήσεως/ Μικτά Κέρδη ΕκμετάλλευσηςΧ100 = %»

Ο αριθμοδείκτης του μικτού περιθωρίου ή εναλλακτικά του μικτού κέρδους υπολογίζεται αν διαιρέσουμε τα μικτά κέρδη της εκάστοτε επιχείρησης με τις καθαρές πωλήσεις εκείνης της οικονομικής χρήσης. Από τον αριθμοδείκτη αυτόν προκύπτει το μικτό κέρδος που αποκτά μια οικονομική μονάδα από την πώληση προϊόντων αξίας 100 χρηματικών μονάδων, επομένως είναι εφικτός ο υπολογισμός μόνο για επιχειρήσεις που δημοσιοποιούν το κόστος πωληθέντων τους.

Μεσώ του αριθμοδείκτη αυτού προκύπτει η λειτουργική αποτελεσματικότητα της επιχείρησης, καθώς το υψηλό αποτέλεσμα στον δείκτη υποδηλώνει μια επιτυχημένη οικονομική μονάδα. Η ύπαρξη υψηλού αριθμοδείκτη υποδηλώνει την ικανότητα των διοικούντων μιας επιχείρησης προβαίνει σε αγορές με μικρό κόστος και κάνει πωλήσεις σε υψηλές τιμές. Αντιθέτως ο χαμηλός δείκτης μικτού κέρδους δείχνει

ανεπιτυχή πολιτική της διοίκησης στον τομέα αυτό. Επομένως ο αριθμοδείκτης αυτός μπορεί να χρησιμοποιηθεί προς όφελος της επιχείρησης, στοχεύοντας στην διεύρυνση της οικονομικής της θέσης στην αγορά, δημοσιοποιώντας χαμηλό περιθώριο κέρδους.

4.5.2 Αριθμοδείκτης καθαρού περιθωρίου ή καθαρού κέρδους

«Καθαρά Κέρδη Εκμετάλλευσης/ Καθαρές πωλήσεις X 100 = %»

Ο αριθμοδείκτης του καθαρού περιθωρίου κέρδους ή εναλλακτικά του καθαρού κέρδους αποτυπώνει το ποσοστό του καθαρού κέρδους που αποκομίζει μια οικονομική μονάδα από τις λειτουργικές της δραστηριότητες, μέσω των πωλήσεων της. Αλγεβρικά ο αριθμοδείκτης προκύπτει αν διαιρέσουμε τα καθαρά κέρδη μιας συγκεκριμένης χρήσης με τα αντίστοιχα ποσά των καθαρών πωλήσεων της οικονομικής μονάδας. Προκείμενου να προκύψει ορθός υπολογισμός του αριθμοδείκτη στα καθαρά κέρδη δεν συνυπολογίζονται τα μη λειτουργικής προέλευσης έσοδα και κέρδη, τα οποία ωστόσο δύνανται να επηρεάσουν το αποτέλεσμα. Γενικότερα τα κέρδη για τον υπολογισμό αυτού του αριθμοδείκτη θεωρούνται ως τη διαφορά των καθαρών εσόδων και των καθαρών εξόδων. Ο βαθμός κερδοφορίας της επιχείρησης αυξάνεται, όταν ο δείκτης είναι υψηλός και το αντίθετο. Η χρησιμότητα του αριθμοδείκτη αυτού είναι επίσης σημαντική, καθώς από αυτή αντλούνται πληροφορίες από τους αναλυτές με σκοπό να δημιουργήσουν τις προβλέψεις τους αναφορικά με τα μελλοντικά κέρδη της εκάστοτε επιχείρησης. Τέλος στην περίπτωση που ο αριθμοδείκτης του μικτού κέρδους είναι σταθερό ποσοστό διαχρονικά, ενώ κατά την ίδια οικονομική χρήση ο αριθμοδείκτης καθαρού κέρδους παρουσιάζει πτωτική πορεία, προκύπτει δυσανάλογη αύξηση των δαπανών για μια λειτουργία της της οικονομικής μονάδας αναφορικά με τις πωλήσεις της. Αντιθέτως στην αντίστροφη περίπτωση πρόκειται για δυσανάλογη αύξηση του κόστους πωληθέντων αναφορικά με τα έσοδα πωλήσεων.

4.5.3 Αριθμοδείκτης αποδοτικότητας ιδίων κεφαλαίων

«Κ.Κέρδη+ Χρηματοοικονομικά Έξοδα /Συνολικά Κεφάλαια X100 = %»

Ο αριθμοδείκτης της αποδοτικότητας των ιδίων κεφαλαίων υπολογίζεται αν διαιρέσουμε τα καθαρά λειτουργικά κέρδη μιας οικονομικής χρήσης με το σύνολο

των ιδίων κεφαλαίων που είχε στην κατοχή της την δεδομένη χρήση μια οικονομική μονάδα. Ο αριθμοδείκτης αυτός παρέχει πληροφορίες σχετικά με την αποδοτικότητα της επιχείρησης, την ικανότητα της επιχείρησης για κερδοφορία και τον βαθμό επιτυχημένης χρήσης των κεφαλαίων από την διοίκηση. Συχνά χρησιμοποιείται με σκοπό την σύγκριση της αποδοτικότητας μιας οικονομικής μονάδας διαχρονικά, αλλά και της αποδοτικότητας διαφόρων επιχειρήσεων του ίδιου κλάδου.

4.6 Αριθμοδείκτες ρευστότητας

Αυτή η κατηγορία των αριθμοδεικτών σχετίζονται με την βραχυχρόνια οικονομική θέση μιας οικονομικής μονάδας, αλλά και την ικανότητα της να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις της, τονίζουν επομένως την σχέση ανάμεσα στις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις και των κυκλοφορόντων στοιχείων της επιχείρησης, ως δυνητική πηγή ρευστότητας για την κάλυψη των υποχρεώσεων. Επιπροσθέτως, μια οικονομική οντότητα για να χαρακτηριστεί επιτυχής. Με βάση τα κεφάλαια κίνησης θα πρέπει να δύναται να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις των βραχυχρόνιων δανειστών της και στις ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις της, να δραστηριοποιείται ανεπηρέαστη και να μπορεί να εκμεταλλεύεται ενδεχόμενες ευκαιρίες.

4.6.1 Αριθμοδείκτης γενικής ρευστότητας

« $\text{Διαθέσιμα} + \text{Απαιτήσεις} + \text{Αποθέματα} / \text{Βραχ. Υποχρεώσεις} \times 100 = \%$ »

Ο αριθμοδείκτης της γενικής ρευστότητας υπολογίζεται διαιρώντας το κυκλοφορούν ενεργητικό της επιχείρησης με τις τρέχουσες υποχρεώσεις της συγκεκριμένης οικονομικής χρήσης. Από αυτόν προκύπτουν πληροφορίες σχετικά το πόσες φορές η επιχείρηση είναι ικανή να καλύψει τις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της με το κυκλοφορούν

ενεργητικό που διαθέτει. Επομένως ο υπολογισμός ενός χαμηλού ποσοστού κεφαλαίου κίνησης προδιαθέτει την ύπαρξη μεγαλύτερου βαθμού κινδύνου για την επιχείρηση σε σχέση με έναν αντίστοιχο υψηλό δείκτη. Αντιθέτως ο χαμηλός αριθμοδείκτης υποδηλώνει πως η διοίκηση της επιχείρησης χρησιμοποιεί εντατικά το σύνολο των κυκλοφοριακών της στοιχείων, διατηρώντας στο ελάχιστο τα ρευστά διαθέσιμα.

4.6.2 Αριθμοδείκτης ειδικής ρευστότητας

« Διαθέσιμα+ Απαιτήσεις / Βραχ. Υποχρεώσεις x100= %»

Ο αριθμοδείκτης της ειδικής ρευστότητας υπολογίζεται αν διαιρέσουμε το σύνολο των ταχέως ρευστοποιήσιμων περιουσιακών στοιχείων με το σύνολο των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων μιας οικονομικής μονάδας. Συνεπώς ο αριθμοδείκτης αυτός υπολογίζεται χωρίς να λαμβάνει υπόψιν τα στοιχεία που δεν μετατρέπονται με ευκολία σε ρευστό, και αντικατοπτρίζει το πόσες φορές η επιχείρηση δύναται να καλύψει τις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της χρησιμοποιώντας τα ταχέως ρευστοποιήσιμα στοιχεία που διαθέτει. Επιπλέον στην περίπτωση που τα ταχέως ρευστοποιήσιμα στοιχεία μιας οικονομικής μονάδας είναι ίσα ή μεγαλύτερα των υποχρεώσεων της τρέχουσας οικονομικής χρήσης, η επιχείρηση βρίσκεται σε βραχυχρόνια ευνοϊκή οικονομική θέση. Εάν η τιμή του αριθμοδείκτη αυτού προσεγγίζει τη μονάδα, θεωρείται ικανοποιητικός στην περίπτωση που στις απαιτήσεις δεν περιλαμβάνονται επισφαλείς απαιτήσεις και αυτές ισούνται με τις υποχρεώσεις. Τέλος ο αριθμοδείκτης μικρότερος από τη μονάδα υποδεικνύει πως τα αμέσως ρευστοποιήσιμα στοιχεία της επιχείρησης δεν επαρκούν για την κάλυψη των υποχρεώσεων της.

4.7 Αριθμοδείκτες δραστηριότητας

Σκοπός των αριθμοδεικτών της δραστηριότητας είναι να δημιουργήσουν πληροφόρηση σχετικά με την αποτελεσματικότητα μιας οικονομικής μονάδας, μέσω της χρησιμοποίησης των περιουσιακών της στοιχείων. Επομένως η κερδοφορία της εκάστοτε επιχείρησης σχετίζεται με αναλογικό τρόπο με την ένταση χρήσης των περιουσιακών στοιχείων της. Ωστόσο η ανάλυση των δεικτών αυτών είναι πολύπλοκη, καθώς οι πωλήσεις της αφορούν την δεδομένη χρήση, σε αντίθεση με τα περιουσιακά στοιχεία που είναι πάγια και λόγω του πληθωρισμού απογράφονται σε τιμή κτήσης χαμηλότερη από την πραγματική τους αξία. Οι αριθμοδείκτες αυτοί λειτουργούν ως συμπληρωματικά του αντίστοιχου αριθμοδείκτη ρευστότητας.

4.7.1 Αριθμοδείκτης ταχύτητας είσπραξης απαιτήσεων

«Καθαρές Πωλήσεις/ μ.ο. Απαιτήσεων = x»

Ο αριθμοδείκτης αυτός προκύπτει αν διαιρέσουμε την αξία των πιστωτικών πωλήσεων μιας οικονομικής μονάδας κατά μια συγκεκριμένη οικονομική χρήση, με τον μέσο όρο των απαιτήσεών της, λαμβάνοντας υπόψιν τις καθαρές πωλήσεις και το σύνολο των απαιτήσεων όπως έχουν καταρτηθεί στον ισολογισμό. Ο αριθμοδείκτης αυτός παρέχει πληροφόρηση σχετικά με το πόσες φορές κατά μέσο όρο η επιχείρηση εισπράττει τις απαιτήσεις της, στο χρονικό διάστημα μιας οικονομικής χρήσης.

Ωστόσο για να εξάγουμε πιο ακριβή συμπεράσματα υπολογίζουμε την μέση πραγματική διάρκεια είσπραξης, διαιρώντας με το σύνολο των ημερών του ημερολογιακού έτους. Επιπλέον το ύψος του δείκτη αυτού θα πρέπει να διατηρείται σε χαμηλά πλαίσια, καθώς υφίσταται κόστος ευκαιρίας, λόγω των δυνητικών επενδύσεων της οικονομικής μονάδας, αλλά και κόστος δέσμευσης κεφαλαίων. Συνεπώς ο δείκτης αυτός εκφράζει την ποιότητα των απαιτήσεων μιας επιχείρησης, αλλά και την εποικυχία της διαχείρισης των διοικούντων. Τα συμπεράσματα αυτά προκύπτουν από το γεγονός πως όσο υψηλότερη είναι η τιμή του δείκτη, τόσο μικρότερο είναι το χρονικό διάστημα δέσμευσης κεφαλαίων, στρέφοντας την επιχείρηση σε καλύτερη πιστωτική θέση. Αντιθέτως η υψηλή ταχύτητα είσπραξης απαιτήσεων υποδηλώνει ελαχιστοποίηση των ενδεχόμενων ζημιών από επισφαλείς πελάτες.

4.7.2 Αριθμοδείκτης της ταχύτητας εξόφλησης βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων

«Αγορές/ μ.ο. Βραχυπρόθεσμων Υποχρεώσεων = x »

Ο αριθμοδείκτης της ταχύτητας εξόφλησης των υποχρεώσεων σε βραχυπρόθεσμο επίπεδο υπολογίζεται διαιρώντας το σύνολο των αγορών που πραγματοποιήθηκαν εντός μιας οικονομικής χρήσης, με το μέσο ύψος των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων της, σε συναλλαγές με πίστωση. Ωστόσο το σύνολο των αγορών μιας επιχείρησης συχνά δεν δημοσιοποιείται, με αποτέλεσμα να καταλήγουμε στην χρήση του προσαρμοσμένου κόστους πωληθέντων. Επιπλέον, στην περίπτωση που η ταχύτητα είσπραξης των απαιτήσεων είναι συγκριτικά μεγαλύτερη από την αντίστοιχη των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων, υποδηλώνεται πως οι υποχρεώσεις της οικονομικής μονάδας αποπληρώνονται με μικρότερο ρυθμό από αυτόν της είσπραξης των απαιτήσεων της.

4.7.3 Αριθμοδείκτης της ταχύτητας κυκλοφορίας αποθεμάτων

«Κόστος Πωληθέντων / μ. Απόθεμα = x »

Ο αριθμοδείκτης αυτός υπολογίζεται αν διαιρέσουμε το κόστος πωληθέντων με το μέσο απόθεμα της οικονομικής μονάδας κατά μια συγκεκριμένη οικονομική χρήση. Απο τον υπολογισμό του δείκτη προκύπτει πόρισμα αναφορικά με το πόσες φορές η επιχείρηση ανανέωσε τα αποθέματα της σχετικά με τις πωλήσεις της κατά την ίδια χρήση.

Επομένως όσο αυξάνεται η τιμή του δείκτη, τόσο αυξάνεται και η αποτελεσματικότητα λειτουργίας της επιχείρησης. Αντιθέτως η ενδεχόμενη χαμηλή ταχύτητα κυκλοφορίας των αποθεμάτων σε μια επιχείρηση υποδηλώνει υπέμετρη αποθεματοποίηση. Ακόμη υπάρχει η δυνατότητα υπολογισμού του μέσου διαστήματος παραμονής αποθεμάτων στην επιχείρηση, συγκρίνοντας τον αριθμοδείκτη αυτό με το σύνολο των ημερών του ημερολογιακού έτους. Σύμφωνα με αυτό το διάστημα, αν σε περίοδο υπερτίμησης χρησιμοποιείται για την αποτίμηση των αποθεμάτων η λογιστική μέθοδος LIFO, η αξία που θα προκύψει θα είναι μικρότερη από την αντίστοιχη σύμφωνα με τη μέθοδο FIFO. Ακόμη αν ο αριθμοδείκτης ταχύτητας κυκλοφορίας των αποθεμάτων έχει πτωτική τάση κατά μια οικονομική χρήση, στην οποία οι υπόλοιπες επιχειρήσεις του κλάδου ανθούν, υποδηλώνεται η θέση της επιχείρησης είναι δυσμενής.

4.8 Αριθμοδείκτες δανειακής επιβάρυνσης

Μέσω του υπολογισμού των αριθμοδεικτών της δανειακής επιβάρυνσης μιας οικονομικής, προκύπτει η σχέση μεταξύ των ιδίων και των ξένων κεφαλαίων μιας οικονομικής μονάδας, με σκοπό να εξαχθεί συμπέρασμα σχετικά με το αν η μονάδα αυτή έχει προχωρήσει σε υπερδανεισμό ή αν ο όγκος των ξένων κεφαλαίων που διαθέτει είναι βιώσιμος. Ως ίδια κεφάλαια της επιχείρησης νοούνται τα κεφάλαια που ανήκουν στην κυριότητα της και δεν χαρακτηρίζονται από χρονικό περιθώριο επιστροφής, ούτε από περιορισμένη απόδοση, καθώς η αξιοποίηση τους γίνονται εξ ολοκλήρου από την διοίκηση της επιχείρησης. Αντιθέτως, τα ξένα κεφάλαια έχουν προκύψει μέσω του δανεισμού, και είναι επιβαρυνμένα με τόκους που δεσμεύουν της επιχείρηση για την καταβολή τους. Η αδυναμία κάλυψης των ποσών αυτών ελοχεύει τον κίνδυνο απώλειας ιδίων κεφαλαίων ώστε να πραγματοποιηθεί η αποπληρωμή τους. Συνεπώς, στην περίπτωση που η αναλογία μεταξύ των ξένων και των ιδίων κεφαλαίων είναι υψηλή, η επιχείρηση είναι υπέρ του μέτρου χρεωμένη στους πιστωτές της, με αποτέλεσμα να βιώνει το βάρος της εξόφλησής τους.

4.8.1 Αριθμοδείκτης ξένων προς ίδια κεφάλαια

Απο τον υπολογισμό του δείκτη αυτού προκύπτει ένα ποσοστό το οποίο παραθέτει πληροφορίες για την οικονομική θέση της επιχείρησης και αντικατοπτρίζει την μακροχρόνια ρευστότητά της, συνυπολογίζονταε την ύπαρξη ή όχι πίεσης εξόφλησης των υποχρεώσεών της. Οσο μεγαλύτερο είναι το ποσοστό αυτό, τόσο περισσότερη είναι η στήριξη της επιχείρησης σε ξένα κεφάλαια, παρά σε κεφάλαια της δικαιοδοσίας της. Επομένως ο αριθμοδείκτης αυτός παράχει στους αναλυτές το ποσοστό με το οποίο μια επιχείρηση έχει χρηματοδοτηθεί από φορείς επί του συνόλου των ενεργητικών στοιχείων που αναφέρονται στον ισολογισμό της.

4.8.2 Αριθμοδείκτης κάλυψης των τόκων

Ο αριθμοδείκτης αυτός εκφράζει τη σχέση των καθαρών κερδών μιας οικονομικής μονάδας εντός μιας οικονομικής χρήσης και των τόκων, με τους οποίους έχει επιφορτωθεί λόγω των ξένων κεφαλαίων σε μακροχρόνιο επίπεδο. Ο υπολογισμός του επομένως λειτουργεί ως μέτρο της κατάστασης της επιχείρησης που είναι υπό καθεστώς δανεισμού, συγκριτικά με ικανότητά της να προβεί σε κερδοφόρα. Αναλυτικότερα ο δείκτης παρουσιάζει το βαθμό προστασίας των πιστωτών απέναντι στο ενδεχόμενο αδυναμίας αποπληρωμής των τόκων των κεφαλαίων τους. επομένως όσο μεγαλύτερος είναι ο αριθμοδείκτης κάλυψης των τόκων, τόσο αυξάνεται η ικανότητα της επιχείρησης να εξοφλεί τους τόκους της, ενώ αντιθέτως η ελαχιστοποίηση αυτού υποβαθμίζει τον κίνδυνο της αθέτησης των υποχρεώσεων. Μια επιχείρηση για να χαρακτηριστεί από επιτυχία θα πρέπει να συγκρατεί τον αριθμοδείκτη αυτό σε υψηλά επίπεδα.

4.9 Αριθμοδείκτες αποτίμησης

Οι αριθμοδείκτες της αποτίμησης υπολογίζονται αναφορικά με τα οικονομικά στοιχεία της οικονομικής μονάδας, και πιο συγκεκριμένα με τα κέρδη και στοιχεία που αφορούν τις χρηματαγορές. Αναλυτικότερα σχετίζονται με τις τιμές των μετοχών της οικονομικής μονάδας που είναι εισηγμένη στο χρηματιστήριο, με την μορφή της τιμής ανοίγματος, της ανώτερης τιμής που παρουσιάζει η μετοχή εντός μιας χρήσης, την αντίστοιχη κατώτερη αλλά και την τιμή κλεισίματος. Η τιμή κλεισίματος ορίζεται ως η τελευταία τιμή που λαμβάνει μια μετοχή εντός μιας οικονομικής χρήσης και αποτελεί την τιμή στην οποία στηρίζονται οι περισσότεροι αναλυτές των χρηματοοικονομικών στοιχείων. Γενικότερα οι τιμές αυτές θεωρούνται ως πρωτογενείς, καθώς είναι άμεσα παρατηρήσιμες και δεν είναι αποτέλεσμα ανάλυσης, παρά το γεγονός αυτό όμως χρησιμοποιούνται στην ανάλυση.

4.9.1 Αριθμοδείκτης τιμή προς τα κέρδη ανά μετοχή

Ο αριθμοδείκτης που προκύπτει ως ο λόγος της τιμής προς τα κέρδη ανά μετοχή, παρουσιάζει το πόσες φορές η συγκεκριμένη μετοχή προβαίνει σε διαπραγματεύσεις για τα κέρδη προηγούμενων χρήσεων στο χρηματιστήριο, ή εναλλακτικά το σύνολο του ποσού που διατίθεται ένας επενδυτής να καταβάλει για καθεμία επιπρόσθετη μονάδα κέρδους. Κατά κανόνα ο δείκτης υπολογίζεται θετικός και δεν είναι εφικτός ο υπολογισμός του στην περίπτωση που η επιχείρηση παρουσιάζει απώλειες. Επιπλέον στο ενεχόμενο που οι κίνδυνοι που αναμένεται να προκύψουν είναι μεγαλύτεροι από τους ήδη υπαρκτούς κινδύνους, τότε υποδηλώνεται η αναγκαιότητα για αύξηση του επιτοκίου κεφαλαιοποίησης, ενώ στην αντίθετη περίπτωση το επιτόκιο θα παρουσιάζει πτώση.

Η αύξηση του κινδύνου επηρεάζει με αντιστρόφως ανάλογο τρόπο τον λόγο της τιμής προς κέρδη, θεωρώντας δεδομένες τις εξωτερικές συνθήκες με σκοπό να αντισταθμιστεί το αυξημένο ρίσκο.

Το ιδανικό ύψος του αριθμοδείκτη αυτού αρχικά είναι διαφορετικό για έναν συγκεκριμένο κλάδο και για μια μόνο επιχείρηση, αλλά και για το σύνολο της αγοράς, καθώς παρουσιάζεται διαφοροποίηση του βαθμού εμπιστοσύνης των επενδυτών για την κερδοφορία των διαφόρων επιχειρήσεων. Ακόμη το ιδανικό ποσό του δείκτη διαχρονικά κυμαίνεται αναφορικά με τις συνθήκες που επικρατούν στην αγορά. Τέλος όσο υψηλότερο είναι το αποτέλεσμα του δείκτη, περισσότερο ενισχύεται η εμπιστοσύνη των ενδιαφερόμενων επενδυτών.

4.10 Παραποίηση χρηματοοικονομικών καταστάσεων

Η ύπαρξη των αριθμοδεικτών που αναφέρθηκαν εξυπηρετεί την ανάλυση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων μιας οικονομικής μονάδας κατά την διάρκεια μιας χρήσης, η οποία στηρίζεται στη μελέτη της ποιότητας και της τιμής που προκύπτει από τις συνθήκες που επικρατούν στην αγορά τη δεδομένη στιγμή. Οι χρηματοοικονομικοί δείκτες κατά κύριο λόγο υπολογίζονται από δημόσιες υπηρεσίες αλλά και πλήθος άλλων ατόμων. Συγκεκριμένα στην χώρα μας έχει παρατηρηθεί η απεικόνιση υπερβόλικά θετικών στοιχείων για την πορεία των επιχειρήσεων, παρά την δυσμενή οικονομική κατάσταση της χώρας και της περικοπής των ποσών που δαπανώνται από τις επιχειρήσεις. Το φαινόμενο αυτό γεννά υποψίες, καθώς υποδηλώνει ενδεχόμενη αλλοίωση στον υπολογισμό των αριθμοδεικτών και ειδικότερα όσων σχετίζονται με τον πληθωρισμό της Ελλάδας. Η διαδικασία της απάτης στον υπολογισμό των δεικτών, πιθανόν να ευνοείται από την έλλειψη μεθόδων υπολογισμού που να έχουν προσαρμοστεί στην σύγχρονη οικονομική πραγματικότητα, παρά το γεγονός πως η συμβολή τους είναι ιδιαίτερα σημαντική για την διατήρηση της νομιμότητας και της ομαλότητας στον επιχειρηματικό κλάδο. Μέσω της κατάσταση αυτής, παρέχεται η δυνατότητα στα άτομα που χειραγωγούν τους δείκτες να τους καθορίσουν με τρόπο τέτοιο ώστε να εξυπηρετούνται τα συμφέροντά τους. Επιπροσθέτως, στην Ελλάδα τα μέσα μαζικής ενημέρωσης εν καιρώ οικονομικής κρίσης δεν ερευνούν εκτενώς με το ζήτημα αυτό, με αποτέλεσμα τα άτομα που δεν ανήκουν στους επιχειρηματικούς κύκλους να στερούνται πληροφόρησης για το επιχειρηματικό γίνεσθαι της χώρας. Ένα συχνό φαινόμενο που αντιμετωπίζεται είναι η διαρκής υπερτίμηση των καυσίμων, η οποία στρέφει την αγορά να έχει ολογοπωλιακές τάσεις, με σκοπό την δυνατότητα χειρισμού των επιπέδων των τιμών. Έκδηλη είναι ακόμη η αντίθεση στην ελληνική πραγματικότητα μεταξύ των συρρικνωμένων οικογενειακών προϋπολογισμών και της άξιας αμφισβήτησης θετικής εικόνας που αποδίδεται στην αγορά.

4.10.1 Κίνητρα για την παραποίηση χρηματοοικονομικών καταστάσεων

Η τάση των επιχειρήσεων να προβαίνουν σε διαστρέβλωση των αριθμοδεικτών που απεικονίζουν την οικονομική τους θέση στην αγορά, προκύπτει μάσα από κίνητρα που σχετίζονται με τον επιχειρηματικό κλάδο. Αρχικά ο ενδοκλαδικός ανταγωνισμός μεταξύ ορισμένων οικονομικών μονάδων, αλλά και ο ανταγωνισμός μεταξύ ορισμένων κλάδων μιας αγοράς δύναται να στρέψει του ιθύνοντες στην τέλεση της απάτης. Κάθε οικονομική μονάδα ανεξαρτήτως του μεγέθους της αποσκοπεί στην εκπλήρωση του βασικού σκοπού δημιουργίας της, το κέρδος, αλλά και στην διατήρησή της στην αγορά.

Επιπλέον η φύση των επιχειρήσεων ως μέσα κερδοφορίας, δημιουργεί έντονα την ανάγκη πραγματοποίησης των προσδοκιών των διοικούντων αλλά και των επενδυτών που σχετίζονται με την εκάστοτε οικονομική μονάδα. Στην περίπτωση που οι προσκοδίες αυτές δεν επαληθευτούν εντός κάποιων ορισμένων χρονικών περιθωρίων, οι επιπτώσεις θα είναι άμεσες στην πορεία της επιχείρησης. Βασικό επακόλουθο της κατάστασης αυτής είναι η υποτίμηση των μετοχών, λόγω της ευμεταβλητότητας της αξίας μιας επιχείρησης στις χρηματαγορές. Η πίεση που δημιουργείται στο εσωτερικό κόσμο της οικονομικής μονάδας, υπό την απειλή μιας ενδεχόμενης ανάκαμψης της πορείας της, οδηγεί συχνά τους διοικούντες να αλλοιώνουν προς όφελος τους τα στοιχεία που σχετίζονται με την αποδοτικότητα και τα κέρδη.

Επιπροσθέτως, σημαντικό κίνητρο για την ώθηση των επιχειρήσεων στην στρέβλωση των χρηματοοικονομικών τους στοιχείων, είναι το οικονομικό κέρδος της ίδιας της οικονομικής μονάδας που εμπλέκεται στην απάτη. Στην πλειονότητα των οικονομικών απατών τέτοιας φύσεως, οι διοικούντες προέβησαν στην πράξη αυτή, λόγω των υψηλών οφελών που θα αποκόμιζαν οι ίδιοι αλλά και η επιχείρηση γενικότερα. Το φαινόμενο αυτό λαμβάνει μεγαλύτερες διαστάσεις στην περίπτωση που οι διοικούντες την οικονομική μονάδα είναι παράλληλα και μεγαλομέτοχοι της, καθώς τότε τα συμφέροντα τους ταυτίζονται με αυτά της επιχείρησης και στρέφονται με μεγαλύτερη ευκολία στην απάτη για να τα προασπίσουν.

4.10.2 Πρακτικές παραποίησης χρηματοοικονομικών καταστάσεων

Οι πρακτικές με τις οποίες πραγματώνεται η παραποίηση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων για μία συγκεκριμένη οικονομική χρήση, είναι συναφείς με αυτές της γενικότερης κατηγορίας των οικονομικών απατών, της δημιουργικής ή επινοητικής λογιστικής. Αναλυτικότερα, η τέλεση των απατών γίνεται μέσω της στρέβλωσης των πραγματικών στοιχείων που σχετίζονται με την οικονομική θέση της επιχείρησης, όπως για παράδειγμα οικονομικές συναλλαγές σε συνδυασμό με τα πειστήρια τους. Επιπλέον συναντάται το φαινόμενο της ηθελημένως εσφαλμένης καταγραφής οικονομικών γεγονότων, που συνήθως είναι ιδιαίτερος σημαντικές για την οικονομική της κατάσταση.

Σε σχέση με τις λογιστικές αρχές και τα λογιστικά πρότυπα είναι συχνό το φαινόμενο της εσκεμμένης μη ορθής εφαρμογής τους, καθώς αντί αυτού γίνεται χρήση τους με βασικό γνώμονα την εξυπηρέτηση των απότερων σκοπών της διοίκησης. Η εκμηδένιση της χρήση των αρχών αυτών υφίσταται επίσης σαν τεχνική χρηματοοικονομικής απάτης. Τέλος, οι απάτες δεν περιορίζονται μόνο στην παραβίαση λογιστικών νόμων, αλλά επεκτείνονται και στην παράβληψη της νομοθεσίας, μέσω της διακίνησης εσόδων από παρά το νόμο πηγές και της εκμετάλλευσης των αδυναμιών των νομοθετικών πλαισίων προς όφελος των οικονομικών μονάδων.

4.10.3 Κατηγορίες κινδύνου για την παραποίηση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων

Οι βασικές κατηγορίες κινδύνου που σχετίζονται με την οικονομική απάτη αναλύονται στο Διεθνές Ελεγκτικό Πρότυπο 82, σύμφωνα με το οποίο ο πρώτος κίνδυνος ελλοχεύει στην διοίκηση της εκάστοτε οικονομικής μονάδας. Είναι ιδιαίτερος συνήθης η ύπαρξη σύνδεσης μεταξύ της διοίκησης και των ατόμων που θέτουν την επιχείρηση υπό έλεγχο. Η κατάσταση αυτή παρατηρείται κατά κύριο λόγο στις περιπτώσεις εσωτερικού ελέγχου, όπου συναντάται και η πρόθεση για την αλλοίωση των οικονομικών στοιχείων εκ των έσω κατά την καταγραφή τους. Επιπλέον κατηγορία υψηλής επικινδυνότητας είναι αυτή του κλάδου, δηλαδή του περιβάλλοντος όπου η επιχείρηση δρα. Τον κίνδυνο προσαυξάνει η ύπαρξη απαιτήσεων θεσμικού χαρακτήρα αναφορικά με την φορολόγηση της. Τέλος η λειτουργικότητα των

οικονομικών μονάδων ελλοχεύει εξ ίσου κινδύνους. Πιο συγκεκριμένα η συνθετότητα της πραγμάτωσης οικονομικών συναλλαγών μεταξύ επιχειρήσεων, αλλά και η οικονομική θέση αυτών εντός της αγοράς συμβάλλουν αρκετά στην κατάσταση αυτή.

4.10.4 Εντοπισμός της παραποίησης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων

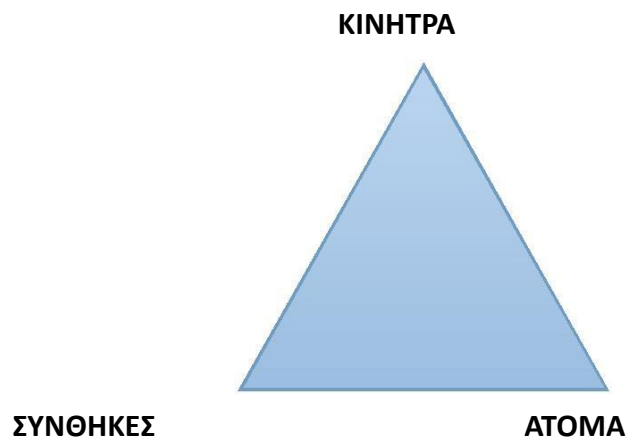
Η φύση της οικονομικής απάτης ως δόλια ενέργεια που τελείται από άτομα με ιδιαίτερες γνώσεις στον επιχειρησιακό τομέα, δημιουργεί αβεβαιότητα ως προς την δυνατότητα αποκάλυψης του συνόλου των λογιστικών στρεβλώσεων. Συνεπώς υφίσταται ο κίνδυνος στον επιχειρησιακό κλάδο η τέλεση της ελεγκτικής διαδικασίας να μην εντοπίσει στοιχεία που να προδίδουν την παραποίηση των οικονομικών στοιχείων που ενδεχομένως να έχει πραγματοποιήσει η εκάστοτε οικονομική μονάδα. Οι βασικότερες συνιστώσες που σχετίζονται με την αβεβαιότητα εντοπισμού των λογιστικών παραβάσεων υφίστανται σε σχέση με την φύση του ελέγχου. Αρχικά στην περίπτωση που διενεργείται εσωτερικός έλεγχος σε μια οικονομική μονάδα, εγκύπτει η αναγκαιότητα ο εξωτερικός ελεγκτής να ερευνήσει την εσωτερική ελεγκτική διαδικασία αναφορικά με την αποτελεσματικότητα της. Επιπρόσθετα, η διενέργεια ενός ολοκληρωμένου και ορθού ελέγχου των οικονομικών στοιχείων μιας επιχείρησης προϋποθέτει την άντληση πληροφοριών από ελεγκτικά τεκμήρια που να χαρακτηρίζονται από φερεγγυότητα, πληρότητα και συνέπεια. Επιπλέον ο κίνδυνος ενδέχεται να πηγάζει από την ίδια την επιχείρηση που τελεί υπό έλεγχο, μέσω των λειτουργικών γνωρισμάτων της.

4.10.5 Τρίγωνο της απάτης

Οι συνιστώσες που προαναφέρθηκαν δημιουργούν ένα υπόδειγμα ελέγχου που ονομάζεται Τρίγωνο της απάτης και απεικονίζεται στο Σχήμα 2. Απο το τρίγωνο αυτό προκύπτουν οι παράγοντες που ενδεχομένως συνδέονται με τον κίνδυνο παραποίησης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων μιας επιχείρησης. Το τρίγωνο της απάτης λοιπόν επισημάνει τα εξής σχετικά με την παραποίηση των οικονομικών στοιχείων :

- τους παράγοντες που λειτουργούν ως κίνητρα για την αλλοίωση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων των οικονομικών μονάδων

- τις ευνοϊκές συνθήκες που διευκολύνουν την διάπραξη απατών στον επιχειρηματικό κλάδο
- τα στοιχεία του χαρακτήρα των ατόμων που εμπλέκονται στην διαδικασία την στρέβλωσης των οικονομικών στοιχείων των επιχειρήσεων.

Σχήμα 2: Το τρίγωνο της απάτης

4.10.6 Το μοντέλο 3Cs του Rezaee

Το μοντέλο 3Cs του Rezaee, το οποίο αναπτύχθηκε το 2002, ερμηνεύει το τρόπο με τον οποίο διατάσσεται μια απάτη, μέσω τριών μεταβλητών. Η αξιολόγηση των μεταβλητών αυτών παρέχει πληροφορίες αναφορικά με τα κίνητρα που οδηγούν στην απάτη, τις συνθήκες που εκμεταλλεύονται για την πραγματοποίηση της και την συμπεριφορά των ατόμων που την τελούν. Οι τρεις αυτές μεταβλητές εκτενέστερα είναι οι εξής:

- **CONDITIONS:** Οι συνθήκες δηλαδή που επικρατούσαν στην επιχείρηση την δεδομένη οικονομική χρήση και ώθησαν στην τέλεση της απάτης. Συνήθως οι συνθήκες αυτές συνδέονται με τις πιέσεις που ασκούνται στους διοικούντες μια επιχείρηση από τους επενδυτές και τους μετόχους για την κερδοφορία και την αποδοτικότητα της, οι οποίοι ενθαρρύνουν τα άτομα με τις αντίστοιχες τάσεις στον χαρακτήρα τους, να προβούν σε παραποίηση των οικονομικών στοιχείων.
- **CORPORATE STRUCTURE:** Η εταιρική δομή δηλαδή, η οποία αν είναι ορθή και δύναται να λειτουργήσει αποτελεσματικά, έχει την δυνατότητα να λειτουργήσει κατασταλτικά για την ανάπτυξη φαινομένων απάτης. Η δράση της δύναται να γίνει προληπτική.

- CHOICE: Οι επιλογές δηλαδή που λαμβάνουν τα άτομα που εμπλέκονται σε διαδικασίες παραποίησης οικονομικών στοιχείων. Η ανάμιξη σε μια απάτη αποτελεί επιλογή και επηρεάζεται από πληθώρα χαρακτηριστικών της προσωπικότητας ενός ατόμου.

4.10.7 Πρόληψη την παραποίησης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων

Η πρόληψη του φαινομένου της παραποίησης των οικονομικών στοιχείων σε μονάδες του επιχειρησιακού κλάδου, μπορεί να πραγματοποιηθεί από τον συνδυασμό πληθώρας παραγόντων που σχετίζονται με τις οικονομικές απάτες. Αρχικά, η πρόληψη μπορεί να περιοριστεί στο στάδιο της ίδιας της επιχείρησης, μέσω πρακτικών που δύναται να ασκήσει αυτή για την αποφυγή της αλλοίωσης των οικονομικών της στοιχείων. Η επιχείρηση λοιπόν μπορεί να θέσει σαφείς οδηγίες στο προσωπικό της που να τους δίνουν αντικίνητρα για την τέλεση παρανομιών εις βάρος της. Επιπλέον οι οικονομικές μονάδες μπορούν να μελετούν την προσωπικότητα ενός υπαλλήλου πριν την πρόσληψή του, η προληπτική αξιολόγηση των εργαζομένων, δύναται να αποτρέψει την εξέλιξη φαινομένων απάτης. Ωστόσο η ανάλυση της στάσης των υπαλλήλων μιας οικονομικής μονάδας είναι κρίνεται σκόπιμη μόνο προληπτικά, αλλά θα πρέπει να είναι συνεχείς και αποτελεσματική. Εκτός του προσωπικού, πηγή απατών για τις οικονομικές μονάδες αποτελούν και τα λογιστικά έγγραφα τα οποία συχνά παραποιούνται, είτε παραλείπονται ως συνοδευτικά λογιστικών γεγονότων. Η επίλυση του ζητήματος αυτού, ώστε να προληφθεί η διενέργεια απάτης, συνίσταται στον εντατικό έλεγχο της αντιστοιχίας των εγγράφων με την πορεία της οικονομικής μονάδας. Τέλος η επιχείρησης οφείλει να αξιολογεί και να διερευνά οποιοδήποτε πληροφόρηση κρίνεται βάσιμη για την ενδεχόμενη αλλοίωση των οικονομικών της στοιχείων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗ ΗΘΙΚΗ

5.1 Ενοιολογική προσέγγιση της επιχειρησιακής ηθικής

5.1.1 Γενικά περί ηθικής και επιχειρήσεων

Η έννοια της ηθικής σε μια πιο γενικευμένη βάση, αποτελεί κομμάτι της φιλοσοφικής επιστήμης, το οποίο επικεντρώνεται στις αξίες και τις αρχές που διέπουν τον χαρακτήρα του εκάστοτε ατόμου. Η ηθική επομένως σχετίζεται με τις επιλογές, τις πράξεις του ατόμου και σε τι αποσκοπεί μέσω αυτών. Ο όρος αυτός δύναται να λάβει και θρησκευτικό περιεχόμενο, συνδέοντας την ηθική με δοξασίες και ιδεολογίες που ωθούν τους ανθρώπους που τις ασπάζονται στην πραγματοποίηση συγκεκριμένων πράξεων. Η ηθική επιπλέον σχετίζεται με την κοινωνική υπόσταση ενός ατόμου, καθώς μελετά το σύνολο των κανόνων βάσει των οποίων το άτομο δομεί τον περίγυρό του και δραστηριοποιείται εντός αυτού. Συνεπώς η ευρύτερη έννοια της ηθικής περιλαμβάνει τις αρχές πάνω στις οποίες στηρίζεται η ανθρώπινη συμπεριφορά. Η γενικευμένη αυτή έννοια της ηθικής συναντάται και στον χώρο των επιχειρήσεων, ως επιχειρησιακή ηθική πλέον. Αναλυτικότερα με τον όρο επιχείρησή εννοούμε την οικονομική μονάδα που έκανε την εμφάνισή της στην χώρα μας μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, και αποτελεί ένα σύνολο πρωτοβουλιών που έχει ως σκοπό το κέρδος. Η έννοια της επιχείρησης εμπεριέχει κίνδυνο, όπως αναφέρθηκε και στα προηγούμενα κεφάλαια.

5.1.2 Ορισμός της Επιχειρηματικής ηθικής

Συνεπώς, έχοντας αναλύσει τις δύο παραπάνω έννοιες, καταλήγουμε πως η επιχειρηματική ηθική, σχετίζεται με την συμπεριφορά των ατόμων που εμπλέκονται στον χώρο των επενδύσεων. Εκτενέστερα, η επιχειρησιακή ηθική αφορά την εφαρμογή γενικά παραδεκτών αρχών που καθορίζουν την ηθική στα πλαίσια της επιχειρηματικής συμπεριφοράς, στοχεύοντας στην δημιουργική εξισορρόπηση και στην συνύπαρξη των συμφερόντων της ίδιας της επιχείρησης, αλλά και των μετόχων, των εργαζομένων, των πελατών ή αλλιώς καταναλωτών, των προμηθευτών, αλλά και τέλος του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου. Στην έννοια αυτή ακόμα περιλαμβάνονται επίσης η αναγκαιότητα ανάπτυξης της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης αλλά και η βελτίωση του πλαισίου σχετικά με την εταιρική διακυβέρνηση.

Λαμβάνοντας υπόψιν τα σύγχρονα οικονομικά δεδομένα, η επιχείρηση πλέον είναι άμεσα συνυφασμένη με την ανθρώπινη οντότητα, καθώς είναι στενά συνδεδεμένη ως έννοια με την καθημερινότητα του, την κοινωνική και τεχνολογική ανάπτυξη. Η σημαντικότητα επομένως της επιχειρηματικής δράσης δημιουργεί την αναγκαιότητα για την θέσπιση κανόνων που να καθορίζουν ζητήματα αναφορικά με την κοινωνική ευθύνη και την ηθικότητα που αρμόζει να χαρακτηρίζουν την ύπαρξη μιας επιχείρησης. Οι κανόνες αυτοί που θα εισάγουν την επιχειρησιακή δεοντολογία θα πρέπει να μην είναι απαρχαιωμένοι αλλά να προσαρμόζονται ανά τακτά χρονικά διαστήματα στο οικονομικό γίνεσθαι και στον χωροχρόνο που θα αφορούν.

5.1.3 Προσεγγίσεις της Επιχειρηματικής ηθικής

Η πολυπλοκότητα που παρουσιάζει ο όρος της επιχειρηματικής ηθικής, δημιούργησε πολύπλευρες προσεγγίσεις της έννοιας της, οι βασικότερες από τις οποίες είναι τρεις. Αρχικά ο όρος της επιχειρηματικής ηθικής μπορεί να αναγνωστεί ως συμμόρφωση, καθώς υφίσταται η αναγκαιότητα συμμόρφωσης των ατόμων του επιχειρηματικού κλάδου με τους κανόνες και την νομοθεσία, αλλά και η αναγκαιότητα του φόβου της ποινής ένα δεν δρουν σύμφωνα με αυτούς. Γενικότερα, σε μια ιδανική κατάσταση οι άνθρωποι δεν θα χρειάζονταν της απειλή της ποινής, αλλά θα τηρούσαν τη νομοθεσία εκουσίως, ωστόσο αυτό στον επιχειρηματικό κλάδο δεν υφίσταται, κυρίως όταν το κέρδος γίνεται αυτοσκοπός.

Επιπλέον η επιχειρηματική ηθική μπορεί να αναλυθεί και από την πλευρά της ατομικής γνώσης αναφορικά με τα όρια μεταξύ ηθικών και ανήθικων επιχειρηματικών πράξεων. Η προσέγγιση σε γνωστικό επίπεδο λοιπόν στηρίζει ως μέσω επίλυσης αυτής της αδυναμίας διαχωρισμού ορισμένων ατόμων, την στοχευμένη εκπαίδευση τους, με σκοπό την αύξηση της δυνατότητας αντίληψης τέτοιων ζητημάτων.

Η εννοιολογική προσέγγιση του όρου αυτού, καταλήγει να προσδιορίσει και την ιδιότητα του πολίτη να συμμετέχει σε ανάλογα ζητήματα. Σύμφωνα με την προσέγγιση αυτή, ο πολίτης οφείλει να είναι ενεργός, να συμμετέχει, να πληροφορείται και να αναμοχλεύει ζητήματα που αφορούν την κοινωνία, άρα και αυτό των επιχειρήσεων. Ο εκάστοτε πολίτης λοιπόν δεν αρκεί να συμμορφώνεται απλά με την νομοθεσία ως άτομο, αλλά κυρίως σε κοινωνικά πλαίσια.

5.1.4 Επιχειρηματική ηθική και οικονομικές απάτες

Η πραγμάτωση της παραποίησης των οικονομικών στοιχείων επιχειρήσεων ευνοείται από τις ενδεχόμενες 'έλλειψη της νομοθεσίας και των λογιστικών αρχών που σχετίζονται με το θέμα αυτό, αλλά και την ιδιαίτερη οξύνοια των ατόμων που εμπλέκονται σε συνδυασμό με τα στοιχεία του χαρακτήρα τους. Η πολυπλοκότητα της φύσης των στρεβλώσεων των οικονομικών στοιχείων, δεν καθιστά απολύτως δυνατή την αναστολή τέτοιων φαινομένων μέσω της θέσπισης κανόνων και νόμων που να περιορίζουν το πλαίσιο των απατών. Τα άτομα που έχουν την ώθηση να διατελέσουν μια τέτοιου είδους παράνομη ενέργεια θα εκμεταλλευτούν και την παραμικρή αδυναμία των κανόνων αυτών προς όφελος των συμφερόντων τους. Η κατάσταση αυτή ευνοείται από την πληθώρα των μεθόδων που χρησιμοποιούν οι διοικούντες των επιχειρήσεων, με αποτέλεσμα οι τεχνικές τους να ανανεώνονται διαρκώς και να μην υφίσταται ο περιορισμός τους από κανόνες.[9] Την αδυναμία των λογιστικών αρχών και της νομοθεσίας να περιορίσει τα φαινόμενα της παραποίησης των οικονομικών στοιχείων, δύναται να καλύψει με την ύπαρξή της η επιχειρηματική ηθική. Η επιτυχής αντιμετώπιση του φαινομένου αυτού στηρίζεται στην αναγκαιότητα για την ανάπτυξη ενός υγιούς επιχειρηματικού περιβάλλοντος, που να διέπεται από ηθική στα πλαίσια των οικονομικών συναλλαγών. Η έννοια της ηθικής έχει διαφορετική διάσταση από άτομο σε άτομο, καθώς το εκάστοτε άτομο θέτει τα όρια του περί απάτης σύμφωνα με το ποιες οικονομικές πράξεις θεωρούνται κατά τα προσωπικά του κριτήρια ηθικές.[10] Κρίνεται επομένως απαραίτητη για την ομαλή πορεία του επιχειρηματικού κλάδου η θέσπιση ηθικών κανόνων και αρχών, που να καθορίζουν τα όρια μεταξύ νόμιμου και παράνομου, επιχειρηματικά ηθικού και ανήθικου. Οι απόψεις περί της επιχειρηματικής ηθικής είναι ποικίλες, ωστόσο έχουν σαν κοινό σημείο αναφοράς την αναγκαιότητα ύπαρξης ενός δεοντολογικού κώδικά που να δεσμεύει την δράση της ελεγκτικής διαδικασίας και τις λογιστικές πρακτικές. Η επιχειρηματική ηθική κρίνεται απαραίτητη και στην διοικητική διαστρωμάτωση της εκάστοτε επιχείρησης, καθώς μέσω της συμμόρφωσης σε ηθικούς κανόνες θα ήταν εφικτή η αποφυγή της παραποίησης των οικονομικών στοιχείων.

[9] Δρ. Χρήστος Βλάχος, Λουκάς Λουκά, "Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα 2009", τόμος Α, 2008, εκδόσεις Παπαζήση- Globaltraining, 5η έκδοση

[10] Καζαντζής, Χρήστος Ι., Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος, Μια συστηματική προσέγγιση εννοιών, αρχών και προτύπων, 2006, Εκδόσεις Business Plus A.E.

Εν κατακλείδι, η θέσπιση ηθικών φραγμών στον επιχειρησιακό κλάδο δύναται να αποσαφηνίσει την απεικόνιση της οικονομικής θέσης των επιχειρήσεων και των ρόλο του εσωτερικού ελέγχου σε αυτές.

5.1.5 Απουσία επιχειρησιακής ηθικής

Στο τέλος του πρώτου κεφαλαίου , έχουν παρατεθεί περιπτώσεις λογιστικών σκανδάλων στα πλαίσια της δημιουργικής λογιστικής, στα οποία ως κοινός παράγοντας μπορεί να χαρακτηριστεί η απουσία της επιχειρηματικής ηθικής σε σχέση με τα άτομα που είχαν άμεση εμπλοκή. Γενικότερα, τα άτομα που συμμετέχουν σε φαινόμενα παραποίησης των οικονομικών στοιχείων με σκοπό το κέρδος, προβαίνουν σε δημοσιοποίηση διαστρεβλωμένων πληροφοριών για την οικονομική εικόνα μιας επιχείρησης, αλλά και στην χρήση πρακτικών αλλοίωσης των οικονομικών τους αποτελεσμάτων.

Οι αιτίες που ωθούν τους διοικούντες κατά κύριο λόγο στην αλλοίωση των οικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεών τους κατά μια οικονομική χρήση, έχουν αναλυθεί από τον Copeland[11] και προκύπτουν ως εξής:

- Οι διοικούντες αλλά και οι παράγοντες της αγοράς συνηθίζουν να ασκούν πιέσεις στους λογιστές, με σκοπό να τους ωθήσουν να εξάγουν οικονομικά αποτελέσματα που να επιβεβαιώνουν τις προσδοκίες τους και να εξυπηρετούν τα συμφέροντά τους. Στην περίπτωση που οι πιέσεις τους αποδώσουν, υπαίτιοι της απάτης θεωρούνται εξίσου και οι λογιστές. Η ευθύνη τους πηγάζει αφενός από την έμπρακτη συμμετοχή τους στην διαδικασία της παραποίησης, είτε αφετέρου από την συγκάλυψη της δεδομένης κατάστασης και την συγκαταβατικότητα τους στην τέλεση της.

[11]Copeland Jr., James E., 2005 , " Ethics as an imperative", Accounting Horizons, Vol . 19, No 1, p.35-4

- Στα πλαίσια της ελεγκτικής διαδικασίας είναι συχνό το φαινόμενο οι εσωτερικοί ή και οι εξωτερικοί ακόμη ελεγκτές να μην θέτουν ηθικά τείχη στις δραστηριότητες τους. Η κατάσταση αυτή συναντάται κατά βάση σε ελεγκτικές εταιρίες που συνδέονται με την υπό έλεγχο επιχείρηση. Η αποκάλυψη της υποβόσκουσας αυτής κατάστασης έβαλε τα θεμέλια για τον περιορισμό της ελεγκτικής διαδικασίας μέσω κανόνων και οικονομικών αρχών. Επίσης παρατηρείται η συνεργασία ελεγκτών και των λογιστών των αντίστοιχών επιχειρήσεων που προέβησαν σε οικονομική απάτη, με σκοπό την χειραγώγηση της δράση τους για την διευκόλυνση της διαδικασίας. Η συνεργασία αυτή παρουσιάζει δύο όψεις, αφενός η συνεργασία αποδίδει και προκύπτουν τα επιθυμητά χειραγωγημένα οικονομικά στοιχεία που καλύπτουν τις προσδοκίες των ενδιαφερομένων, αφετέρου υπάρχει το ενδεχόμενο της μη επικερδούς συνεργασίας μεταξύ των δύο κλάδων. Στην περίπτωση αυτή τα αποτελέσματα δεν ήταν τα αναμενόμενα.

Η απουσία επομένως της επιχειρηματικής ηθικής κατά την δημοσιοποίηση οικονομικών στοιχείων των οικονομικών μονάδων είναι αρκετά επώδυνη για των οικονομικό κλάδο. Οι επαγγελματίες του χώρου αλλά και τα άτομα που ερευνούν την οικονομική επιστήμη τονίζουν την αξία της ορθής πληροφόρησης για ζητήματα χρηματοοικονομικού ενδιαφέροντος. Η ενδεχόμενη διάσταση ανάμεσα στην πραγματικότητα της οικονομικής θέσης μιας επιχείρησης και σε αυτή που αντικατοπτρίζεται από τις δημοσιοποιημένες οικονομικές καταστάσεις προκαλεί ορισμένες δυσκολίες για την ομαλή λειτουργία του κλάδου. Επιπρόσθετα προβλήματα είναι και τα εξής:

- Η συνθετότητα του επιχειρησιακού γίνεσθαι γίνεται ολοένα και μεγαλύτερη και οι οικονομικές συναλλαγές όλο και πιο πολύπλοκες, προκαλώντας την αδυναμία των δεδομένων οικονομιών μέσω, αλλά και των ελεγκτικών και λογιστικών διαδικασιών να ανταποκριθούν στο στόχο τους.
- Η ελεγκτική διαδικασία υστερεί καθώς υφίσταται διάσταση μεταξύ την φερεγγυότητας που οφείλει ο έλεγχος να αποδώσει σε μια οικονομική μονάδα και σε αυτή που τελικά λαμβάνει. η κατάσταση αυτή έχει δημιουργήσει αρνητικές συνθήκες απέναντι στην ελεγκτική της οποίας η αξιοπιστία έχει κλονιστεί.
- Εντονο πρόβλημα που σχετίζεται με την απουσία της ηθικής στον επιχειρηματικό κλάδο είναι η έλλειψη της ουσιαστικής ελεγκτικής διαδικασίας. Οι ελεγκτές δεν παρέχουν στο σύνολό τους τις υπηρεσίες τους με πληρότητα με αποτέλεσμα να έχει κλονιστεί η εικόνα του ελεγκτικού λειτουργήματος ευρύτερα.

- Τέλος συχνά παρατηρείται τα άτομα που εκτελούν τις ελεγκτικές ή λογιστικές διαδικασίες να διαθέσουν χαρακτήρες επιρρεπείς σε πιέσεις που τους ωθούν στη διάπραξη οικονομικών παραποιήσεων.

Προβάλλεται με αυτό το τρόπο η αναγκαιότητα για την στελέχωση των κλάδων αυτών με άτομα που να χαρακτηρίζονται από επιχειρηματική ηθική.

5.1.6 Το τρίγωνό της επιχειρησιακής ηθικής

Το τρίγωνο της επιχειρηματικής ηθικής σύμφωνα με τον Rezaee[12] απεικονίζει την σύνδεση μεταξύ τριών παραγόντων που σχετίζονται με την διαδικασία της παραποίησης των οικονομικών στοιχείων μιας οικονομικής οντότητας με σκοπό τον κέρδος. Οι τρεις αυτοί πυλώνες, σύμφωνα με το Σχήμα 3, αναλυτικότερα, είναι η ηθική συμπεριφορά όσων σχετίζονται άμεσα με φαινόμενα παραποίησης, τα ηθικά κίνητρα που ωθούν τα συγκεκριμένα άτομα στην τέλεση του αδικήματος, αλλά και η ηθική ευαισθησία αναφορικά με το ζήτημα αυτό.

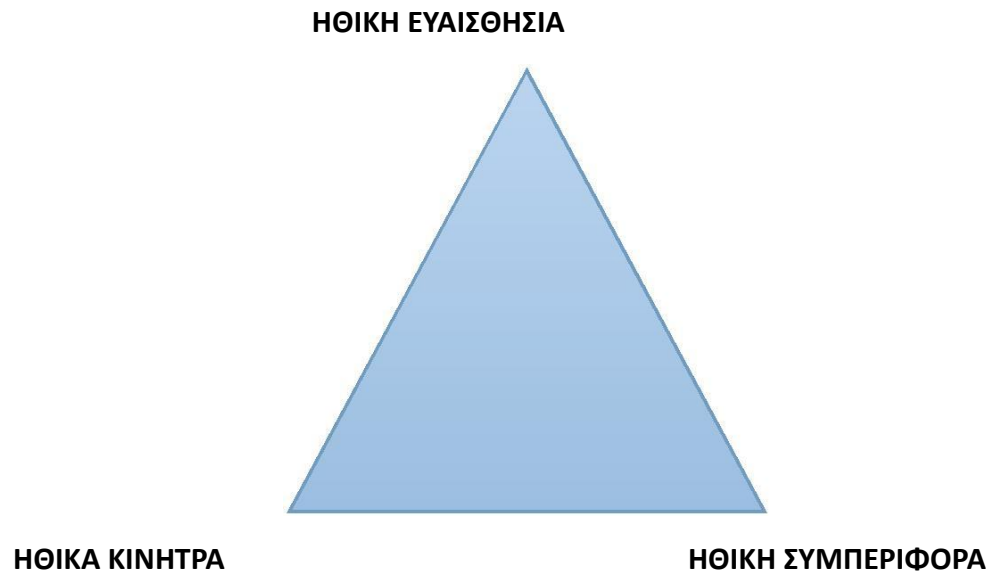
Εκτενέστερα οι οικονομικές οντότητες υφίστανται ως σύνολα ατόμων, τα οποία ως ξεχωριστές προσωπικότητες χαρακτηρίζονται από διαφορετικές ηθικές συνιστώσες, αξίες και αρχές. Η επιχείρηση ωστόσο προϋποθέτει την ομαλή συνεργασία τέτοιων ατόμων, κατά την οποία οι επιλογές και οι δράσεις του ενός επηρεάζουν άμεσα τα υπόλοιπα άτομα της οικονομικής μονάδας. Η αλληλεπίδραση αυτή σχετίζεται άμεσα και με τα ηθικά όρια που θέτει καθένας ξεχωριστά και βάσει των οποίων δραστηριοποιείται εντός της επιχείρησης. Η κατάσταση αυτή περιγράφει την ηθική ευαισθησία που οφείλει, συμφωνία με το τρίγωνο της επιχειρηματικής ευθύνης να διαθέτει κάθε άτομο που δρα στον επιχειρηματικό κλάδο. Με τον ευρύ αυτό όρο νοούνται οι ηθικοί φραγμοί που διαθέτει κάθε άτομο, και ο τρόπος που τους χρησιμοποιεί απέναντι στις ενδεχόμενες πιέσεις και τους πειρασμούς που προκύπτουν εντός του πλαισίου της εργασίας του, με σκοπό την ομαλή λειτουργία της εκάστοτε επιχείρησης.

Ακόμη ένας πυλώνας του τριγώνου της επιχειρηματικής ηθικής είναι τα ηθικά κίνητρα που ωθούν στην τέλεση της απάτης. Τα κίνητρα αυτά κατά κύριο λόγο είναι οικονομικής αλλά και επαγγελματικής φύσης, καθώς ενδέχεται να σχετίζονται με τις ποινές στην περίπτωση της ανακάλυψής της απάτης, με τις πιέσεις από τους διοικούντες, αλλά και με τα οικονομικά οφέλη των ίδιων των ατόμων. Επιπλέον τα κίνητρα δύνανται να αφορούν ένα συγκεκριμένο άτομο αλλά και ένα ευρύτερο σύνολο, αλλά και να έχουν ρυθμιστικό ρόλο στην οικονομική μονάδα.

[12]Rezaee, Zabihollah, Corporate Governance and Ethics,2009,John Wiley& Sons, INC

Συνδυαστικά τα κίνητρα αυτά διαμορφώνουν τα αξία μεταξύ επιχειρηματικής ηθικής και ανηθικότητας. Επιπροσθέτως, είναι έκδηλη η αναγκαιότητα της πλήρους συμμόρφωσης στην επιχειρηματική ηθική κατά κύριο λόγο από την πλευρά των διοικούντων αλλά και των ατόμων που καθορίζουν την οικονομική πορεία μιας επιχείρησης. Η ύπαρξη αυτής της συνθήκης αναμένεται να καλλιεργήσει θετικό κλίμα εντός της επιχείρησης, αυξάνοντας την φερεγγυότητα και την διαφάνεια της.

.

Σχήμα 3: Το τρίγωνο της επιχειρηματικής ηθικής

5.2 Λήψη ηθικών επιχειρηματικών αποφάσεων

5.2.1 Γενικά περί ηθικών επιχειρηματικών αποφάσεων

Η λήψη των σωστών αποφάσεων αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο για την θετική πορεία μιας οικονομικής μονάδας, καθώς για να επιτύχουν οι επιχειρήσεις τον σκοπό τους οφείλουν να επιλύουν να ενδεχόμενα προβλήματα λαμβάνοντας αποφάσεις που ως βάση τους να έχουν την επιχειρηματική ηθική. Ωστόσο στην πράξη η λήψη ορθών και ηθικών αποφάσεων δεν είναι τόσο απλουστευμένη. Για την επίτευξη μιας ηθικής απόφασης από τον επιχειρηματικό κόσμο, απαραίτητη είναι η προϋπόθεση να έχει προηγηθεί ο καθορισμός των ορίων της επιχειρηματικής ηθικής. Επομένως η λήψη ηθικών επιχειρηματικών αποφάσεων είναι συνδεδεμένη με την νομοθεσία και την τήρηση αυτής κυρίως από τα διοικητικά στελέχη αλλά και από το σύνολο των ατόμων που σχετίζονται με μια οικονομική μονάδα. Η επιχειρηματική ηθική στο πλαίσιο των αποφάσεων, σχετίζεται ακόμη με την ηθική ευαισθησία και την ηθική συμπεριφορά. Το βάρος της λήψης ηθικών επιχειρηματικών αποφάσεων εμπίπτει επομένως και στην ατομική προσωπικότητα και κρίση συνδυαστικά με τις αξίες και τις αρχές του κάθε εμπλεκόμενου ατόμου

στην διαδικασία αυτή.

5.2.2 Παράγοντες της λήψης ηθικών επιχειρηματικών αποφάσεων

Η διαδικασία της λήψης ηθικών επιχειρηματικών αποφάσεων αποτελείται από επιμέρους παράγοντες που συντελούν στην περάτωση της. Συγκεκριμένα οι παράγοντες αυτοί σχετίζονται την ηθική που πρέπει να χαρακτηρίζει το επιχειρηματικό γίνεσθαι. Αρχικά προσδιοριστικός παράγοντα της διαδικασίας αυτής είναι η ηθική ευαισθησία, η ικανότητα δηλαδή ενός ατόμου να αντιλαμβάνεται τις καταστάσεις εντός της οικονομικής μονάδας που απαιτούν την χρήση των ηθικών αξιών, να τα ερευνά και να δραστηριοποιείται πάνω σε αυτά με τον ευνοϊκότερο τρόπο. Επιπλέον το άτομο που σχετίζεται με την οικονομική οντότητα θα πρέπει προτού λάβει αποφάσεις να είναι σε θέση να επιλέξει μεταξύ των πιθανών λύσεων ενός ζητήματος, αυτή που αντιστοιχεί στις αρχές της επιχειρηματικής ηθικής. Η δυνατότητα αυτή βεβαίως προϋποθέτει το άτομο να διαθέτει εκπαιδευτική πληρότητα, ευστροφία και αντικειμενικότητα. Τα στοιχεία της προσωπικότητας επομένως αποτελούν σημαντικό παράγοντα για την λήψη ηθικών επιχειρηματικών αποφάσεων. Καθένας που καλείται να λάβει αποφάσεις θα πρέπει να είναι πλήρως καταρτισμένος πάνω σε οικονομικά ζητήματα, να χαρακτηρίζεται από φερεγγυότητα και επιμέλεια σχετικά με το αντικείμενο εργασίας του. Τέλος τα κίνητρα που ωθούν στην λήψη ηθικών επιχειρηματικών αποφάσεων σε μια οικονομική οντότητα είναι ιδιαίτερος βαρύνουσας σημασίας.

5.2.3 Διαδικασία λήψης ηθικών επιχειρηματικών αποφάσεων

Η διαδικασία λήψης επιχειρηματικών αποφάσεων προκύπτει ως συνονθύλευμα πρακτικών από τις επιστήμες της φιλοσοφίας, της κοινωνιολογίας αλλά και της ψυχολογίας. Γενικότερα επικρατεί η θεωρία πως η λήψη αποφάσεων είναι επιτυχημένη, εάν το άτομο που λαμβάνει την απόφαση την πράττει με τα κριτήρια που θα είχε εάν η απόφαση αυτή αφορούσε την προσωπική του ζωή. Ωστόσο στον επιχειρηματικό κόσμο τη συνθετότητα της λήψης αποφάσεων είναι μεγαλύτερη. Καθώς είναι απαραίτητο να συνυπολογιστούν και οι πιέσεις που δέχεται κάποιος από το οικονομικό γίνεσθαι.

Τα βασικά στοιχεία που αποτελούν την διαδικασία της λήψης ηθικών επιχειρηματικών αποφάσεων είναι ποικίλα. Αρχικά η ικανότητα των ατόμων να κατανοούν της σημαντικότητα των ηθικών θεμάτων είναι ιδιαίτερουσας σημασίας για την διαδικασία αυτή. Ακόμη στην λήψη αποφάσεων συνηγορούν και προσωπικοί παράγοντες που σχετίζονται με το άτομο που καλείται να εκπονήσει την απόφαση. Συνδυαστικά οι παράγοντες αυτοί καθορίζουν δραστικά την λήψη αποφάσεων βάσει ηθικών αρχών. Η βαρύτητα της ηθικής σε μια ενδεχόμενη απόφαση έχει πολύπλευρες διαστάσεις, τόσο στο ίδιο το άτομο που την λαμβάνει, όσο και στο σύνολο της οικονομικής μονάδας που ανήκει. Η νοημοσύνη επομένως αναφορικά με τα θέματα της ηθικής, των ατόμων που σχετίζονται με την λήψη αποφάσεων απαιτείται να είναι ανεπτυγμένη. Πέρα από την έρευνα για την προσωπικότητα των επιμέρους υπαλλήλων ή διοικούντων που επιφορτώνονται με καθήκοντα λήψης αποφάσεων, στην διαδικασία αυτή σημαντική είναι και η ανάλυση της συμπεριφοράς της ίδια της επιχείρησης. Ως συμπεριφορά της οικονομικής οντότητας νοείται το σύνολο των απόψεων, στρατηγικών, αρχών και σκοπών που χαρακτηρίζουν στο σύνολό τους τα άτομα που την απαρτίζουν. Η κουλτούρα της οικονομικής μονάδας καθορίζεται από τα πρόσωπα που κινούν τα νήματα της, αλλά και από τις ευκαιρίες που προκύπτουν στην οικονομική της πορεία. Οι ευκαιρίες που σχετίζονται με την επιχειρηματική ηθική στην λήψη αποφάσεων, αφορούν τις εσωτερικές ή εξωτερικές συνθήκες που ωθούν στην λήψη ηθικών αποφάσεων. Συνεπώς η διαδικασία της λήψης αποφάσεων εντός των πλαισίων της επιχειρηματικής ηθικής περνά από διάφορα στάδια που σχετίζονται με τον ανθρώπινο παράγοντα μέσα σε μία οικονομική οντότητα, την αναγκαιότητα για αποφυγή συμπεριφορών που ωθούν στην ανήθικη απόφαση και τέλος την υγιή πορεία της επιχείρησης.

5.3 Σημαντικότητα της λήψης ηθικών επιχειρηματικών αποφάσεων

5.3.1 Η αξία της λήψης ηθικών επιχειρηματικών αποφάσεων

Η τήρηση της επιχειρηματικής ηθικής κατά την διαδικασία της λήψης αποφάσεων για μια οικονομική μονάδα είναι ιδιαίτερος σημαντική, κυρίως όταν αυτή αφορά τα υψηλόβαθμα στελέχη της εκάστοτε επιχείρησης. Μέσω της αναγκαιότητας αυτής λοιπόν προκύπτει η

δημιουργία ενός συνόλου κανόνων και αρχών που περιορίζουν την ηθική διάσταση των αποφάσεων στον επιχειρηματικό κλάδο. Αναλυτικότερα, το σύνολο αυτό αποτυπώνεται με την μορφή του κώδικα επιχειρηματικής ηθικής και δεοντολογίας, ο οποίος στοχεύει στην διευκόλυνση της διαδικασίας λήψης ηθικών αποφάσεων, με αποτέλεσμα της ελαχιστοποίηση των φαινομένων της δημιουργικής λογιστικής και των οικονομικών απατών. Επιπλέον η αξία της επιχειρηματικής ηθικής στην διαδικασία λήψης επιχειρηματικών αποφάσεων τονίζεται μέσω επιμορφωτικών δράσεων με αντικείμενο αυτή.

5.3.2 Κώδικας επιχειρηματικής ηθικής και δεοντολογίας

Η τήρηση της επιχειρηματικής ηθικής κατά την διαδικασία της λήψης αποφάσεων για μια οικονομική μονάδα είναι ιδιαιτέρως σημαντική, κυρίως όταν αυτή αφορά τα υψηλόβαθμα στελέχη της εκάστοτε επιχείρησης. Μέσω της αναγκαιότητας αυτής λοιπόν προκύπτει η δημιουργία ενός συνόλου κανόνων και αρχών που περιορίζουν την ηθική διάσταση των αποφάσεων στον επιχειρηματικό κλάδο. Αναλυτικότερα, το σύνολο αυτό αποτυπώνεται με την μορφή του κώδικα επιχειρηματικής ηθικής και δεοντολογίας, ο οποίος στοχεύει στην διευκόλυνση της διαδικασίας λήψης ηθικών αποφάσεων, με αποτέλεσμα της ελαχιστοποίηση των φαινομένων της δημιουργικής λογιστικής και των οικονομικών απατών. Επιπλέον η αξία της επιχειρηματικής ηθικής στην διαδικασία λήψης επιχειρηματικών αποφάσεων τονίζεται μέσω επιμορφωτικών δράσεων με αντικείμενο αυτή. Το ακριβές περιεχόμενο του κώδικα αυτό δεν είναι πλήρως καθορισμένο, καθώς η δημιουργία του είναι πρόσφατη, ωστόσο προκύπτει η ανάγκη σύνταξής του από πρόσωπα τα οποία να χαρακτηρίζονται από αρχές παρόμοιες με αυτές των κατόχων της οικονομικής μονάδας. Τα ζητήματα τα οποία πραγματεύεται σχετίζονται με την εσωτερική διαχείριση της επιχείρησης αλλά και τις πρακτικές ενημέρωσης της για το επιχειρησιακό γίνεσθαι. Επιπλέον ο κώδικας θα πρέπει να καλύπτει ακραίες περιπτώσεις που ενδεχομένως προκύψουν σε μια οικονομική μονάδα, ώστε να θεωρείται ολοκληρωμένος και επιτυχής. Αναλυτικότερα ο κώδικας προκειμένου να είναι αποδοτικός θα πρέπει να έχει τα εξής χαρακτηριστικά, σύμφωνα με τον Θανόπουλο[13] :

- θα πρέπει να περιέχει κανονισμούς και αξίες που να προάγουν την προστασία του εξωτερικού περιβάλλοντος και την αποφυγή της

[13]Θανόπουλος Γιάννης Ν., Επιχειρηματική Ηθική και Δεοντολογία στην Εποχή της Εταιρικής Διακυβέρνησης,2009,Εκδόσεις " INTERBOOKS"

άσκοπης χρήσης φυσικών πόρων. Ακόμα οι αρχές του να πρεσβεύουν την αποστροφή από την τέλεση παράνομων οικονομικών πράξεων, αλλά και την συγκάλυψη αυτών, καθώς επίσης και την συμμόρφωση τόσο με το γράμμα όσο και με το πνεύμα της νομοθεσίας. Τέλος να προβάλουν την αναγκαιότητα οι δραστηριότητες των οικονομικών μονάδων να προασπίζουν το συνολικό συμφέρον της κοινωνίας.

- Ο κώδικας δεν υφίσταται αιτία να σχετίζεται με ζητήματα όπως, ο εθελοντισμός στην περίπτωση του περιβάλλοντος, η χορήγηση υποτροφιών, η δράση των οικονομικών μονάδων στον αθλητισμό για κοινωφελείς σκοπούς, αλλά και η αμοιβή των εργαζομένων τους.

Επιπροσθέτως, η σημαντικότητα της εφαρμογής του κώδικα επιχειρηματικής ηθικής και δεοντολογίας, προβάλλει και την αναγκαιότητα αποπεράτωσης της διαδικασίας που προαπαιτείται για την ολοκλήρωσή της. Η διαδικασία αυτή αφορά την ενημέρωση για την ύπαρξή του της ίδιας της επιχείρησης αλλά και των επιχειρήσεων που συνδέονται με αυτή, την διευκόλυνση για την μελέτη και κατανόησή του και την δημιουργία της στάσης των διοικούντων απέναντι σε αυτόν. Σε επόμενο στάδιο απαιτείται η ενημέρωση του προσωπικού, η μελέτη των αντιδράσεων του και η εξαγωγή σχετικών συμπερασμάτων.

5.3.3 Συστήματα επιχειρηματικής ηθικής

Η οργάνωση ενός αποτελεσματικού συστήματος επιχειρηματικής ηθικής είναι ιδιαίτερως σημαντική για την αντιμετώπιση της λήψης αποφάσεων χωρίς ηθικό υπόβαθρο, όπως προκύπτει και από τον κώδικα επιχειρηματικής ηθικής και δεοντολογίας. Η εφαρμογή επομένως τέτοιων συστημάτων επιδρά θετικά σε μια οικονομική μονάδα, καθώς :

- διευκολύνει την θέσπιση ρόλων με σκοπό την εφαρμογή των ηθικών αρχών
- θέτει πρόγραμμα σχετικά με την διαρκή εκτίμηση των απαιτήσεων μιας οικονομικής μονάδας στα πλαίσια της ηθικής
- εξισορροπεί της συμπεριφορά του συστήματος με τις αρχές στις οποίες στηρίζεται η λειτουργία της επιχείρησης
- δημιουργεί απαιτήσεις στην επιχείρηση αναφορικά με την επιχειρηματική ηθική
- ωθεί την πληροφόρηση και κινητοποίηση σχετικά με θέματα δεοντολογικής φύσης

- τελεί την πραγμάτωση της λήψης αποφάσεως βάσει της επιχειρηματικής ηθικής
- ευνοεί τη δημιουργία μηχανισμών αποτροπής σχετικών ενδοιασμών
- υφίστανται διαρκής αξιολόγηση και αναβάθμιση του συστήματος

5.3.4 Εκμάθηση της επιχειρηματική ηθικής

Όπως προκύπτει από το κεφάλαιο αυτό η ανάπτυξη την επιχειρηματικής ηθικής αποτελεί μεγάλη αναγκαιότητα για τον οικονομικό κλάδο. Η διασφάλιση της εφαρμογής της στο μέλλον στηρίζεται στην καλλιέργεια του πνεύματός της επιχειρηματικής ηθικής μέσω της εκπαιδευτική διαδικασίας στους εκκολαπτόμενους διοικούντες και επιχειρηματίες. Ο βασικός παράγοντας που δύναται να κάνει πράξη την εφαρμογή της επιχειρηματικής ηθικής είναι η νέα γενιά φοιτητών της οικονομικής και της λογιστικής επιστήμης. Η πραγμάτωση του μπορεί να γίνει μέσω της διδαχής ηθικών αρχών και πρακτικών ανάλυσης που να εντριφούν στους μελλοντικούς επιχειρηματίες την ηθική επιχειρηματική συμπεριφορά. Συγκεκριμένα, η επιμόρφωση αυτή, ιδίως στην χώρα μας, μπορεί να στοχεύει τόσο σε προπτυχιακά επίπεδα οικονομικής φύσεως σπουδών, όσο και στην σύνδεση του ακαδημαϊκού κλάδου και του επιχειρησιακού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

6.1 Γενικά για την έρευνα του Edward Altman

Ο δείκτης πρόβλεψης χρεοκοπίας Z-score δημιουργήθηκε από τον καθηγητή Χρηματοοικονομικών του Πανεπιστημίου της Νέας Υόρκης, Edward I. Altman. Δημοσιεύτηκε το 1968 και βρίσκει εφαρμογή μέχρι και σήμερα, δίνοντας πληροφορίες για την οικονομική κατάσταση εταιρειών εισηγμένων στο Χρηματιστήριο προβλέποντας την οικονομική τους κατάσταση διάρκειας 2 λογιστικών ετών.

Το δείγμα επιχειρήσεων που μελετήθηκε από τον καθηγητή Altman, αρχικά περιελάμβανε 66 εταιρίες, που προέρχονταν κατά το ήμισυ από εταιρίες που είχαν καταθέσει αίτηση χρεοκοπίας στα πλαίσια της αμερικάνικης νομοθεσίας και κατά το υπόλοιπο από μη χρεοκοπημένες, αλλά επιλεγμένες βάση κάποιων προϋποθέσεων και προδιαγραφών. Τα στοιχεία που συλλέχθηκαν και επεξεργάστηκαν προερχόταν από τους ισολογισμούς και τις καταστάσεις αποτελεσμάτων χρήσεως.

Στα πλαίσια αυτά διαμόρφωσε την παρακάτω σχέση:

$$Z = 1,2X_1 + 1,4X_2 + 3,3X_3 + 0,6X_4 + 1,0X_5$$

Όπου:

X_1 = Κεφάλαιο Κίνησης / Σύνολο ενεργητικού

X_2 = Κέρδη εις νέον / Σύνολο ενεργητικού

X_3 = Κέρδος προ φόρων και τόκων / Σύνολο Ενεργητικού

X_4 = Τρέχουσα αξία κεφαλαίων / Σύνολο υποχρεώσεων

X_5 = Κύκλος εργασιών / Σύνολο ενεργητικού

Z = Συνολικός Δείκτης

Σύμφωνα με το δείκτη (Z) εαν :

- $Z \geq 3,00$ η εταιρία θεωρείται υγιείς
- $2,71 \leq Z \leq 2,99$ πρέπει η εταιρία να λάβει μέτρα για να αποφύγουν μελλοντικά οικονομικά προβλήματα
- $1,81 \leq Z \leq 2,70$ ενδεχόμενο οικονομικής δυσχέρειας τα επόμενα 2 χρόνια
- $Z \leq 1,80$ κατα 80-90% υπάρχει πιθανότητα πτώχευσης τα επόμενα 2 χρόνια

Με βάση αυτήν την έρευνα αλλά και με την έρευνα του Σπαθή (2002) θα αναλύσουμε τις οικονομικές καταστάσεις 35 εταιρειών εισηγμένων στο Χρηματιστήριο Αθηνών όπως αυτές τις δημοσίευσαν για την λογιστική χρονιά 2015.

Οι επιλογή των εταιρειών προέρχονται από τους παρακάτω κλάδους.

1. Βιομηχανικές
2. Υγείας
3. Τηλεπικοινωνίες
4. Τρόφιμα & Ποτά
5. Ταξίδια & Αναψυχή
6. Τεχνολογίας
7. Εμπορίου

6.2 Ανάλυση έρευνας

Όπως αναφέραμε πιο πάνω θα αναλύσουμε τις οικονομικές καταστάσεις 16 εταιρειών. Τις οικονομικές τους καταστάσεις και την έκθεση των ορκωτών λογιστών/ελεγκτών τις συλλέξαμε από την ιστοσελίδα του Ομίλου Χρηματιστηρίου Αθηνών (<http://www.helex.com/el/financial-statements-in-pdf-format>) και με βάση τους παρακάτω αριθμοδείκτες αναλύσαμε τις καταστάσεις αυτών.

Τα μοντέλα ανάλυσης που χρησιμοποιούμε είναι 2. Σύμφωνα με την έρευνα του Σπαθή ο οποίος συγκεντρώσε στην έρευνα του επιχειρήσεις με παραποιημένες καταστάσεις ή μη αλλά κυρίως του E. Altman θα χρειαστούμε:

Με βάση το 1ο μοντέλο, τους δείκτες

- Καθαρά Κέρδη / Σύνολο Ενεργητικού
- Κεφάλαιο Κίνησης / Σύνολο Ενεργητικού
- Αποθέματα / Πωλήσεις

Και έτσι το μοντέλο διαμορφώνεται ως εξής

$$1,25 + 2,252 * (\text{ΑΠΟΘ}/\text{ΠΩΛ}) - 33,029 * (\text{ΚΚ}/\text{ΣΕ}) - 6,878 * (\text{ΚΕΦ.ΚΙΝ.}/\text{ΣΕ})$$

Με βάση το 2ο μοντέλο, τους δείκτες

- Αποθέματα/ Πωλήσεις
- Σύνολο Υποχρεώσεων/ Σύνολο Ενεργητικού
- Z-score του Altman

Και έτσι αυτό το μοντέλο θα έχει τη μορφή αυτή

$$0,23+2,659*(ΑΠΟΘ/ΠΩΛ) + 6,685*(ΣΥ/ΣΕ) - 3,327* Z$$

Η επιλογή των παραπάνω δεικτών αλλά και συντελεστών των δύο συναρτήσεων βασίζεται στην έρευνα που αναφέραμε. Σύμφωνα με τον Σπάθη, η επιλογή τους έγινε με σκοπό να αποφευχθεί η μεγάλη συσχέτιση που υπάρχει μεταξύ των διαφόρων δεικτών και η επανάληψη πληροφοριών.

Ας πάρουμε μια τυχαία εταιρεία από τον πίνακα που θα σχηματίσουμε παρακάτω. Για παράδειγμα η εταιρεία Euromedica που δραστηριοποιείται στον κλάδο της υγείας σύμφωνα με τα στοιχεία των καταστάσεων και με τα μοντέλα έχουμε

1ο μοντέλο

$$Αποθ/ Πωλ = 1357/76598 = 0,0177$$

$$Καθα.Κερδ/ ΣΕ = -46098/285921 = -0,161$$

$$Κεφ.Κιν./ΣΕ = -389904/285921 = -1,36$$

Άρα χωρίς z-score είναι

$$1,25+0,039+5,31+9,35=15,95$$

2ο μοντέλο

$$Αποθ/Πωλ = 0,0177$$

$$ΣΥ/ΣΕ = 1,77$$

$$Κεφ.Κιν/ΣΕ = -1,36$$

$$Κέρδη εις νέον/ΣΕ = -248378/285921 = -0,87$$

$$Κέρδη προφόρων/ΣΕ = -44177/285921 = -0,15$$

$$Αξία μτχ/ ΣΥ = 610971/459212 = 1,33$$

$$Πωλ/ΣΕ = 76598/285921 = 0,267$$

Άρα με z-score είναι :

$$0,23+0,047+11,83+7,58=19,68$$

Παρατηρούμε ότι για το έτος 2015 παρουσιάζει ζημίες. Επιχειρήσεις που παρουσιάζουν υψηλό δείκτη (ΣΥ/ΣΕ) είναι πολύ πιθανόν να μη μπορέσουν να καλύψουν τις υποχρεώσεις τους όχι μόνο προμηθευτών αλλά και του ίδιου του προσωπικού ποσοστό των μετοχών τους. Επίσης παρατηρούμε πως ο δείκτης Z-score των περισσότερων επιχειρήσεων είναι χαμηλός και αυτό αποτελεί ένδειξη οικονομικής δυσχέρειας.

6.3 Αποτελέσματα Έρευνας

Σημειώνουμε ότι με (Κ.Α) εννοείτε Κύρια Αγορά και με (Υ.Ε) Υπο Επιτήρηση όσον αφορά.

Οποιαδήποτε αναφορά έχει γίνει σε ορκωτούς ελεγκτές, έχει παρθεί από τις ετήσιες οικονομικές καταστάσεις των ετηρίων για το 2015, οι οποίες υπογράφηκαν από τους ίδιους.

Την κατηγορία που διαπραγματεύεται η μετοχή της εταιρείας.

ΚΛΑΔΟΣ	Χωρίς Z-score	Με Z-score	Z-score	Κατάσταση
<u>ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΣ</u>				
ΤΙΤΑΝ	0,70	0,50	0,74	Κ.Α
ΔΗΜΟΣΙΑ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΥ	1,73	3,15	0,48	Κ.Α
FLEXORACK	-1,82	-4,10	2,12	Κ.Α
ΠΛΑΣΤΙΚΑ ΚΡΗΤΗΣ	-0,99	-18,04	5,97	Κ.Α
ΗΡΑΚΛΗΣ	3,75	1,42	0,57	Υ.Ε
J&B AVAX	1,20	4,04	0,39	Κ.Α
INTRAKAT	1,80	3,46	0,50	Κ.Α
FRIGOGLASS	-3,61	4,01	0,74	Υ.Ε
BIOTEP	11,26	15,85	-1,43	Υ.Ε
ΔΟΜΙΚΗ ΚΡΗΤΗΣ	3,95	0,22	0,22	Υ.Ε

Στην Ελλάδα, η οποία εδώ και έξι χρόνια διανύει περίοδο οικονομικής κρίσης, ο κλάδος κατασκευών παραμένει σε βαθιά παρατεταμένη ύφεση. Οι επενδύσεις σε ακίνητα οικιστικής χρήσης έχουν περιοριστεί από το 10,8% του ΑΕΠ το 2007 σε μόλις 0,8% το 2015. Οι κεφαλαιακοί έλεγχοι που επιβλήθηκαν τον Ιούνιο του 2015 στη χώρα επιδείνωσαν περαιτέρω τη ζήτηση κατά το δεύτερο μισό του έτους. Οι τρέχουσες συνθήκες δεν οδηγούν σε αισιόδοξες προοπτικές εξέλιξης, τουλάχιστον βραχυπρόθεσμα, καθώς η ανάκαμψη του κλάδου εξαρτάται άμεσα από την οικονομική ανάπτυξη και την επακόλουθη ενίσχυση του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών, την άνοδο της απασχόλησης και τη βελτίωση της τραπεζικής χρηματοδότησης.

Σύμφωνα με την έρευνα του Σπαθη, «Οι δείκτες ΑΠΟΘ/ΠΩΛ και ΣΥ/ΣΕ έχουν θετικό πρόσημο ενώ ο z-score αρνητικό. Αυτό σημαίνει ότι: εταιρείες με υψηλά αποθέματα ως προς τις πωλήσεις, με υψηλές υποχρεώσεις ως προς το σύνολο του ενεργητικού και χαμηλή τιμή z-score (εμφάνιση οικονομικής στενότητας), έχουν αυξημένες πιθανότητες να καταταγούν στις επιχειρήσεις που παραποιοούν τις οικονομικές τους καταστάσεις»*. Στην έρευνα μας αυτό παρατηρείτε στην Βιοτερ Α.Ε όπου ΣΥ/ΣΕ=1,38 , ΑΠΟΘ/ΠΩΛ=0,6 και Z=-1,43. Ακόμη παρατηρούμε ότι στην έκθεση του ορκωτού ελεγκτή διατυπώνει τις επιφυλάξεις του σχετικά με την ρευστότητα της εταιρείας και την μειωμένη ικανότητα ανταπόκρισης στις τραπεζικές υποχρεώσεις.

Από τους αριθμοδείκτες μας φαίνεται πως η εταιρεία ΑΓΕΤ ΗΡΑΚΛΗΣ η οποία έχει χαμηλή απόδοση του δείκτη ΚΚ/ΣΕ μας παραπέμπει στην χαμηλή αποδοτικότητα της εταιρείας. Αξίζει να αναφερθεί πως οι μετοχές της διαγράφηκαν από το Χρηματιστήριο Αθηνών.

Παρατηρούμε πως στον κλάδο υπάρχει μια ισχυρή οικονομική δυσχέρεια και αυτό γίνεται σαφές από τις τιμές του δείκτη (Z) πάραυτα αξίζει να αναφέρουμε πως οι περισσότερες αν όχι όλες οι εταιρείες στοχεύουν σε ευκαιρίες στο εξωτερικό με κύριους στόχους την Μέση Ανατολή και τις Η.Π.Α.

*Λογιστής, τεύχος 570, Σεπτέμβριος 2002, σελ. 1286-1294
«<http://users.auth.gr/~hspathis/Spathis-Log-Site.pdf>».

ΙΑΤΡΙΚΟΣ	Χωρίς Z-score	Με Z-score	Z-score	Κατάσταση
ΥΓΕΙΑ Α.Ε.	4,87	6,59	-0,91	Κ.Α
EUROMEDICA	15,95	19,68	-2,27	Υ.Ε
ΙΑΤΡΙΚΟ ΑΘΗΝΩΝ	6,10	6,50	-0,22	Κ.Α
LAVIPHARM	3,65	12,90	-2,52	Υ.Ε

Η οικονομική – κοινωνική αστάθεια στην χώρα μας δεν έχει αφήσει ανεπηρέαστο τον κλάδο της υγείας, που αντιμετωπίζει μια κρίση που επιδρά τόσο στην λειτουργία

του όσο και στα αποτελέσματα των εταιρειών του χώρου. Με τις συνεχείς μειώσεις, η φαρμακευτική δαπάνη πλησιάζει το 50% του Ευρωπαϊκού μέσου όρου (κρατικός προϋπολογισμός των 1,945δισ ευρώ) Παράλληλα οι οφειλές του Δημοσίου προς τις εταιρείες του κλάδου εκτιμώνται ότι αγγίζουν το 1.2δισ ευρώ Με τη συνέχιση των δημοσιονομικών μέτρων η φαρμακευτική δαπάνη περιοριστική με αποτέλεσμα οι τιμές της να συρρικνωθούν σε τιμές λιανικής. Παρατηρείτε ότι πάνω από το 50% των εταιριών παρουσίασαν πτώση στις πωλησεις, εκτιμάται ότι θα επιδεινωθεί με τις αναμενόμενες μειώσεις τιμών

Από τα στοιχεία της έρευνας μας παρατηρήσαμε πως και οι 2 εταιρείες (Υ.Ε) έχουν θετικούς του αριθμοδείκτες Αποθ/Πωλ και ΣΥ/ΣΕ καθώς και αρνητικό τον δείκτη (Ζ) Το γεγονός αυτό μας υποψιάζει ότι υπάρχει πιθανότητα παραποίησης των οικονομικών τους καταστάσεων. Επίσης έχει ληφθεί υπόψιν ο κίνδυνος ρευστότητας όσον αφορά την αδυναμία των εταιρειών αυτών στην εκπλήρωση των χρηματοοικονομικών τους υποχρεώσεων ο οποίος μπορεί να βλάψει και την φήμη τους.

<u>ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ</u>	Χωρίς Z-score	Με Z-score	Z-score	Κατάσταση
ΟΤΕ	1,83	0,88	0,98	Κ.Α
FORTHNET	9,11	-1,23	-1,23	Υ.Ε

Γενικά στον τομέα των τηλεπικοινωνιών παρατηρείται μέσω του Z σκορ ότι ο κλάδος έχει χάσει την δυναμικότητα του λόγω του ότι και οι 2 εταιρείες πήραν χαμηλές ενδείξεις στις μετρήσεις τους.

Συγκεκριμένα η Ο.Τ.Ε Α.Ε μέσω των αναρτημένων τους καταστάσεων παρατηρείται πως τα κέρδη χρήσης της εταιρείας για το 2015 ανήλθαν στα 92,6 σε Ευρώ έναντι Ευρώ 110,1 της προηγούμενης χρήσης, παρουσιάζοντας μείωση 15,9%.

Απο την πλευρα της η Forthnet Α.Ε βρίσκεται σε ακόμα πιο δεινή θέση, το οποίο προκύπτει έκδηλα από τη μη αποπληρωμή των ομολογιακών δανείων της ύψους 100 και 324,7 εκατομμυρίων της εταιρείας και του ομίλου αντίστοιχα.

<u>ΤΡΟΦΙΜΑ- ΠΟΤΑ</u>	Χωρίς Z-score	Με Z-score	Z-score	Κατάσταση
ΚΡΙ ΚΡΙ Α.Ε.	-1,70	-6,40	2,91	Κ.Α
ΕΒΡΟΦΑΡΜΑ Α.Β.Ε.Ε.	-0,56	2,48	0,94	Κ.Α
ΚΡΕΤΑ ΦΑΡΜ	2,99	5,40	0,08	Κ.Α
ΜΥΛΟΙ ΛΟΥΛΗ	1,20	-0,79	1,10	Κ.Α
ΚΡΕΚΑ	0,03	6,82	-0,45	Υ.Ε

ΧΑΤΖΗΚΡΑΝΙΩΤΗ	7,50	6,67	-0,33	Υ.Ε
---------------	------	------	-------	-----

Στους πιο σημαντικούς κινδύνους του κλάδου συγκαταλέγεται ο 1κίνδυνος ρευστότητας, λόγω της δυσμενής κατάστασης την χώρας.Επίσης η πίεση και ο μεγάλος ανταγωνισμός μπορεί να ωθήσει τις εταιρείες στην παραποίηση των καταστάσεων τους με στόχο την «ωραιοποίηση» τους που αποσκοπεί στην διατήρηση και αύξηση του μεριδίου στην αγορά.

Στις εταιρείες Χατζηκρανιώτη και Κρεκα βρήκαμε τον αριθμοδείκτη ΣΥ/ΣΕ θετικό με 0,75 στην Χατζηκρανιώτη και 0,74 στην Κρεκα αντίστοιχα για τον αριθμοδείκτη Αποθ/Πωλ 0,10 και 0,025, ο δείκτης (Z) υπολογίστηκε αρνητικό με -0,33 και -0,45.Σύμφωνα με τα παραπάνω και την έρευνα του Σπαθη μας παραπέμπει σε ενδεχόμενο παραποίησης των οικονομικών τους καταστάσεων. Το πρόβλημα μη εκπλήρωσης των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων τους μας υποψιάζει για πιθανή παραποίηση των καταστάσεων.

Αντιθέτως η Κρι Κρι παρατηρούμε ότι βρίσκεται σε ικανοποιητική κατάσταση, πράγμα το οποίο φαίνεται από την έρευνα μας όπου ο δείκτης (Z) ανέρχεται σε καλό επίπεδο με τιμή 2.91 και θα χρειαστεί μόνο να λάβει μέτρα για την αποφυγή μελλοντικών οικονομικών προβλημάτων.

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ	Χωρίς Z-score	Με Z-score	Z-score	Κατάσταση
PC SYSTEM	25,18	46,02	-7,99	Υ.Ε
ALTEC	58,72	304,82	-79,02	Υ.Ε
BYTE COMPUTERS	0,56	0,19	0,89	Κ.Α
LOGISMOS	0,78	-0,34	0,62	Υ.Ε

Ο κλάδος διέπεται από υψηλό κίνδυνο αποθεμάτων λόγω των ραγδαίων ρυθμών εξέλιξης της τεχνολογίας.Συνεπώς αυτό είναι ένα φαινόμενο το οποίο η διοίκηση κάθε εταιρείας θα πρέπει να λάβει σοβαρά υπόψιν, διότι η ύπαρξη υψηλών αποθεμάτων δείχνει χαμηλή ανακύκλωση αλλά και πιθανή επέμβαση στην απογραφή για λόγους βελτίωσης των αποτελεσμάτων.

Παρατηρήσαμε ότι υπάρχουν υψηλές πιθανότητες παραποίησης οικονομικών καταστάσεων στις εταιρείες PC System και Altec όπου αν οι αριθμοδείκτες ΣΥ/ΣΕ και Αποθ/Πωλ βρεθούν θετικοί και το (Z) αρνητικό τότε θα πρέπει να εξεταστούν

εκτενέστερα. Επίσης αξίζει να σημειωθεί πως στις εκθέσεις των ορκωτών ελεγκτών σχηματίστηκαν σοβαρές αρνητικές γνώμες όσον αφορά την χρηματοοικονομική επίδοση των εταιρειών.

<u>ΤΑΞΙΔΙΑ&ΑΝΑΨΥΧΗ</u>	Χωρίς Z-score	Με Z-score	Z-score	Κατάσταση
ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ ΑΙΓΑΙΟΥ	-2,31	-7,40	3,25	Κ.Α
A.N.E.K LINES	0,77	-1,64	0,76	Υ.Ε
ΜΙΝΟΑΝ LINES	0.19	1.11	0.74	Χ.Δ
ΣΑΟΣ ΦΕΡΙΖ	1,99	-6,59	2,05	Υ.Ε

Στον συγκεκριμένο κλάδο παρατηρούμε ότι το κόστος των καυσίμων αποτελεί το βασικότερο κόστος με άμεση επίδραση στα αποτελέσματα κάθε περιόδου, συνεπώς οι διακυμάνσεις των τιμών των καυσίμων είναι ο σημαντικότερος κίνδυνος διαχρονικά που αντιμετωπίζει ο κλάδος.

Στην ΣΑΟΣ, στην έκθεση του ορκωτού ελεγκτή γίνεται έντονη αναφορά στο γεγονός ότι δεν υπάρχει μελέτη ανεξάρτητου εκτιμητή όσον αφορά τον λογαριασμό Επενδυτικά ακίνητα. Γιαυτό αναφέρει ότι διατηρεί επιφυλάξεις σχετικά με την ορθή απεικόνιση τους.

Οι ΣΑΟΣ και Avel lines έχουν αρνητικά ίδια κεφάλαια και συνεπώς διατρέχουν οι συνθήκες αβεβαιότητας για την ικανότητα τους να συνεχίσουν απρόσκοπτα την δραστηριότητα τους.

Όπως και το γεγονός ότι δεν έχουν καλυφθεί ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις αλλά και πως τα κυκλοφορούντα στοιχεία δεν καλύπτουν τις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις τους.

Αντιθέτως οι εταιρείες Αεροπορία Αιγαίου και Μινωικές Γραμμές παρουσιάζουν υψηλό δείκτη οικονομικής δυσχέρειας (Z) το οποίο συνεπάγεται ότι βρίσκονται σε υγιείς οικονομική κατάσταση. Αμφότερες έχουν επαρκή κεφάλαια και προβλέψεις για να καλύψουν τις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις αλλά και τυχόν απρόσμενα συμβάντα.

<u>ΕΜΠΟΡΙΟ</u>	Χωρίς Z-score	Με Z-score	Z-score	Κατάσταση
FOLLI FOLLE	0,98	-0,20	0,44	Κ.Α
REVOIL	2,77	-14,63	5,85	Κ.Α

AS COMPANY	-4,43	-4,43	1,82	K.A
ΚΑΡΕΛΙΑ	-7,24	-8,86	3,12	Χ.Δ
ΕΛΛΗΝ. ΥΦΑΝΤΟΥΡΓΙΑ	24,99	27,93	-1,73	Υ.Ε

Το 2015 ο δείκτης του λιανικού εμπορίου με βάση τα στοιχεία του Νοεμβρίου 2015 παρουσίασε μείωση -5,5% που θα πρέπει να αποδοθεί κατά μεγάλο μέρος στους περιορισμούς που επιβλήθηκαν λόγω της τραπεζικής αργίας που έλαβε χώρα το πρώτο 20ήμερο του Ιουλίου 2015, πραγματοποιήθηκαν 2 φορές κυβερνητικές εκλογές και 1 δημοψήφισμα.

Οι περισσότερες εταιρείες του κλάδου ασχολούνται με το λιανικό εμπόριο και έτσι όπως αναφέρουν και στις καταστάσεις του δεν κινδυνεύουν από ενδεχόμενες αλλαγές στην διακύμανση, ρευστότητα και πιστωτικού κινδύνου και αυτός είναι ο λόγος που δραστηριοποιούνται στην Κύρια αγορά.

Η μόνη εταιρεία που έχει και το περισσότερο ενδιαφέρον είναι η Ελληνική Υφαντουργία η οποία βρίσκεται και υπό επιτήρηση. Σε αυτό που εστιάζει και ο ορκωτός ελεγκτής στην έκθεση του είναι οι μη κάλυψη δανείων και βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων από την εταιρεία και αυτός είναι και ο σημαντικότερος λόγος που το Z της εταιρείας είναι -1.73.

6.4 Συμπεράσματα Έρευνας

Στην εργασία αυτή ασχοληθήκαμε με την εμπειρική και συγκριτική αξιολόγηση υποδειγμάτων μέτρησης πιστωτικού κινδύνου και συγκεκριμένα του υποδείγματος Altman (1968) και του αναθεωρημένου υποδείγματος Altman (2004) από τον Hillegeist. Επιπλέον η εφαρμογή έγινε σε ένα ευρύ δείγμα 35 ελληνικών επιχειρήσεων και σε μία χρονική περίοδο από 01/01/2015 έως 31/12/2015.

Το 2015 και έπειτα από μία βραχύβια ανάκαμψη το τελευταίο τρίμηνο του 2014, η ελληνική οικονομία εισήλθε εκ νέου σε αρνητικούς ρυθμούς ανάπτυξης οι οποίοι για το σύνολο του έτους διαμορφώθηκαν σε -0,2%. Το κλίμα αβεβαιότητας επιδεινώθηκε με την προκήρυξη του δημοψηφίσματος και την Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου της 28ης Ιουνίου με την οποία τέθηκαν σε ισχύ τραπεζική αργία, αργία της Χρηματιστηριακής Αγοράς και περιορισμοί στη κίνηση κεφαλαίων. Οι περαιτέρω δυσμενείς εξελίξεις ανακόπηκαν με τη συμφωνία που τελικώς επετεύχθη την 12η Ιουλίου 2015 στη Σύνοδο κορυφής των χωρών μελών της ζώνης του Ευρώ. Η παραπάνω συμφωνία η οποία εξασφαλίζει τη χρηματοδότηση της χώρας μέχρι το 2018 προβλέπει την υιοθέτηση και υλοποίηση δεσμεύσεων της χώρας σε ότι αφορά το χρηματοπιστωτικό σύστημα, μέτρα δημοσιονομικής προσαρμογής, την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και ανάπτυξης και τον εκσυγχρονισμό της δημόσιας διοίκησης. Παρά την αναγκαιότητα της συμφωνίας είναι γεγονός ότι επιπλέον μέτρα

δημοσιονομικής προσαρμογής που εφαρμόστηκαν το 2015 και αναμένεται να εφαρμοστούν και το 2016 περιελάμβαναν σημαντική αύξηση των έμμεσων και άμεσων φόρων μειώνοντας έτσι την ανταγωνιστικότητα του τουριστικού προϊόντος της χώρας και αποδυναμώνοντας κυρίως την εσωτερική ζήτηση.

Με βάση την έρευνα που κάναμε προέκυψαν οι παρακάτω πίνακες που απεικονίζουν τις υγιέστερες και μη εταιρείες.

- **Οι εταιρείες με τους χαμηλότερους δείκτες.**

Εταιρείες Έτος 2015
Αεροπορία Αιγαίου
Κρι – Κρι
Revoil
Πλαστικά Κρήτης
Flexopack
Ο.Τ.Ε

- **Οι εταιρείες με του υψηλότερους δείκτες.**

Εταιρείες Έτος 2015
Βιοτερ
Euromedica
Σαος
Χατζηκρανιώτη
PC System
Ελληνική Υφαντουργία

Για να καταλήξουμε όμως εδώ, προηγήθηκε η παρουσίαση των αποτελεσμάτων ανά κλάδο και έγιναν κάποια σχόλια με τα οποία προσπαθήσαμε να συνδέσουμε την πιθανότητα παραποίησης με συγκεκριμένες μορφές και ενέργειες. Για να το επιτύχουμε καλύτερα αυτό βασιστήκαμε και στα πιστοποιητικά των ορκωτών ελεγκτών που έλεγξαν τις εταιρίες το συγκεκριμένο έτος.

Συμπερασματικά γίνεται ξεκάθαρο πως οι κίνδυνοι ρευστότητας, πιστωτικοί κίνδυνοι, διακύμανσης επιτοκίου, διακύμανσης τιμών, ανταγωνισμού, συναλαγματικοί

είναι ικανοί να οδηγήσουν οποιαδήποτε εταιρεία σε παραποίηση των οικονομικών τους καταστάσεων με στόχο την ωραιοποίηση τους για να δείχνουν ελκυστικότερες στο επενδυτικό κοινό.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αλεξάκης Χ., Ξανθάκης Μ., Συμπεριφορική Χρηματοοικονομική ,Εισαγωγικά Στοιχεία, Εκδόσεις Σταμούλη Α.Ε. , Αθήνα, 2008
- Αληφαντής, Γεώργιος Στ., Χρηματοοικονομική Λογιστική, Τόμος Πρώτος, Εκδόσεις ΠΑΜΙΣΟΣ, Αθήνα,2008
- Αληφαντής, Γεώργιος Στ., Χρηματοοικονομική Λογιστική, Τόμος Δεύτερος , Εκδόσεις ΠΑΜΙΣΟΣ, Αθήνα, 2009
- Γαγάνης Χ., Ζοπουνίδης Κ.,Αναγνώριση Παραποιημένων Λογιστικών Καταστάσεων: Μεθοδολογικό πλαίσιο και εφαρμογές, Εκδόσεις Κλειδάριθμος, 2008
- Γαγάνης Χρυσοβαλάντης Π., Ζοπουνίδης Κωνσταντίνος Αναγνώριση Παραποιημένων Λογιστικών Καταστάσεων:Μεθοδολογικό Πλαίσιο και Εφαρμογές, Εκδόσεις Κλειδάριθμος,2008
- Γρηγοράκος,Θ., Ανάλυση-Ερμηνεία του ΕΛΣ,εκδόσεις Σάκκουλα, 11η έκδοση,Νοέμβριος 2005
- Δρ.Χρίστος Βλάχος, Λουκάς Λουκά, Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα 2009, τόμος Α,2008, εκδόσεις Παπαζήση- Globaltraining, 5η έκδοση
- Θανόπουλος Γιάννης Ν.,Επιχειρηματική Ηθική και Δεοντολογία στην Εποχή της Εταιρικής Διακυβέρνησης,2009, Εκδόσεις INTERBOOKS
- Καζαντζής Ι. Χρήστος , Ελεγκτική & Εσωτερικός Έλεγχος: Μια συστηματική προσέγγιση Εννοιών, Αρχών και Προτύπων,Εκδόσεις Business Plus, Αθήνα,2006
- Κάντζος, Κων/νος , Ελεγκτική - θεωρία και πρακτική ,Εκδόσεις Σταμούλης, 2006
- Καπαρδή Μ., Τσολάκης Χ.,Οικονομικά Εγκλήματα στις επιχειρήσεις,Εκδόσεις Κριτική, 2011
- Μπαραλέξης, Σ.,Η Άσκηση της Επινοητικής Λογιστικής από τις Ελληνικές Επιχειρήσεις, Λογιστής, Ιούλιος,2001
- Ξανθάκης Μ.,Αλεξάκης Χ., Χρηματοοικονομική Ανάλυση Επιχειρήσεων, Εκδόσεις Σταμούλη Α.Ε. , Αθήνα, 2007
- Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών 1999, Ελληνικά Πρότυπα και Επαγγελματική Δεοντολογία, Αθήνα , σελ.16

- Χυτήρης, Λεωνίδα Σ., Οργανωσιακή Συμπεριφορά, Εκδόσεις INTERBOOKS, 1996

ΙΣΤΟΛΟΓΙΟ

- <http://acfe.gr/>
- <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=34753>
- <http://www.forbes.com/sites/kensilverstein/2013/05/14/enron-ethics-and-todays-corporate-values/>
- <http://www.grant-thornton.gr>
- <http://www.naftemporiki.gr/finance/athexstream>
- <http://www.soel.gr/el/>

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Altman, E., Corporate Financial Distress: A Complete Guide to Predicting, Avoiding, and Dealing with Bankruptcy, John Wiley, New York.,1983
- Baralexis S., Creative accounting in small advancing countries: The Greek case, Managerial Auditing Journal, 2004
- Baralexis S.,The a Priori Relevance of Earnings Management to Greek Financial Reporting, 2004
- Copeland Jr., James E., 2005, Ethics as an imperative, Accounting Horizons, Vol. 19, No 1
- Creative Accounting fraud and international accounting scandals, Michael Jones, εκδόση 2011
- Griffiths, The ethics of Creative Accounting, Amat et al.,1986
- Jameson, The ethics of Creative Accounting, Amat et al.,1988
- List of Accounting Red Flags (Μάιος 2002) στο Focusinvestor.com, ο Richard M. Rockwood
- Moehrle S.,Reynolds – Moehrle J.,Earnings Management in the context of Pension Accounting: A case, Global Perspectives on Accounting Education, 2005
- Reazee, Zabihollah, Corporate Governance and Ethics,John Wiley& Sons, INC,2009
- Spathis Ch., Doumpos M., Zopounidis C.,Detecting falsified financial statements: a comparative study using multicriteria analysis and multivariate statistical techniques, The European Accounting Review, 2002
- William Leonard,Έλεγχος της Επιχειρήσεως, Εκδόσεις Hellnews